

MIKÄ MÄTTÄÄ??

Käyttäjien kokemat epäkohdat urheiluvaatetuksessa

Pro Gradu -tutkielma

Elina Puro

Taiteiden tiedekunta

Muodin, tekstiilitaiteen ja materiaalitutkimuksen koulutusohjelma

Lapin yliopisto

Kevät 2024

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Taiteiden tiedekunta

Työn nimi: MIKÄ MÄTTÄÄ?? – Käyttäjien kokemat epäkohdat urheiluvaatetuksessa

Tekijä/-t: Elina Puro

Koulutusohjelma/oppiaine: Muoti, tekstiilitaide ja materiaalitutkimus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma/Maisteritutkielma Lisensiaatintutkimus

Sivumäärä 97, liitteiden lukumäärä 13 kpl

Vuosi: 2024

Tiivistelmä:

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan urheiluvaatetuksen fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä epäkohtia käyttäjien kokemusten pohjalta. Löytyneitä epäkohtia tarkastellaan suhteessa käyttökontekstiin ja sen luomiin tarpeisiin sekä valintoihin, joita on tehty aina tuotteen kehityksen alkumetreiltä valmiiden tuotteiden hankintatilanteisiin. Tutkimus nostaa esiin urheiluvaatteiden käyttäjät ja heidän kokemuksensa urheiluvaatteiden epäkohdista. Se tuo epäkohdat alalla toimijoiden tietoon, jotta ne voidaan huomioida tulevissa tuotesuunnittelu- ja -kehitysprosesseissa toimivamman lopputuotteen saavuttamiseksi. Epäkohtien tarkastelu suhteessa käyttökontekstiin ja valintoihin auttaa ymmärtämään niiden välisiä yhteyksiä ja täten myös mahdollisuuksia niiden kehittämiseksi.

Tutkimus on sekä määrällinen että laadullinen. Aineistonkeruumenetelmänä on käytetty sähköistä kyselyä, joka lähetettiin urheiluvaatteiden käyttäjille lumipallo-otantaa käyttäen. Analyysimenetelmät on valittu aineistolähtöisesti. Kvantitatiivisen aineiston analyysissä käytettiin suurimmaksi osaksi frekvenssijakaumia sekä ristiintaulukoita ja kvalitatiivisen aineiston analyysissä sisällönanalyysiä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat hypoteesin urheiluvaatteissa olevista epäkohdista paikkansapitäväksi. Suurin osa käyttäjien kokemista epäkohdista liittyy urheiluvaatteen fyysisten ominaisuuksien toimivuuteen. Yleisimmät epäkohdat liittyvät urheiluvaatteiden mittasuhteisiin, istuvuuteen, taskujen puutteeseen, kokoon, paikallaan pysyvyyteen, materiaalin kulumiseen ja nukkaantumiseen, hengittävyys, joustavuuteen sekä ulkonäköön. Näihin asioihin vaikuttavat urheiluvaatteiden käyttökonteksti sekä niiden polku ideasta markkinatuotteeksi ja sen aikana tehtävät valinnat. Myös urheiluvaatteiden käyttäjillä ja heidän valinnoillaan mm. urheiluvaatteiden hankintatilanteissa on vaikutusta ilmenneisiin epäkohtiin.

Avainsanat: *Urheiluvaatetus, urheiluvaatteen käyttökonteksti, toimiva urheiluvaate, kyselytutkimus*

Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijän/tekijöiden omia henkilötietoja.

University of Lapland, Faculty of Art and Design

Title of the thesis: WHAT'S WRONG?? – Issues experienced by users of sportswear

Author/authors: Elina Puro

Degree program/Master program: Fashion, textile art and material studies

Sort of the work: Pro gradu -thesis Laudatur work

Number of pages 97, attachments 13 pcs.

Year: 2024

Summary:

This research paper examines issues regarding physical features of sportswear based on experiences of the wearers. The issues found in sportswear is examined in terms of the use case, necessities created by the use case and the design choices made from the first steps of development to being a complete end product. This research paper brings forth the users of sportswear and their experiences regarding faults of the products, making the research accessible for the sportswear industry. Using this information, the industry can take them into account in upcoming product design and development processes to achieve a better functioning end product. By examining the faults in terms of usage and developments of sportswear, a better understanding of their relation to each other is gained and this way a possibility for better development practices arises.

This research paper is both quantitative and qualitative. Material used in the research paper was gathered using an electronic survey, which was sent to users of sportswear using snowball sampling method. Analysis methods are selected according to the research material in question. Analysis of quantitative material was conducted largely using frequency distribution, cross tabulation and content analysis in the case of qualitative material.

Findings of the research paper indicate the hypothesis of faults in sportswear to be valid. Most faults regarding sportswear were reported to be related to functionality of some feature. Most common faults were dimensions of the sportswear, the fit, lack of pockets, size, grip, wear and tear of the material, breathability, stretchability and looks. These factors are affected by the path from idea to end product and the choices involved in getting there. Users of the sportswear and their personal choices such as purchasing experience had impact on the faults found in the sportswear as well.

Key words: *Sportswear, context of sportswear, functional sportswear, survey*

Pro gradu thesis does not contain personal data of any other than the data of the author/authors.

SISÄLTÖ

1. Johdanto.....	4
2. Urheiluvaatetus ja sen käyttökonteksti.....	9
2.1. Liikunta ja urheilu käyttökontekstina.....	10
2.2. Vaatetusfysiologia – liikkuva keho.....	14
2.3. Käyttökontekstin luomat tarpeet	19
3. Valinnat toimivan urheiluvaatteen taustalla	21
3.1. Urheiluvaatteen ominaisuuksia liittyvät valinnat	22
3.2. Hankintatilanteessa tehtävät valinnat.....	36
4. Tutkimuksen metodiset valinnat	39
4.1. Sähköinen kyselytutkimus ja lumipallo-otanta aineistonkeruussa.....	41
4.2. Tutkimusaineiston analyysimenetelmät ja analyysin kulku	47
5. MIKÄ MÄTTÄÄ??.....	53
5.1. Ominaisuudet urheiluvaatteiden epäkohtina	55
5.2. Käyttökontekstin vaikutus epäkohtiin.....	62
5.3. Hankintatilanteen vaikutus epäkohtiin.....	72
6. Loppupohdinta	88
7. Lähteet.....	92
8. Liitteet	97

1. Johdanto

Tiedätkö sen tunteen, kun housut puristavat, mutta eivät silti pysy jalassa. Tai sen, kun lempivaatteen saumat hajoavat ennen aikojaan tai hiertävät ikävästi. Entä sen, kun shortsien lahkeet rullautuvat kävellessä ylös. Olo on kerrankin vetreä, mutta liike on silti kankeaa ulkovaatteiden kanssa. Väriyhdistelmät eivät miellytä puhumattakaan materiaaleista, jotka eivät tunnu hengittävän ollenkaan...

Kuulostaako tutulta?

Tutkimuksen lähtökohdat

Ympärilläni olevat ihmiset ovat kertoneet urheiluvaatteidensa epäkohdista. Toisinaan olemme jääneet keskustelemaan asiasta enemmän. Toisinaan kommentit ovat tulleet esiin ohimennen, mutta ovat silti kiinnittäneet huomioni. Tämä tutkimus pohjautuu ennakko-oletukselle siitä, että urheiluvaatteissa jokin on pielessä. Tietoisimpia näistä epäkohdista ovat urheiluvaatteiden käyttäjät, joiden kokemukset muodostavat pohjan tälle tutkimukselle. Aktiivisena urheiluvaatteiden käyttäjänä ja vahvan urheilutaustan omaavana olen myös itse laittanut merkille epäkohtia, joita urheiluvaatteissa on ilmennyt erilaisten käyttötilanteiden yhteydessä. Nämä vuosien aikana tekemäni havainnot perustuvat omakohtaisiin kokemuksiin. Aiheesta keskustellessani olen huomannut, kuinka yksilöllisiä havaitut epäkohdat ovat. Ne saattavat esimerkiksi riippua henkilön tai vaatteen fyysisistä ominaisuuksista tai siitä, mistä hän hankkii urheiluvaatteensa.

Kokemukseni ja taustani urheiluvaatteiden parissa ei rajaudu vain vaatteiden käyttöön. Vaatetus suunnittelun opinnot Lapin yliopistossa ja työkokemus suunnittelijana antavat perspektiiviä tutkimukselle. Ensimmäinen sukellus tutkimusaiheen sekä funktionaalisen suunnittelun teoreettiseen maailmaan on peräisin opintojaksolta, jossa tutkittiin projektiluontoisesti funktionaalisten vaatteiden erityispiirteitä ja mahdollisuuksia sekä käyttäjälähtöistä suunnittelua. Silloin ymmärsin käyttäjien tarpeiden ja toiveiden tärkeyden osana suunnitteluprosessia sekä toimivaa lopputuotetta. Työni suunnittelijana voimistelupukujen parissa on puolestaan tuonut ymmärrystä sidosryhmien sekä niiden tuomien resursien, vaatimusten tai rajoitteiden vaikutuksista toimivaan urheiluvaatteeseen. Tutkijuus tuo uudenlaisen mahdollisuuden tarkastella urheiluvaatteita ja niiden toimivuutta. Tutkimuksen avulla voin olla mukana tuottamassa tärkeää tietoa, joka ei pohjautu vain omakohtaisiin kokemuksiin ja hatariin perusteisiin. Tätä tietoa tuotetaan kattavalla teoriapohjalla urheiluvaatteiden maailmasta sekä käyttäjien tarjoamalla ajankohtaisella tiedolla urheiluvaatteiden epäkohdista.

Tutkimuksen ajankohtaisuus

Sitran megatrendit tuovat esiin ympärillämme olevia ilmiöitä ja niissä tapahtuvia muutoksia¹. Vuoden 2023 megatrendien kirjoittajat Dufva ja Rekola (2023) mainitsevat selvityksessään liikunnan merkityksestä kuten lisääntyvän hyötyliikunnan vaikutuksista terveyteen sekä liikkumisen vähentymisen vaikutuksista sairauksien määrän kasvuun². Liikkumisen vähentyminen ja sitä kautta toimintakyvyn heikentyminen on huomattu myös valtakunnallisesti. Esimerkkinä tästä on vuoden 2024 Urheilugaalassa käynnistetty konsepti, jonka tarkoituksena on palauttaa liikunta ja toimintakyky Suomen vahvuudeksi.³ Urheiluun ja liikuntaan suunnatulla vaatetuksella on oma vaikutuksensa liikuntakokemuksiin. Toimivan urheiluvaatetuksen avulla voidaan esimerkiksi rohkaista tai innostaa ihmisiä liikkumaan sekä pyrkiä välttämään epämieluisat, vaatetuksesta johtuvat kokemukset.

Sitran vuoden 2023 megatrendeissa mainitaan myös digitalisaation ja teknologian sulautuminen arkeen ja liikkumiseen⁴. Urheiluvaatetuksessa tämä voidaan yhdistää älykkäisiin materiaaleihin, uusiin valmistusmenetelmiin sekä teknologian integroitumisena ja kehittymisenä yhä paremmin puettavaan muotoon. Megatrendeistä löytyy myös maininta heräämisestä vaateteollisuuden ja eritoten pikamuodin ympäristövaikutuksiin⁵, mikä liittyy vahvasti suunnittelu- ja valmistusprosessin aikana tehtyihin valintoihin ja päätöksiin.

Ruokamo (2020) kuvailee, kuinka vuonna 2020 alkanut maailmanlaajuinen COVID-pandemia kiihdytti vaatetusalaalla tapahtuvia muutoksia ja pakotti yritykset mukautumaan uusiin tilanteisiin⁶. Suomen tekstiilin ja muodin artikkelissa (2021) mainitaan, kuinka pandemian aikana vaatealan kulutus putosi lähes viidenneksen. Romahtaneen kulutuksen palautumisen ennustettiin olevan nopeinta urheiluvaatetuksen alalla, sillä pandemian aikana rennosti pukeutumisesta tuli valtavirtaa⁷. Vuotta myöhemmin (2022) maailmanmarkkinoita kuvaava Euromonitor International toteaa, että uudet työjärjestelyt ja kotikeskeinen elämäntapa on hyödyttänyt urheiluvaatetuksen markkinoita. Kiinnostus terveyttä ja hyvinvointia kohtaan on edelleen korkealla, ja tämä hyödyttää urheiluvaatetuksen markkinoille maailmanlaajuisesti⁸.

¹ Sitra, ei pvm.

² Dufva & Rekola, 2023, s.29, 66

³ Suomen Olympiakomitea, 2024

⁴ Dufva & Rekola, 2023, s.48

⁵ Dufva & Rekola, 2023, s.19

⁶ Ruokamo, 2020

⁷ Suomen tekstiili ja muoti, 2021

⁸ Euromonitor International, 2022

Tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa urheiluvaatetuksen fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä epäkohtia käyttäjien kokemusten pohjalta sekä tarkastella löytyneitä epäkohtia suhteessa käyttökontekstiin ja sen luomiin tarpeisiin sekä valintoihin, joita on tehty aina tuotteen kehityksen alkumetreiltä valmiiden tuotteiden hankintatilanteisiin (kuva 1). Tutkimus nostaa esiin urheiluvaatteiden käyttäjät ja heidän kokemuksensa urheiluvaatteiden epäkohdista. Se tuo epäkohdat alalla toimijoiden tietoon, jotta ne voidaan huomioida tulevissa tuotesuunnittelu- ja -kehitysprosesseissa toimivamman lopputuotteen saavuttamiseksi. Epäkohtien tarkastelu suhteessa käyttökontekstiin ja valintoihin auttaa ymmärtämään niiden välisiä yhteyksiä ja täten myös mahdollisuuksia niiden kehittämiseksi.

Kuva 1 Tutkimuksen viitekehys (Puro, 2024)

Tutkimusaihe rajasi tutkimuksessa käsiteltävän vaatetuksen urheiluvaatetuksiksi. Tämän lisäksi kenkät ja asusteet kuten käsineet, päähineet, huivit, kellot ja vyöt jätettiin rajauksen ulkopuolelle. Anttila (2000) tuo esiin sen, ettei vaatteiden ryhmittely systemaattisin perustein ei ole täysin yksiselitteistä. Jakoperusteita on monia ja jokaisessa on omat hyvät sekä huonot puolensa. Ryhmittely voidaan tehdä

mm. sukupuolen, iän, eri kerrosten, käyttötarkoitusten tai vuodenaikojen mukaan.⁹ Tässä tutkimuksessa urheiluvaatetus ryhmiteltiin kerrosten mukaan alus-, sisä- ja ulkovaatteisiin. Alusvaatteiksi määriteltiin pitkät tai lyhyet vaatteet, jotka ovat lähimpänä käyttäjän ihoa kuten urheilukerrastot, urheiluliivit ja muut alusvaatteet. Sisävaatteiksi määriteltiin vaatteet, jotka ovat tarkoitettu sisäkäyttöön alusvaatteiden päälle kuten lyhyt- ja pitkähihaiset paidat, lyhyt- ja pitkälahkeiset housut, hupparit, hameet ja mekot. Ulkovaatteet määriteltiin vaatteiksi, jotka ovat tarkoitettu ulkona käytettäväksi ja puetaan sisävaatteiden päälle kuten erilaiset takit, kuorihousut ja haalarit.

Urheiluvaatetuksen tarkastelu on rajattu sen fyysisiin ominaisuuksiin liittyvien epäkohtien tarkasteluun Lamb & Kallalin (1992) FEA-mallia soveltaen. Malli kuvaa kuluttajien tarpeita ja auttaa suunnittelukriteerien havainnollistamisessa. FEA-malli jaetaan kolmeen aihealueeseen, joita ovat toiminnallisuus, ilmaisevuus ja esteettisyys. Toiminnallisuus liittyy vaateen hyödyllisyyteen kuten istuvuuteen, suojaavuuteen tai lämpömukavuuteen. Esteettisyys liittyy tuotteelle asetettaviin esteettisiin vaatimuksiin kuten muotoon, väriin tai tekstuuriin. Ilmaisullisuus liittyy pukeutumisen kommunikatiivisiin ja symbolisiin puoliin.¹⁰ Koska urheiluvaatetuksen ja sen epäkohtien tarkastelu keskittyy tässä tutkimuksessa urheiluvaatteiden fyysisiin ominaisuuksiin, ilmaisullisuus on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, sillä se muodostaa fyysisistä ominaisuuksista poikkeavan kokonaisuuden. Uotila (2002) on nostanut esiin myös neljännen käsitteen, älykkyyden, joka on olennainen käsite tulevaisuuden näkökulmasta katsottuna¹¹. Se on tässä tutkimuksessa otettu osaksi urheiluvaatteiden ominaisuuksiin liittyvien valintojen tarkastelua ja kulkee näin mukana tutkimuksessa.

Urheiluvaatteiden käyttökontekstin tarkastelu on rajattu liikuntaan ja urheiluun aina sen eri muodosta aktiivisuuden tasoihin. Liikkuessa ja urheillessa ihmiskehon voidaan odottaa käyttäytyvän tietyllä tavalla, mikä luo yhtenäisen pohjan käyttökontekstin tarkastelulle. Urheiluvaatteiden polku ideasta markkinatuotteeksi ja hankintatilanteiden kautta kuluttajille on hyvin monivaiheinen. Siksi polun tarkastelu on rajattu, tämän tutkimuksen kannalta olennaisimpien, tuotekehityksen ja valmiiden tuotteiden hankintaan liittyvien vaiheiden aikana tehtävien valintojen tarkasteluun. Tällaisia valintoja ovat ne, joilla on vaikutusta urheiluvaateen fyysisiin ominaisuuksiin ja tätä kautta niissä ilmenneisiin epäkohtiin. Tutkimustehtävä kiteytyy kahdeksi tutkimuskysymykseksi: *Mitä epäkohtia käyttäjät kokevat urheiluvaatteissa? Millä asioilla on vaikutusta käyttäjien kokemuksiin epäkohtiin?*

⁹ Anttila, 2000, s.37–38

¹⁰ Lamb & Kallal, 1992, s. 42–43

¹¹ Uotila, 2002, s.12

Tutkimuksen rakenne

Tutkielman ensimmäisessä luvussa käydään läpi sitä, miksi ja miten tutkimuksen aiheeksi valikoitui käyttäjien kokemat epäkohdat urheiluvaatetuksessa. Toisessa luvussa käsitellään urheiluvaatetusta sekä sen käyttökontekstia. Sen aikana perehdytään tarkemmin urheilun ja liikunnan käsitteisiin sekä käytön aikana ihmiskehossa tapahtuviin muutoksiin, jotka vaikuttavat urheiluvaatteiden tarpeisiin. Kolmannessa luvussa esitellään urheiluvaatteen polkua ideasta markkinatuotteeksi ja hankintatilanteiden kautta kuluttajille erilaisten urheiluvaatteiden ominaisuuksiin vaikuttavien valintojen kautta. Neljännessä luvussa käydään läpi tutkimuksen metodiset valinnat aina aineiston keruusta sen analysointiin. Aineistona toimii käyttäjien kokemukset urheiluvaatteiden epäkohdista. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä lumipallomenetelmää käyttäen ja käsiteltiin sekä kvantitatiivisin että kvalitatiivisin menetelmin. Viidennessä luvussa esitellään aineiston analyysin kautta esille tulleet tutkimustulokset kolmessa osassa. Luvun lopusta löytyy vielä tulosten yhteenveto ja johtopäätökset, joissa tulokset yhdistetään teorialukuihin kaksi ja kolme. Kuudes luku pitää sisällään loppupohdinnan, joka avaa prosessin aikana esiin nousseita havaintoja, tutkimuksen onnistumista, validiteettia ja reliabiliteettia sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Seitsemäs luku pitää sisällään lähteet ja kahdeksannesta löytyy tutkimuksen kannalta olennaisia liitteitä.

2. Urheiluvaatetus ja sen käyttökonteksti

Tässä luvussa tarkastellaan urheiluvaatetusta käsitteenä sekä urheilua ja liikuntaa urheiluvaatetuksen käyttökontekstina. Liikunta ja urheilu on vaikuttavat ihmisen anatomisiin ja fysiologisiin ominaisuuksiin tietyllä tavalla. Näitä asioita esitellään vaatetusfysiologian kautta. Luvun loppupuolella käydään vielä läpi käyttökontekstin luomia tarpeita.

Urheiluvaatetus

Anttila (2000) kuvaa vaatetusta ihmisen yllä olevaksi vaatteiden kokonaisuudeksi tai asuksi, joka voi pitää sisällään erilaisiin tarkoituksiin tai vuodenaikoihin soveltuvia vaatteita ja asusteita.¹² Marttila-Vesalainen ja Risikko (2000) sekä Raunio (2000) kuvailevat vaatetta ihmisen ja häntä ympäröivän ympäristön välillä olevaksi rajaksi tai rajapinnaksi¹³. Miten urheiluvaatetus sitten eroaa muusta vaatetuksesta? Collins Dictionary kuvaa urheiluvaatteita (*engl. sportswear*) erityisvaatteiksi, jotka on tarkoitettu urheilua tai vapaa-ajan aktiviteetteja varten¹⁴. Cumming ja muut (2010) kuvaavat sitä muodin historian sanakirjassa eri tyypeistä ja tyyleistä koostuvaksi vaatetukseksi, jota käytetään urheilussa¹⁵. Terminä urheiluvaatetus voi tarkoittaa eri ihmisille erilaisia asioita.

Englanninkielisissä lähteissä urheiluvaatetuksesta käytetään useita erilaisia termejä, jotka antavat sille huomattavasti tarkempia määritelmiä suomen kieleen verrattuna. Koska seuraavat urheiluvaatteiden määritelmät ovat peräisin englanninkielisistä lähteistä, alkuperäinen käsite on lisätty suomenkielisen selitteen rinnalle kursivoiden selkeyttämään kokonaisuutta. Londriganin (2009) mukaan urheiluvaatemarkkinat määrittelevät urheiluvaatetuksen niin vapaa-ajan vaatetukseksi, *casual wear*, kuin aktiiviseksi urheiluvaatetukseksikin, *active sportswear*. Aktiivinen urheiluvaatetus voidaan jakaa vielä kahteen eri luokkaan, joista ensimmäinen on katsojille suunnattu urheiluvaatetus, *spectator sportswear*, ja toinen urheiluun osallistuvien urheiluvaatetus, *participatory sportswear*. Katsojille suunnattuun urheiluvaatetukseen lukeutuu esimerkiksi logoilla tai joukkueiden tunnuksilla varustettu vaatetus. Osallistuvaan urheiluvaatetukseen kuuluu aktiivisesti tietyissä urheilulajeissa käytettävä vaatetus, joka katsotaan myös funktionaaliseksi vaatetukseksi. Nämä urheiluvaatteet sisältävät teknisiä ominaisuuksia, mikä erottaa ne vapaa-ajan ja katsojien urheiluvaatteista.¹⁶

¹² Anttila, 2000, s.31

¹³ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.3; Raunio, 2000, s.52

¹⁴ Collins Dictionary, ei pvm.

¹⁵ Cumming ym., 2010, s.194

¹⁶ Londrigan, 2009, s.333–337

Keiser ja Tortora (2022) sekä Raunio (2000) kertovat, että vaateen funktionaalisuudella tarkoitetaan sen fyysistä toimivuutta, jossa korostuu ympäristössä toimiminen ja vaatetuksen merkitys tähän.¹⁷ Funktionaalisuus on osa jokapäiväistä pukeutumista sekä yksi vaateen keskeisimmistä ominaisuuksista puhuttaessa ihmisen ja vaateen välisestä suhteesta. Dant tuo esiin Raunion (2000) teoksessa vaateen erityisen ominaisuuden materiaalisena elementtinä. Jo yhdenkin vaatekappaleen avulla ja sitä pukemalla sekä riisumalla voidaan sopeutua moniin erilaisiin ympäristöihin. On myös selvää, että vaateen materiaalisten ominaisuuksien tulee tukea niitä asioita, joita ihminen tekee vaatteet päällä tai ainakin olla haittaamatta tekemistä. Parhaassa tapauksessa funktionaalinen vaate voi olla toimintamahdollisuuksia lisäävä väline ja ihmiskehon jatke.¹⁸

2.1. Liikunta ja urheilu käyttökontekstina

Urheiluvaatteiden käyttökonteksti on tässä tutkimuksessa rajattu liikuntaan ja urheiluun. Liikuntaa ja urheilua on hyvin monenlaista erilaisine lajeineen ja aktiivisuuden tasoineen. Tässä luvussa esitellään, mitä kaikkea kyseiset käsitteet pitävät sisällään ja miten ne eroavat toisistaan.

Liikunta

Liikunnan käsite vakiintui 1960-luvulla, jolloin sillä tarkoitettiin fyysistä aktiivisuutta eli kaikkea tahtoon perustuvaa ja energiankulutusta lisäävää lihasten toimintaa. Myöhemmin liikunnan käsite on muuttunut tarkemmaksi. Laajimmassa merkityksessään se on tahdonalaista, energiankulutusta kasvattavaa hermoston ohjaamaa lihasten toimintaa, joka tähtää ennalta harkittuihin tavoitteisiin niitä palvelevilla liikesuorituksilla unohtamatta tähän kaikkeen liittyviä elämyksiä. Yleisesti liikunta mielletään kuitenkin Nykysuomen sanakirjankin mukaan vapaa-ajalla omasta tahdosta tapahtuvaksi liikumiseksi esim. reippailumielessä. Tästä syystä liikunnasta puhutaan yleensä sen harrastamisena. *Physical activity* on englanninkielinen vastine, jota käytetään jossain määrin suomen kielen termille ”liikunta”. Muista kielistä ei löydy täysin vastaavaa termiä liikunnalle siinä merkityksessä, mikä sille on suomen kielessä muodostunut.¹⁹ Liikunta voidaan jakaa pienempiin osiin erilaisten käsitteiden avulla. Käytetyillä käsitteillä on osittain kullekin ominaisia piirteitä, mutta myös paljon piirteitä, jotka ovat sisällöltään ja vaikutuksiltaan yhteisiä²⁰. Liikunnan käsitteet on alapuolella jaettu Tiihosen (2015) tekemää ryhmittelyä mukailleen.

¹⁷ Keiser & Tortora, 2022, s.66; Raunio, 2000, s.54, 63

¹⁸ Raunio, 2000, s.52, 57, 59

¹⁹ Bäckmand, 2006, s.15; Tiihonen, 2015, s.5, 30; Vuori, 2017, s.18–19

²⁰ Vuori, 2017, s.18

Arkiliikuntaan lukeutuu omaehtoinen liikunta, hyötyliikunta, työliikunta, työ- ja koulumatkaliikunta sekä perheliikunta. Arkiliikunta on arjessa tapahtuvaa liikkumista esimerkiksi asumiseen, välimatkojen kulkemiseen tai työpaikkojen ja koulujen ympäristöön liittyen. Arjen valinnoilla voi lisätä tai vähentää arkiliikunnan määrää. Monet valinnoista liittyvät ajankäyttöön ja velvollisuuksiin, mutta myös viitseliäisyyteen.²¹ Valitaanko esim. portaat hissin sijaan, kuljetaanko töihin pyörällä vai autolla, tilataanko kauppastokset kotiovelle vai kävelläänkö lähikauppaan.

Harrasteliikuntaan lukeutuu lähiliikunta, sosiaalinen liikunta, höntsäily eli kevyehkö pelailu sekä puulaakiurheilu eli yritysten välinen kilpailutoiminta. Tiuhonen on teoksessaan määritellyt harrasteliikunnan urheiluseurojen tai muiden yhdistysten tai järjestöjen tuottamaksi liikunnaksi ja urheiluksi, jossa päätavoitteena ei ole kilpailu. Keskiössä ovat lapset ja nuoret. Taustalla on halu liikkua ja urheilla osana yhteisöä sekä nuorisokulttuuria. Esimerkkejä harrasteliikunnasta ovat fresbeegolf, skeittaus, geokätköily ja mölkky.²²

Terveysliikuntaan lukeutuu terveyttä edistävä, ennalta ehkäisevä, kuntouttava sekä toimintakykyä parantava liikunta. Terveysliikunnan käsite otettiin käyttöön vuonna 1990 ja sen alle määriteltiin liikunta, joka tuottaa niin fyysiselle, psyykkiselle kuin sosiaalisellekin terveydelle edullisia vaikutuksia sen toteutustavoista tai syistä riippumatta ja mahdollisimman pienillä haitoilla tai riskeillä. Yleispiirteitä terveysliikunnalle ovat mm. toistuvuus, jatkuvuus sekä suhteellisuus liikkujan kuntoon ja terveyteen.²³

Kuntoliikuntaan lukeutuu luontoliikunta, ulkoilu, ryhmäliikunta, kuntourheilu sekä kuntoilu. Kuntoliikunnan sisältää monenlaista liikuntaa, jossa tavoitteena on kunnon kohottaminen tai ylläpitäminen jollain kehon osa-alueella. Tämän tyyppinen liikunta lisääntyi 1980-luvulla, jolloin erilaiset ei-kilpailulliset tapahtumat kuten juoksutapahtuma Naisten kymppi ja kuntosalien ryhmäliikunnat nousivat suosioon. Esimerkkejä kuntoliikunnasta ovat kävely, hiihto, melonta sekä erilaiset ohjatut rytmin mukana tehtävät ja koordinaatiota, notkeutta, lihasvoimaa tai aerobista kuntoa kehittävät liikunnat.²⁴

Erityisliikuntaan lukeutuu soveltava liikunta, erityisryhmien liikunta, vammaisliikunta, vammaisurheilu sekä toimintakyvyiltään heikentyneiden liikunta. Erityisliikuntana pidetään liikuntaa, joka vaatii soveltamista sekä erityisosaamista. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöiden on vaikea osallistua

²¹ Tiuhonen, 2015, s.19, 31–32

²² Tiuhonen, 2015, s.19–20, 34, 45

²³ Vuori, 2017, s.18–19; Tiuhonen, 2015, s.20, 35–36, 45–46

²⁴ Bäckmand, 2006, s.15; Tiuhonen, 2015, s.19, 33, 45

yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan ja harrastaa sitä riittävästi esim. vamman, sairauden, toimintarajoitteisuuden tai jokin sosiaalisen tilanteen takia, jolloin liikuntalajeja voidaan soveltaa heille sopivampaan muotoon.²⁵

Urheilu

Urheilu käsitteenä on 1800-luvun lopulta, jolloin se suomennettiin englanninkielisestä sanasta *sport*. Termin merkitykset ovat muovautuneet ajan myötä. Tänä päivänä käsitettä kuvaa hyvin urheiluseuroissa ja -liitoissa harjoitettava urheilu. Urheilulle keskeistä on sen kilpailullisuus ja se pitää sisällään niin harjoittelua, valmentautumista kuin kilpailujakin. Urheilusta suuri osa on liikuntaa ja vielä suurempi osa voidaan mieltää fyysiseksi aktiivisuudeksi. Kaikki urheiluksi mielletty toiminta kuten shakki tai tikanheitto ei kuitenkaan välttämättä sisällä itsessään paljoakaan liikuntaa. Menestyminen näissä lajeissa voi kuitenkin vaatia hyvää yleiskuntoa tai muita liikunnan avulla saatavia erityisvalmiuksia. On hyvä huomioida myös urheilun kulttuurinen puoli, joka ilmenee esimerkiksi yksilöiden kokemuksina ja merkityksinä sekä urheilulajien kannattamisen, kilpailun ja vertailun kautta.²⁶ Urheilun käsitteet on alapuolella jaettu Tiihosen (2015) tekemää ryhmittelyä mukaillen.

Juniorieurheiluun lukeutuu lasten ja nuorten urheilu sekä liikunta, ikäkausieurheilu ja juniorieurheilu kaikkine tasoineen, urheilullisten ominaisuuksien harjoittelu sekä kaikki harrastamisen tasot. Juniorieurheilu on liikuntakulttuurin suurin osa, joka liikuttaa lapsia ja nuoria aina noin 15-ikävuoteen asti. Siinä liikunta ja leikki yhdistetään urheiluun mm. kilpailemisen kautta. Päättävöitteena on pyrkiä monipuoliseen harjoitteluun. Juniorieurheilu antaa lapsille ja nuorille erilaisia kokemuksia, jotka kasvattavat eteenpäin elämässä sekä auttavat kehittymään urheilijana. Nämä kokemukset voivat olla niin negatiivisia kuin positiivisiakin.²⁷

Kilpaurheiluun lukeutuu kansallisen tason urheilu, kilpailuorientoitunut harjoittelemineen, amatööri- ja puoliammattilaistaso, alue-, paikallis- ja divisioonatason urheilu sekä liiga-, eliitti-, GP-taso (Grand Prix) ja nuorten SM-taso. Kilpaurheilun paikka löytyy juniorieurheilun ja huippu-urheilun välistä. Se sijoittuu kansalliselle tasolle eli kotimaan rajojen sisäpuolelle.²⁸

Huippu-urheiluun lukeutuu kansainvälisen tason urheilu, kansallisen tason huippu-urheilu, menestysmotiveitunut valmentautuminen, ammattilaistaso sekä maajoukkue-, suurkisa- sekä mestareiden

²⁵ Vuori, 2017, s.526; Tiihonen, 2015, s.20, 37

²⁶ Bäckmand, 2006, s.15; Vuori, 2017, s.20; Tiihonen, 2015, s.38–39

²⁷ Tiihonen, 2015, s.13, 39–40

²⁸ Tiihonen, 2015, s.13–14, 41

liiga -taso. Huippu-urheilu sijoittuu kansainväliselle tasolle eli myös kotimaan rajojen ulkopuolelle.²⁹ Vuoden 2015 liikuntalaissa huippu-urheilu on määritelty kansainvälisesti merkittäväksi ja kansainväliseen menestykseen tähtääväksi tavoitteelliseksi urheilutoiminnaksi³⁰.

Aikuis-/veteraaniurheiluun lukeutuu aikuisten liikunta ja urheilu, kilpailu- ja kuntomotivoitunut harjoittelu, vakavan harrastamisen taso, urheilun ja liikunnan massatapahtumat sekä SM-taso, KKI-taso (kunnossa kaiken ikää) ja kansainvälinen veteraanikisataso. Aikuisurheilun käsite on suhteellisen tuore, minkä takia se kulkee rinnakkain veteraaniurheilun kanssa. Harrastajien ikä lähtee 30-vuodesta ylöspäin ja joukosta saattaa löytyä hyvinkin iäkkäitä urheilijoita. He ovat toimintakykyisiä ja terveitä sekä yltyvät joko hyviin tai huippusuorituksiin.³¹

Tiihonen (2015) tuo esiin sen, kuinka häilyviä ja jatkuvasti muokkautuvia liikunnan ja urheilun käsitteet ja niiden rajat ovat. Lähes kaikki urheilu määritellään liikunnaksi, mutta liikuntaa ei läheskään yhtä usein määritellä urheiluksi. Urheiluun yhdistetään aina jollain tapaa kilpailutoiminta, mikä ei puolestaan liity läheskään kaikkeen liikuntaan. Liikkuessa harjoitetaan useimmiten liikuntamuotoa tai urheilulajia, kun urheilussa taas urheilulajia. Monet urheilulajit ovat saaneet alkunsa liikuntamuotoina. Tästä esimerkkinä ovat kuntoliikuntamuodoksi tarkoitettu aerobic sekä katsomoissa kannustusryhmänä toimiva cheerleading. Myös liikuntamuodot voivat pohjautua urheilulajeihin ja tämä kertoo hyvin sen, että liikuntakulttuuri elää ja kehittyy jatkuvasti puolin ja toisin.³²

Liikunnan ja urheilun moniulotteisuus käyttökontekstina asettaa haasteet urheiluvaatetukselle. Jo liikunnan sisällä olevilla arki-, kunto-, harraste-, terveys- ja erityisliikunnalla on jokaisella omat vaatimuksensa toimivalle vaatetukselle. Urheilussa lajien suuri kirjo ja niiden säännöt sekä olosuhteet määrittelevät kriteerit toimivalle vaatetukselle. Liikunta ja urheilu käyttökontekstina altistaa kehon myös tietynlaisille muutoksille, joilla on oma vaikutuksensa urheiluvaatetukseen ja sen suunnitteluun. Näitä muutoksia käydään läpi seuraavassa luvussa.

²⁹ Tiihonen, 2015, s.14, 40, 42

³⁰ Liikuntalaki 1:3§

³¹ Tiihonen, 2015, s.14, 43

³² Tiihonen, 2015, s.5–8

2.2. Vaatetusfysiologia – liikkuva keho

Vaatetusfysiologia on yksi avainkäsitteistä tutkittaessa ihmisen anatomiaa ja fysiologiaa suhteessa vaatetukseen. Anatomialla tarkoitetaan oppia, joka liittyy elimistön rakenteeseen, kun taas fysiologiassa elimistön toimintaan liittyvää oppia³³. Vaatetusfysiologiaa voidaan kuvata poikkitieteelliseksi tarkastelutavaksi, jossa yhdistyy ihmisen, ympäristön ja vaatetuksen vuorovaikutusten tarkastelu. Eri-tyisesti urheiluvaatetuksessa nousee esiin ihmiskehon tuntemus ja sen huomioiminen suhteessa vaatteisiin. Urheillessa ja liikkussa ihmisen kehossa tapahtuvat liikkeet muodostavat erilaisia liikeratoja. Myös kehon lämpötila vaihtelee sen tehdessä töitä liikkeen aikaansaamiseksi. Nämä asiat sijoittuvat liikkujan mukana erilaisiin ympäristöihin, ilmastoihin ja vuodenaikoihin.³⁴

Vaatetusfysiologiaa tutkimalla pyritään kehittämään mm. suoritusta edistävää urheiluvaatetusta³⁵. Urheilijan keho on jatkuvasti liikkeessä ja sen lämpötila voi vaihdella hyvinkin paljon. Vaihtelevat käyttöympäristöt ja niiden olosuhteet vaikuttavat osaltaan ihmiskehon toimintaan. Ihmisten sopeutuminen erilaisiin ympäristöihin ja lämpötilaeroihin vaihtelee suuresti yksilöiden välillä. Eroja löytyy niin sukupuolten, elämänkaarien, etnisten taustojen kuin ääriolosuhteissa elävienkin välillä. Näiden lisäksi jokaisen yksilöllinen anatomia ja fysiologia ovat vaikuttavina tekijöinä. Reagointi esim. erilaisiin lämpötiloihin vaihtelee mm. yksilön kehon pinta-alan ja painon suhteesta, hormoneista sekä kunnosta riippuen. Nämä monimutkaiset liikkuvan ihmisen anatomiset ja fysiologiset ominaisuudet, joihin vaatteiden tulee sopia, ovat haaste liikkuvan kehon vaatetukselle.³⁶ Seuraavaksi käsitellään tarkemmin kehon liikettä ja lämpötilaa sekä niiden vaihteluita.

Liike

Liikkussa ja urheillessa ihmisen keho on lähes jatkuvasti liikkeessä. Watkins ja Dunne (2015) kuvaavat ihmiskehoa monimutkaisena anatomisena järjestelmänä, joka kykenee satoihin hienovaraisiin liikkeisiin, liikkeen suuntiin sekä muotoihin. Liikkeeseen sisältyy kolme näkökulmaa: aika, energia ja tila.³⁷ Jokaisella liikkeellä on tietty aika, jonka kuluessa se sitoo ja vapauttaa tietyn määrän energiaa ja vaatii muodostuakseen ympäristöstään tietyn tilan. Kinesiologia on tieteenala, joka tutkii ihmisen liikettä ja sen alkuperää. Se liittyy läheisesti anatomiaan ja fysiologiaan sekä biomekaniikkaan, jossa

³³ Koskennurmi-Sivonen, 2000a, s.2

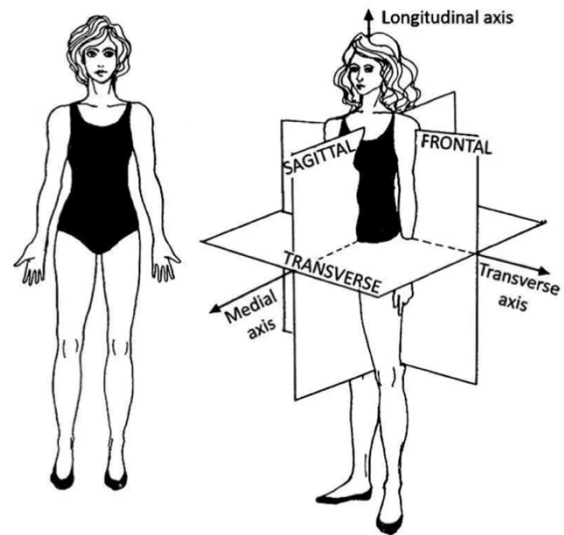
³⁴ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.9, 95

³⁵ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.9

³⁶ Watkins & Dunne, 2015, s. 170–174

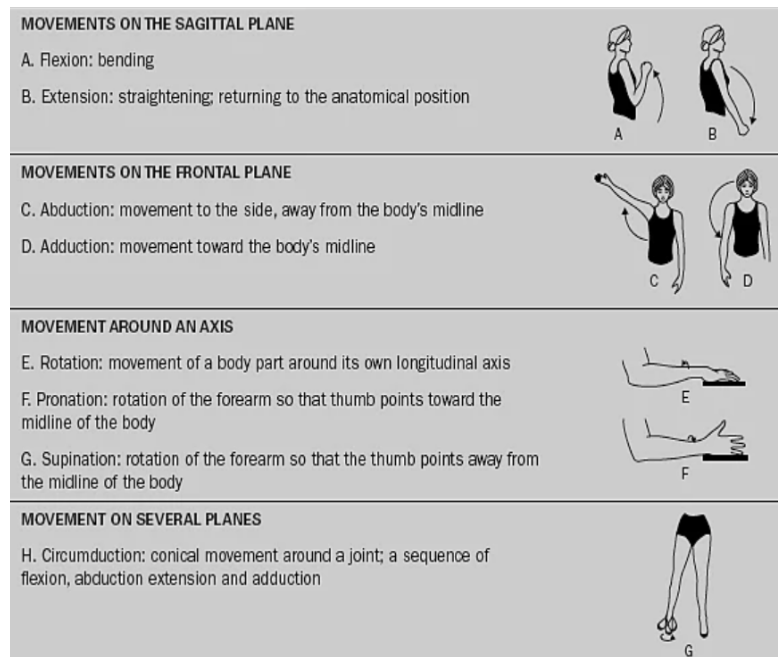
³⁷ Watkins & Dunne, 2015, s.36, 41

tutkitaan kehon liikkeisiin vaikuttavaa voimaa. Kine-
matiikka on yksi kinesiologian haara, jota hyödynne-
tään vaatetussuunnittelussa. Siinä keskitytään liikkee-
seen eikä sen alkuperään. Kehon liikkeiden kuvailu ja
määrittely tapahtuu suhteessa perusasentoon (kuva 2).
Perusasennossa ihminen seisoo suorassa, kädet si-
vuilla ja kämmenet eteenpäin käännettyinä. Liikettä
kuvaillessa käytetään apuna akseleita, joiden ympä-
rillä liike tapahtuu sekä tasoja, jotka jakavat kehon
etu- ja takaosaan, ylä- ja alaosaan sekä vasempaan ja
oikeaan.³⁸

Kuva 2 Perusasento sekä liikkeen kuvailu akseleiden ja tasojen avulla. (Watkins & Dunne, 2015, s.36)

Seuraavaksi tutustutaan kehon erilaisiin liikeratoihin (kuva 3). Taivutus ja suoristus ovat liikkeitä, jotka yleensä tapahtuvat etu- ja takalinjassa tai ylä- ja alalinjassa. Esimerkki tällaisesta liikkeestä on käden koukistus ja suoristus. Loitonnuksessa liikkeen suunta on poispäin kehosta ja lähennyksessä puolestaan päinvastaisesti kehoa kohti. Nämä liikkeet tapahtuvat kehon sivulla ja hyvänä esimerkkinä on käsien vienti vaakatasoon ja takaisin kylkiin. Kiertoliikkeessä kehon osa liikkuu oman pitkittäisakselinsa ympäri. Akselin ympäri tapahtuvaa liikettä ovat myös sisä- ja ulkokierto, joita esiintyy mm. kävellessä. Pyöritys liikkeenä yhdistää taivutuksen, suorituksen, loitonnuksen ja lähennyksen. Se on pyörivä liike, joka muodostuu kartiomaisen muodon nivelen kohdalle.³⁹

Kuva 3 Kehon eri liikeradat (Watkins & Dunne, 2015, s.38)

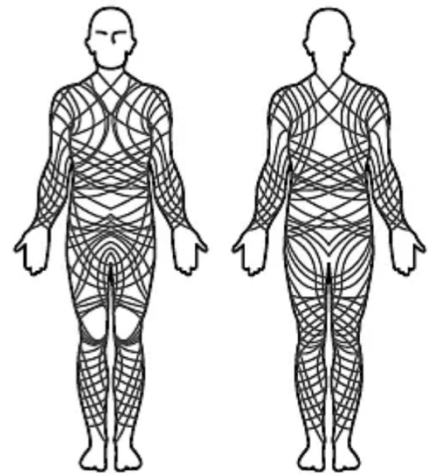
Liikkeen ymmärtäminen ei rajaudu vain liikkeen muotoon ja suuntaan. Myös liikkeiden laajuus astelukujen avulla kuvattuna lisää ymmärrystä liikkeestä. Liike voi vaihdella paljonkin riippuen siitä, minkälaista liikettä tarkastellaan. Esimerkiksi eri liikuntalajeilla on niille ominaisia liikkeitä. Liikettä

³⁸ Watkins & Dunne, 2015, s.35–36

³⁹ Watkins & Dunne, 2015, s.36–38

voidaan mitata usein eri menetelmin. Mitattava liike voi olla aktiivista eli mitattavan henkilön lihastyöllä, ilman apuvälineitä aikaansaatu. Se voi myös olla passiivista, jolloin liikkuvuus mitataan ilman lihastyötä ja mahdollisesti apuhenkilön liikuttelemena.⁴⁰

Watkins ja Dunne avaavat erilaisia tapoja liikkeen mittaamiseksi. Goniometrin eli kulmamittarin avulla mitataan liikelajuuksien kulmien suuruuksia. Elektrogonimetri muuntaa fyysisen liikkeen tulkittaviksi signaaleiksi. Kameroiden avulla tallennetaan analysoitavia kuvia ja videoita. Apuna käytetään erilaisia kameroihin havaittavia ja kehon pinnalle lisättäviä merkkejä kuten heijastavia materiaaleja, valoja tai kynillä merkattuja pisteitä. Ihon pinnalle asetettuja sensoreita käytetään tunnistamaan kehon asennot, liikkeet ja mitat. Inertia-anturit tunnistavat kiihtyvyyden ja suunnan, joten niiden avulla voidaan havainnoida liikkeen suuntaa, astetta ja jopa kehon asentoa avaruudellisesti.⁴¹ Kirk ja Ibrahim (1966) kehittämä *antropometrinen kinematiikka* on mittausten menetelmä, jonka avulla kuvataan vartalon venyvyyttä liikkeen aikana. Menetelmä perustuu ihon venyvyyden mittaamiseen niiltä kehon alueilta, joiden rasitus ääri-liikkeiden aikana on suurta.⁴² Tämän menetelmän avulla saadaan määriteltyä tarkasti kohdat, joissa ihon rasitus tapahtuu. Iho ei veny kaikkialta samalla tavalla. Sen venyvimpiä alueita ovat selkä, polvi, lantio ja kyynärpää.⁴³ Liikettä voidaan myös havainnoida tarkastelemalla erilaisia ihoon tai ihonmyötäisiin vaatteisiin merkittyjä ympyröitä, ruudukkoita sekä viivoja ja niissä tapahtuvia muutoksia⁴⁴. Kuvassa 4 näkyvät ”nonextension” -viivat näyttävät ihon venyvyyden eri kohdissa ihmiskehoa.

Kuva 4 Liikettä kuvaavat viivat (Watkins & Dunne, 2015, s.56)

Lämpö

Liikkuessa ja urheillessa ihmiskehon lämpötilassa tapahtuu vaihtelua suhteessa sen ympäristöön. Ihmiskeho mukautuu lämpötilanvaihteluihin tuottamalla ja vapauttamalla lämpöä eri tavoin. Kehon tavoitteena on saavuttaa lämpöviihtyvyys eli kokijan tyytyväisyys ympäristöön ja sen oloihin. Tällöin ympäristön lämpötila koetaan sopivaksi kaikkialla kehossa. Lämpöviihtyvyyden saavuttamiseksi ihminen pyrkii säilyttämään kehon lämpötasapainon eli tilan, jossa ihminen tuottaa ja luovuttaa lämpöä samassa suhteessa. Jokaisen keho pyrkii pitämään lämpötasapainon sellaisella alueella, että se voi

⁴⁰ Watkins & Dunne, 2015, s.31, 36, 48

⁴¹ Watkins & Dunne, 2015, s.48–53

⁴² Kirk & Ibrahim, 1966, s.39

⁴³ Anttalainen, 2000, s.183–184; Watkins & Dunne, 2015, s.55

⁴⁴ Watkins & Dunne, 2015, s.55–56

jatkaa normaalia toimintaansa. Mitä suurempi ihmisen ja häntä ympäröivän tilan lämpötilaero on, sitä nopeammin lämpötila pyrkii tasaantumaan. Ensisijaisesti lämpötasapainoa ylläpidetään lisäämällä tai vähentämällä liikkumista, säätelemällä vaateista sopivammaksi ympäristöön nähden sekä hakeutumalla suojaan.⁴⁵

Keho voi absorboida eli imeä lämpöä ympäristöstä tai sitä voidaan tuottaa kehon kemiallisissa prosesseissa.⁴⁶ Näitä kemiallisia kehon sisällä tapahtuvia prosesseja kutsutaan aineenvaihdunnaksi. Siitä syntyvän energian avulla ihminen tuottaa kehoonsa lämpöä. Aktiivisuus on yksi aineenvaihduntaan vaikuttavista tekijöistä. Liikkuessa lämmöntuotto on kaikkein tehokkainta lihassmassan tekemän työn ansiosta. Suurin osa työhön käytetystä energiasta vapautuu lämpönä. Tämän takia urheilusuoritukset tai muu raskas ruumiillinen työ saattaa hetkellisesti nostaa lämmöntuoton jopa kymmenkertaiseksi lepotasoon verrattuna.⁴⁷ Keskivartalossa sijaitsevien suurten lihassmassojen tuottama lämpö siirtyy verenkierron kautta ympäri kehoa ja sen ääreisosiin, joissa ei ole vastaavia lihassmassoja tuottamassa lämpöä. Kovan lihastyön aikana lämpöä kulkeutuu paljon veren mukana ja näin ääreisosat pysyvät lämpiminä.⁴⁸

Lämpötasapainoa ylläpidetään kehon lämmönsäätelyn avulla. Lämmönsäätelyyn vaikuttaa useampi eri tekijä, kuten ympärillä vallitsevan lämpötilan aistiminen, itse lämmönsäätelyjärjestelmä, joka auttaa ihmistä reagoimaan ympäristön lämpötilassa tapahtuviin muutoksiin sekä kehon fyysiset reaktiot kuten hikoilu, hengitys ja verisuonten supistuminen, jotka säätelevät kehosta poistuvan lämmön määrää. Alueilta, joissa verenkierto on voimakasta tai ihon pinta-ala on suuri, siirtyy paljon lämpöä ympäristöön. Näiden alueiden avulla voidaankin säädellä kehon lämpötilaa joko suojaamalla niitä kylmältä tai paljastamalla ne lämmön haihduttamiseksi.⁴⁹ Lämpötilaa tasaavia lämmönsiirtomekanismeja on neljä erilaista: johtuminen, konvektio, säteily ja haihtuminen. Nämä mekanismit jakautuvat kuivaan ja kosteaan lämmönluovutukseen. Kuivaksi lämmönluovutukseksi kutsutaan mm. lämmön *säteilyä* iholta ympäristöön, sen *kuljettumista* ympäristöön vaatteiden aukoista ja lämmön *johtumista* pois esim. jalkapohjien kautta. Kosteaksi lämmönluovutukseksi kutsutaan puolestaan esimerkiksi hikoillessa *haihtuvaa* tai hengitysilman mukana huomaamattomasti poistuvaa lämpöä. Hikoilu liittyy vahvasti liikkumiseen ja varsinkin urheiluun. Iholta haihtuu jatkuvasti hieman kosteutta 15–30 g/h (grammaa tunnissa), mitä voidaan myös kutsua huomaamattomaksi hikoiluksi. Erittäin raskaan

⁴⁵ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.22–23; Watkins & Dunne, 2015, s.160, 165

⁴⁶ Watkins & Dunne, 2015, s.163

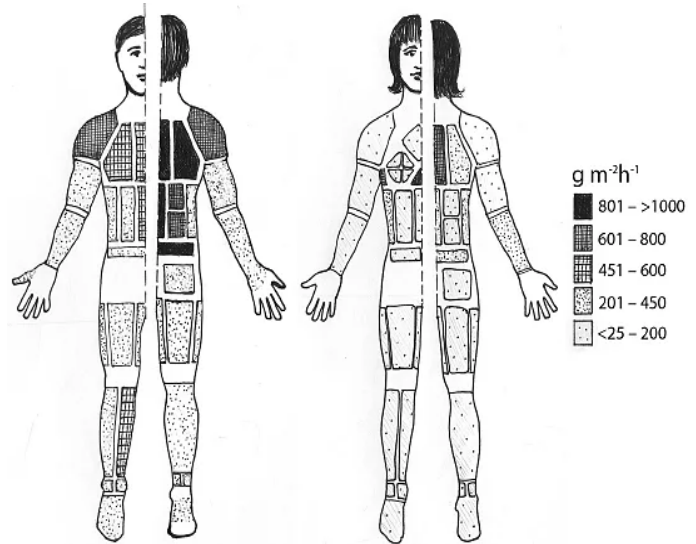
⁴⁷ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s. 22–26, 76

⁴⁸ Watkins & Dunne, 2015, s.164; Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.76–88

⁴⁹ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s. 22–24, 76–81

urheilusuorituksen aikana hikoilu voi olla 1500–2000 g/h tai hetkellisesti nousta jopa 4000 g/h.⁵⁰ Nämä numerot havainnollistavat hyvin, mitä vaikutuksia liikunnalla ja varsinkin raskaammalla urheilulla on hikoiluun ja tätä kautta kehon lämmönsäätelyyn.

Havenith ym. (2008) tutkivat mies- ja naisurheilijoiden alueellista hikoilua. Tutkimus suoritettiin siten, että koehenkilöt juoksivat tunnin ajan normaaleissa urheiluvarusteissa kohtuullisessa ympäristössä. Vaatetuksessa ei siis ollut esim. erityistä teknologiaa tai poikkeuksellisen hiostavaa materiaalia eikä ympäristön ilmasto tai reitti olleet äärimmäisiä. Tutkimuksen avulla pyrittiin urheilu- ja ulkoiluvaatetuksen kehittämiseen mm. alueellisemmalla muotoilulla. Alueellisella muotoi-

Kuva 5 Hikoilutiheyden eroja (Watkins & Dunne, 2015, s.167)

lulla tarkoitetaan muotoilua, jossa vaatteen tietyt kohdat on suunniteltu ominaisuuksiltaan erilaisiksi kuin saman vaatteen muut kohdat.⁵¹ Kuvassa 5 näkyy Havenith ym. (2008) tutkimuksessa selvinneitä hikoilutiheyden eroja, joita Watkins ja Dunne (2015) esittelevät piirrettyjen mies- ja naisfiguurien avulla.⁵² Kuvasta näkyy, kuinka hiki erittyy ihon pinnalta epätasaisesti. Sen määrä vaihtelee myös sukupuolen mukaan. Kummallakin hikoilu on voimakkainta selän alueella. Miehillä korostuu myös olkapäät sekä rinnan seutu. Naisilla puolestaan rintakehän keskiosa.

Vaikka kaikki lämmönsiirron perusteet nojaavat muuttumattomiin fysiikan periaatteisiin, jokainen ihminen on yksilö ja kyseiset periaatteet pätevät heihin eri tavoin. Kehon koko, muoto ja rasvakertymä vaikuttavat kehon lämmön tuottamiseen sekä säilyttämiseen. Lisäksi näihin tekijöihin voivat vaikuttaa mm. ikä ja sukupuoli.⁵³ Liikunta ja urheilu vaikuttavat omalla tavallaan ihmisen kehon toimintaan. Vaikutukset näkyvät erilaisina liikeratoina sekä tehdystä työstä vapautuvana lämpöenergiana. Liikkuva keho tuo omanlaisiaan tarpeita urheiluvaatetukselle paikallaan olevaan kehoon verrattuna⁵⁴. Seuraavaksi käydään läpi erilaisia tarpeita ja vaatimuksia, joita urheiluvaatteiden käyttökonteksti tuo urheiluvaatetukselle.

⁵⁰ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s. 27, 52, 89; Watkins & Dunne, 2015, s.159, 166

⁵¹ Havenith ym., 2008, s. 245

⁵² Watkins & Dunne, 2015, s.167

⁵³ Watkins & Dunne, 2015, s.171

⁵⁴ Uotila, 2002, s.10

2.3. Käyttökontekstin luomat tarpeet

Käyttökontekstin urheiluvaatteille luomat tarpeet, vaatimukset ja rajoitukset voivat olla määrällisiä kuten paino tai vedenpitävyys tai ne voivat olla kuvailevampia ja ilmaista ennemminkin käyttäjän tarpeita käyttötilanteissa. Ne voivat liittyä ympäristöön, jossa liikkuminen ja urheilu tapahtuu tai tehtävään, johon vaatetuksen tulee soveltua.⁵⁵ Tarpeista osa on fyysisiä, osa puolestaan esteettisiä, toiset kulttuurisia ja toiset sosiaalisia⁵⁶. Vaikka tässä tutkimuksessa keskitytäänkin vaatetuksen fyysisiin ominaisuuksiin ja niihin liittyviin tarpeisiin, on hyvä muistaa tarpeiden laajuus ja moninaisuus. Tarpeita on hankala rajata vain yhden kategorian alle, sillä ne vaikuttavat toisiinsa.

Tarpeista kriittisimpiä ovat liikkujan ja urheilijan tarpeet. Täydellinen urheiluvaate vastaisi täydellisesti yksilön fyysisiä sekä psyykkisiä tarpeita. Koska täydellisyyden saavuttaminen on vaikeaa tai lähes mahdotonta, pyritään maksimoimaan tarpeiden tyydyttäminen. Eri tarpeisiin löytyy erilaisia vaikuttavia tekijöitä kuten ilmastolliset olosuhteet, kuluttajan sosioekonominen asema, ikä, kulttuuri, harrastukset, erikoistilanteet sekä yleisesti elämäntapa. Tavoitteena voi olla esimerkiksi ympäristöoloihin sopeutuminen, kehon toimintojen vahvistaminen, liikkuvuuden ylläpitäminen tai näiden muuttaminen.⁵⁷ Tarpeet voivat olla myös osittain keinotekoisesti luotuja, mistä muoti toimii hyvänä esimerkkinä⁵⁸.

Liikkuva keho muodostaa tietynlaisia tarpeita, jotka tulee huomioida lopputuotteessa. Liikkujan ja urheilijan kehossa tapahtuvat muutokset muodostavat liikkeeseen ja lämpöön liittyviä tarpeita. Urheilumaailman lajien kirjo haastaa myös urheiluvaatetusta ja sen sovellettavuutta useamman lajin käyttötilanteisiin sopivaksi.⁵⁹ Mikäli urheiluvaatteiden käyttötilanne rajautuu hyvin tarkasti johonkin tiettyyn urheilulajiin, tarpeet voivat olla hyvinkin tarkkoja ja urheiluvaatteet voidaan suunnitella lajikohtaisesti. Erilaisissa liikuntatilanteissa tarpeet voivat puolestaan olla laajempia, jolloin urheiluvaatteet suunnitellaan monikäyttöisemmiksi. Tällöin sama vaatetus soveltuu useampaan eri käyttötilanteeseen kuten kävelylenkille sekä kuntosalille. Liikuntasuoritukseen sopiva vaatetus määräytyy myös liikuntasuoritukseen käytettävän tehon perusteella⁶⁰.

⁵⁵ Watkins & Dunne, 2015, s.12, 15

⁵⁶ Anttila, 2000, s.32

⁵⁷ Watkins & Dunne, 2015, s. 254, 349

⁵⁸ Anttila, 2000, s.32

⁵⁹ Watkins & Dunne, 2015, s. 41, 349

⁶⁰ Litmanen, 2017, s.213

Urheilumaailman muodostamat tarpeet koostuvat mm. erilaisista säännöistä ja säädöksistä, jotka vaikuttavat osaltaan urheiluvaatteisiin. Lajikohtaiset säännöt ja niiden huomioiminen on tärkeää erityisesti silloin, kun vaatetuksen tulee soveltua tiettyyn urheilulajiin. Näin varmistutaan siitä, ettei vaatetus ole esim. urheilijalle vaarallinen, häiritse lajin suorittamista tai sen arviointia kilpailutilanteessa. Jotkin vaatetus- ja laiteinnovaatiot voivat myös olla kiellettyjä tietyissä urheilulajeissa, sillä ne on mielletty ”teknologiadopingiksi”⁶¹. Tämä tarkoittaa sitä, että innovaatiot esim. parantavat urheilijan suorituskykyä merkittävästi ja täten aiheuttavat kilpailutilanteissa epäreiluja tilanteita urheilijoiden välille. Lajisäännöt voivat siis asettaa omat vaatimuksensa tiettyjen urheilulajien vaatetukselle.

Persoonien määrittely toimii apuna urheiluvaatteisiin kohdistuvia tarpeita arvioitaessa. Persoonaa kuvaa keskimääräisesti tietynlaista käyttäjäryhmää ja sille luodaan tietojen pohjalta erilaisia ominaisuuksia iästä tapoihin. Persoonan luominen auttaa myös esim. emotionaalisten, psykologisten ja sosiaalisten kysymysten kanssa, jotka voivat jopa määrittää sen, tullaanko tuotetta käyttämään tai edes hankkimaan. Kohderyhmää määritellessä pohditaan, keitä muita henkilöitä suunnittelijan tulee käyttäjän lisäksi huomioida suunnitteluongelmaa ratkaistessa. Vaikka lopputuotteen käyttäjä kuten urheilija antaakin yleensä lopullisen hyväksynnän, myös urheilijan valmentaja, vanhemmat, lääkäri tai tuotteen valmistaja voivat määrittää tuotteen menestyksen.⁶²

Erilaisia tarpeita voidaan selvittää myös tutkimusten avulla. Tutkimuksen avulla perehdytään mm. urheiluvaatteen käyttäjään, käyttötilanteisiin sekä -ympäristöön unohtamatta erilaisia sidosryhmiä, valmistusmenetelmiä tai -prosesseja sekä lopullisen tuotteen myyntikanavia. Tutkimustapoja on monia. Kirjallisuuskatsauksen avulla perehdytään aiheesta tutkittuun tietoon. Käyttäjää tarkkailemalla voidaan havaita asioita, joita käyttäjä tekee tiedostamattaan. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija saa konkreettisen kokemuksen käyttötilanteesta. Vaatteiden kulumista tai niihin syntyneitä vaurioita tutkiessa voidaan tehdä epäsuoria havaintoja käyttötilanteista. Haastattelut mahdollistavat vastausten saamisen esim. alan osaajilta. Kyselyt puolestaan voivat tavoittaa suuriakin vastaajamääriä.⁶³

Käyttökontekstin muodostamat tarpeet ja vaatimukset vaihtelevat liikuntamuotojen ja urheilulajien sekä esimerkiksi aktiivisuuden tason mukaan. Niihin perehtyminen auttaa tarpeisiin sopivien ja toimivien urheiluvaatteiden kehittämisessä ja hankkimisessa. Seuraavassa luvussa käydään läpi erilaisia valintoja, joita tehdään tuotteen matkalla ideasta kuluttajalle.

⁶¹ Watkins & Dunne, 2015, s.8, 337

⁶² Watkins & Dunne, 2015, s.8–10

⁶³ Watkins & Dunne, 2015, s.3–7, 41

3. Valinnat toimivan urheiluvaatteen taustalla

Urheiluvaatteen polku ideasta markkinatuotteeksi pitää sisällään monia eri tuotekehityksen vaiheita ja vaiheet puolestaan erilaisia valintoja. Myös valmiin tuotteen hankintaan liittyy erilaisia valintoja. Nämä valinnat määrittelevät osaltaan sen, millaiseksi lopullinen tuote muodostuu ja miten se päättyy kuluttajalle. Jokainen vaihe valintoineen voi pitää sisällään myös syitä sille, miksi käyttäjät kokevat urheiluvaatteissaan olevan epäkohtia.

Tuotekehityksen tavoitteena on uusien tai jo olemassa olevien tuotteiden kehittäminen nopeasti ja taloudellisesti asiakkaiden tarpeiden tyydyttämiseksi niin, että tuotteet ovat kilpailukykyisiä sekä huomioivat vallitsevan markkinatilanteen.⁶⁴ Yleistä polulle on se, ettei eteneminen tapahdu järjestelmällisesti. Tähän vaikuttaa mm. prosessin aikana tapahtuva tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen sekä niiden huomioiminen prosessin aikana.⁶⁵ Myös mm. toimiala ja siellä vallitseva kilpailutilanne, käytettävät resurssit sekä markkinointi vaikuttavat siihen, missä järjestyksessä polku etenee.⁶⁶ Polku vaatii tiivistä yhteistyötä eri osajien välillä. Tiimistä tulee löytyä osajia mm. tuotteen suunnitteluun, kaavoitukseen, valmistamiseen ja markkinointiin unohtamatta tuotteen testikäyttäjiä. Prosessin aikana hyödynnetään tutkimustuloksia, käydään keskusteluja, tehdään kokeiluja sekä annetaan palautetta ja arvioidaan onnistumista.⁶⁷ Matkalla myös voi tapahtua erilaisia virheitä ja epäonnistumisia, jotka muuttuvat lopulta hyödylliseksi tiedoksi prosessin edetessä tai uutta prosessia aloitettaessa.⁶⁸ Seuraavaksi käydään läpi tuotekehityksen mahdollisia eri vaiheita Fogelholmin (2009) ja Raatikaisen (2008) tekemien listausten pohjalta.

Polku lähtee liikkeelle ideasta. Idea voi olla peräisin mm. havaitusta tarpeesta, tutkitusta tiedosta, markkinoinnillisista lähtökohdista tai tuotekehityksen näkökulmasta. Tämän jälkeen tehdään esitutkimus, jonka aikana selvitetään tuotteen soveltuvuus markkinoille. Siihen kuuluu mm. tulevan tuotteen luonnostelu ja ominaisuuksien määrittely alustavine laskelmineen, tuotantomahdollisuuksien selvitys sekä markkinointi- ja kannattavuusselvitykset. Näiden vaiheiden jälkeen testataan tuotteen alustava toimivuus prototyyppien ja mallikappaleiden avulla. Näin selvitetään, kannattaako tuotteen kehitystä jatkaa ja millä tavalla. Seuraavassa vaiheessa tehdään suunnitelmat tuotannolle ja sen vaiheiden järjestykselle, markkinoinnille mm. kilpailutilanteiden ja yhteistyömahdollisuuksien osalta

⁶⁴ Raatikainen, 2008, s.59–60

⁶⁵ Watkins & Dunne, 2015, s.3

⁶⁶ Fogelholm, 2009, s.14–15

⁶⁷ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.12

⁶⁸ Fogelholm, 2009, s.17

sekä taloudellinen analyysi, jonka avulla arvioidaan liiketaloudellista kannattavuutta. Tämän jälkeen vuorossa on käyttöttestit ja niiden myötä mahdollisten muutosten tekeminen mallikappaleisiin sekä tuotteistus.⁶⁹

Tuotteistettaessa tarjottavasta asiasta muodostetaan paketti tai kokonaisuus, minkä avulla siitä saadaan mm. johdonmukainen, skaalautuvampi sekä helpommin markkinoitava tietylle asiakasryhmälle. Toisin sanoen itse tuote sekä sen tarjoama arvo kiteytetään, jotta asiakkaat tietävät, mitä he ovat ostamassa, myyjillä on käsitys myytävistä tuotteista ja yrityksen sisällä on selkeä ymmärrys siitä, mitä tuotetaan, kenelle tuotetaan ja miksi tuotetaan⁷⁰. Viimeistelyvaiheessa tuote valmistellaan markkinoille. Tämä tarkoittaa mm. erilaisten valmistukseen liittyvien ohjeiden ja valmiin tuotteen käyttöohjeiden laatimista, materiaalien tai muiden komponenttien toimivuuden ja sopivuuden varmistamista, minkä pohjalta tehdään päätös alihankintayrityksistä sekä viimeisten käyttöttestien tekemistä. Tämän jälkeen on vuorossa tuotteiden valmistus, markkinoinnin ja myynnin käynnistys sekä palautteen kerääminen jatkokehittelyä varten.⁷¹ Polku on hyvin monivaiheinen, minkä takia tässä tutkimuksessa käsitellään vain tämän tutkimuksen kannalta olennaisimpien vaiheiden aikana tehtäviä valintoja. Näitä ovat ne, jotka vaikuttavat urheiluvaatteiden fyysisiin ominaisuuksiin ja täten myös niissä ilmenneisiin käyttäjien kokemuksiin epäkohtiin.

3.1. Urheiluvaatteen ominaisuuksia liittyvät valinnat

Funktionaalisten vaatteiden kohdalla, etsitään jatkuvasti ratkaisuja käyttötarkoitusten, käyttäjien mieltymysten, sääolosuhteiden sekä muiden tekijöiden asettamille haasteille toimivuuden saavuttamiseksi. Urheiluvaatteissa tämä rajautuu tiukasti niiden käyttökontekstiin eli liikuntaan ja urheiluun. Toimivalle urheiluvaatetukselle on erilaisia vaatimuksia kuten käyttömukavuus erilaisissa ilmastoiissa, suojaavuus, turvallisuus, esteettisyys, kestävyys ja helppohoitoisuus sekä eri lajien erityisvaatimukset kuten urheilijan tunnistettavuus joukkuelajeissa⁷². Toimivaa vaatetusta tavoitellaan niin rakenteeseen, muotoon, materiaaleihin kuin yksityiskohtiinkin liittyvillä valinnoilla. Toimivuuden lisäksi esiin nousee mukavuus, joka pyritään saavuttamaan sopivan lämpötilan, liikkuvuuden ja sen avulla, ettei vaate purista tai hiosta. Mieluisuutta niin esteettisesti kuin muutenkin ei myöskään saa unohtaa.⁷³ Seuraavaksi käydään läpi erilaisia valintoja, joilla pyritään saavuttamaan edellä mainitut

⁶⁹ Fogelholm, 2009, s.15–16, 29; Raatikainen, 2008, s.61–65

⁷⁰ Villanen, 2016, s.19–21

⁷¹ Fogelholm, 2009, s.15–16; Raatikainen, 2008, s.61–65

⁷² Ilmarinen & Seppälä, 1989, s.75

⁷³ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.3, 7, 63

asiat. Valintoja on tässä tutkimuksessa esitelty erilaisten väliotsikoiden alla lukemisen helpottamiseksi, mutta on hyvä muistaa, että kaikki valinnat vaikuttavat myös toisiinsa. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi suorituskykyyn tai materiaaleihin liittyvät valinnat vaikuttavat omalla tavallaan myös liikkumisen vapauteen.

Liikkumisen vapauteen liittyviä valintoja

Istuvuuteen ja vaateen malliin sekä joustavuuteen liittyvillä valinnoilla voidaan mm. vaikuttaa siihen, miten urheiluvaate mahdollistaa liikkumisen. Istuvuus on yksi urheiluvaateen tärkeistä ominaisuuksista⁷⁴. Vaihtelevat käyttötilanteet tuovat omat haasteensa optimaalisen istuvuuden luomiseen, minkä takia istuvuus määritellään suhteessa sen käyttötilanteeseen. Välillä vaatteiden väliin jäävä ilmakerros toimii tärkeänä eristeenä urheilijalle, kun taas toisessa tilanteessa tiukka vaateen puristus optimoi lihasten suorituskykyä kompression tavoin.⁷⁵ Rypyt voivat myös kertoa vaateen istuvuudesta ja niitä analysoimalla voidaan havaita vaateen rasituslinjoja ja tunnistaa eri alueiden sekä saumojen kireyttä. Vaateen malli vaikuttaa istuvuuteen ja täten myös liikkuvuuteen.⁷⁶ Peruskaavaa kuosittelemalla eli muokkaamalla urheiluvaate saadaan sopimaan käyttötilanteeseen ja muihin sille asetettuihin kriteereihin.⁷⁷ Väljyyksiä lisäämällä luodaan tilaa liikkeelle. Väljyydet voivat väärässä paikassa myös haitata liikkuvuutta, joten ne pidetään niille suunnitelluilla paikoilla mm. laskosten avulla. Myös ylimääräisten paneelien tai kulmien kuten haarakiilan lisääminen voi tuoda tarvittavan väljyyden ja täten liikkuvuuden.⁷⁸

Joustavuus on yksi merkittävimmistä ominaisuuksista, jota hyödynnetään lähes aina liikkumiseen ja urheiluun suunnitellussa vaatetuksessa ja sen materiaaleissa. Joustavuudeksi eli elastisuudeksi kutsutaan materiaalien venyvää luonnetta, johon lukeutuu materiaalin venyvyys, venymisen helppous ja venytyksestä palautuminen.⁷⁹ Urheiluvaateen ei välttämättä tarvitse olla kokonaan joustavaa materiaalia, vaan elastisuutta voidaan lisätä ainoastaan kohtiin, joissa tarve on kriittisin⁸⁰. Mikäli kankaan elastisuus määritellään mukavuusjoustavaksi, kyseinen materiaali on helposti venytettävää. Tällaisia materiaaleja käytetään yleensä juuri liikuntavaatteissa. Voimajoustava kangas vaatii enemmän työtä venyäkseen ja sitä käytetään mm. vartaloa muotoilevissa tai tukevissa vaatteissa kuten

⁷⁴ Watkins & Dunne, 2015, s.70

⁷⁵ Salo-Mattila, 2009, s.13

⁷⁶ Watkins & Dunne, 2015, s.58–71, 387

⁷⁷ Salo-Mattila, 2009, s.9; Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.96–97

⁷⁸ Watkins & Dunne, 2015, s.61

⁷⁹ Watkins & Dunne, 2015, s. 59, 89, 104

⁸⁰ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.104

kompressiotuotteissa. Kumi ja elastaani antavat materiaaleille hyvän joustavuuden sekä palautumisen. Niitä käytetään kuitenkin harvoin ilman päällystystä epämiellyttävän tunnun sekä ulkonäön takia.⁸¹

Suorituskyvyn parantamiseen liittyviä valintoja

Erilaisilla kitkaan ja kompressioon liittyvillä valinnoilla voidaan parantaa liikkujan suorituskykyä. Kankaiden väliltä löytyy kitkavoimaa, joka vastustaa kahden kappaleen välillä olevaa liikettä. Tämä on havaittavissa erityisesti monikerroksisessa vaatetuksessa, jossa erilaiset kangasmateriaalit ovat kosketuksissa toisiinsa. Urheiluvaatetuksessa kitka on kriittinen tekijä, sillä se vaikuttaa käyttäjän energiankulutukseen sekä liikeratoihin.⁸² Esimerkiksi urheilukilpailuissa kilpailijat ovat kovatasoisia ja pienikin tekijä voi ratkaista voiton. Materiaalit ja tapa, jolla ne sijoitellaan kehon ympärille vaikuttavat vaatteiden muodostamaan vastukseen ja kitkaan sekä tätä kautta mm. urheilijan nopeuteen. Watkins ja Dunne (2015) mainitsevat hyvän esimerkin pikaluistelijan puvusta, johon sijoitettiin erittäin teksturoitua kangasta rajoittamaan ilman virtausta lisäten näin vastusta harjoitteluun lihasvoiman lisäämiseksi.⁸³

Kompression avulla voidaan puolestaan muovata vartalon muotoja suorituskyvyn parantamiseksi. Muovaaminen vaatii voimakasta joustavaa materiaalia, jossa on mahdollisimman vähän saumoja tai muita kohtia häiritsemässä ilman tai veden virtausta. Kompression elastisuutta voidaan käyttää parantamaan kehon liikkeiden tehokkuutta joko suorasti tai epäsuorasti. Kompressiovaatteiden on havaittu parantavan suorituskykyä esimerkiksi juostessa, jolloin tuottamaton lihastoiminta kuten jälkikaiunta on saatu minimoitua lihaksen tärähtäessä juoksun aikana. Kompression haasteena on liiallinen puristus, joka voi rajoittaa liikettä.⁸⁴ Aerodynaamisuutta tavoittelevalla ihonmyötäisellä vaateuksella voi olla myös huono ilmanläpäisevyys, jolloin lämpö ja kosteus eivät pääse poistumaan keholta. Kestävyyslajeissa ja kuumissa oloissa vaatetuksen hengittävyys on välttämätön, jottei kehon lämpötila nouse liikaa ja alenna suorituskykyä tai aiheuta lämpösairauksia sekä ylikuormittumista.⁸⁵

Valintoja lämpimänä, viileänä ja kuivana pysymiseksi

Erilaiset ilmastolliset olosuhteet eivät ole este ulkona liikkumiselle, vaan pikemminkin haaste, johon pyritään vastaamaan oikeanlaisilla valinnoilla. Lämpötilan ollessa eri vaatteen sisä- ja ulkopuolella,

⁸¹ Watkins & Dunne, 2015, s.104–105

⁸² Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.110; Watkins & Dunne, 2015, s.60

⁸³ Watkins & Dunne, 2015, s.336-337

⁸⁴ Watkins & Dunne, 2015, s.336-338

⁸⁵ Ilmarinen, 2017, s.230–231

se pyrkii tasaantumaan fysiikan periaatteiden mukaisesti. Erilaiset tekijät kuten lämmöneristävyys, ilmanläpäisevyys, vesihöyrynläpäisevyysvastus, liike ja ympäristössä vallitsevat olot lämpötilasta tuuleen vaikuttavat siihen, kuinka paljon lämpöä sekä kosteutta ihmisestä siirtyy ympäristöön tai ympäristöstä ihmiseen.⁸⁶ Fysiologisessa mielessä urheiluvaatetuksen on tärkeää mahdollistaa lämpöta-sapaino liikkeessa. Näin taataan optimaalinen harjoittelu sekä maksimaalinen kestävyysasuoritus.⁸⁷

Vaateen rakenteella ja materiaaleilla on suuri vaikutus näiden erilaisten tekijöiden muodostami-
sessa⁸⁸. Myös eri kerroksilla on omat vaikutuksensa ja tehtävänsä. Vaatteiden alimmainen kerros pi-
tää käyttäjän kuivana läpäisemällä kehosta poistuvaa kosteutta. Jos kosteus ei pääse poistumaan ke-
holta, se heikentää liikkujan suorituskykyä nostamalla tämän ydinlämpöä. Välikerros puolestaan läm-
mittää ja imee aluskerroksen läpi poistuvaa kosteutta ja sen avulla säädellään lämmöneristävyyttä.
Uloimmainen vaatekerros suojaa ulkoisilta tekijöiltä kuten tuulelta ja sateelta sekä parhaimmillaan
läpäisee samanaikaisesti myös vesihöyryä⁸⁹. Materiaalien kerrostaminen puolestaan mahdollistaa
erilaisten ominaisuuksien yhdistämisen samaan vaatekappaleeseen⁹⁰.

Vaatetus toimii eristeenä ihmisen ja ympäristön välillä. Normaalioloissa vaatetuksen läpi poistuu jopa
80–90 % elimistöstä poistuvasta lämmöstä.⁹¹ Vaateen lämmöneristävyudeksi kutsutaan sen kykyä
vähentää lämmön siirtymistä vaateen puolelta toiselle⁹². Materiaalit eristävät, kun ne koostuvat suu-
relta osin ilmasta. Vaatteet puolestaan silloin, kun väljyyttä jää ihon ja vaateen väliin. Näiden omi-
naisuuksien tulee säilyä myös päälle puettuna. Parhaita lämmöneristeitä ovat ilmavat, mutta paksut
materiaalit kuten untuva, turkis, villaneulos ja vanut. Eristeet sijoitetaan alueille, joissa lämmönsiirto
ympäristöön on suurinta sekä alueille, joissa ne eivät haittaa tai häiritse liikettä.⁹³

Vesi on yksi lämmönpoistotekijöistä ja tehokas lämmönjohdin, minkä takia kuivana pysyminen on
tärkeä osa lämpimänä pysymistä. Vedenpitävät päällysvaatteet auttavat suojautumaan sateelta. Ve-
denpitävyydellä tarkoitetaan sitä, että kangas pitää vettä kevyessä sateessa joko kuitunsa, kudoksensa
tai pintakäsittelynsä ansiosta. Saumat, sulkimet kuten vetoketjut sekä erilaiset aukot kuten hihansuut
tai helmat vaikuttavat myös vaateen vedenpitävyyteen.⁹⁴ Materiaalit, joiden avulla kankaasta

⁸⁶ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.8, 31, 46, 52

⁸⁷ Ilmarinen & Seppälä, 1989, s.76

⁸⁸ Watkins & Dunne, 2015, s.162

⁸⁹ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.32; Litmanen, 2017, s.213

⁹⁰ Watkins & Dunne, 2015, s.185

⁹¹ Ilmarinen, 2017, s.216

⁹² Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.37

⁹³ Watkins & Dunne, 2015, s. 176–186, 193; Anttalainen, 2000, s.183

⁹⁴ Watkins & Dunne, 2015, s. 98–109, 168–169, 201

saadaan vedenpitävä, mutta samalla hengittävä, tekevät liikuntaan ja urheiluun suunnitelluista vaatteista mukavampia. Näiden perustana on yleensä kuitujen turpoaminen kuten esimerkiksi Ventile®:n materiaalissa sekä lisätyt mikrohuokoiset tai hydrofiiliset kalvot ja pinnoitteet kuten Gore-tex®:n mikrohuokoisessa kalvossa.⁹⁵ Kuivana pysymiseksi tulee myös huomioida kehon hikoilu. Kylmissä oloissa kehon tuottama lämpö halutaan säilyttää, joten hikoilussa syntynyt kosteus pyritään siirtämään kauemmaksi ihosta, mutta pitämään se muiden vaatekerrosten sisällä mm. lämmön ylläpitämiseksi. Lämpimällä säällä on toivottavaa, että hiki haihtuu iholta vieden mukanaan lämpöä. Tällöin väljyys toimii viilentävänä tekijänä.⁹⁶

Kehon viileänä pitäminen on myös kriittinen osa lämpimänä pysymistä. Jotta ylimääräinen lämpö saadaan siirrettyä ympäristöön eikä kosteus kerry vaatteen sisälle, tarvitaan ilmanvaihtoa. Ilmanvaihdolle on kaksi kriteeriä. Virtaava ilma tarvitsee sekä sisään- että ulostulon ja näiden lisäksi ärsykkeen, joka aikaansaa ilmavirran.⁹⁷ Ärsykkeenä voi toimia tuuli, kehon liike tai lämpötilaero, joka pyrkii tasoittumaan. Ilmanvaihtoa voidaan edistää eri paikoissa sijaitsevien säätöominaisuuksien sekä tuuletusaukkojen avulla. Niiden sijainti ja rakenne on tärkeä niiden toimivuuden kannalta. Ilmanvaihtoa voidaan tehostaa hormi- ja pumppausilmiöiden avulla. Hormi-ilmiöllä tarkoitetaan vaatteen sisällä olevan lämpimän ilman kohoamista ylöspäin korvautumalla samanaikaisesti viileällä ilmalla. Pumpausilmiössä ihmisen liike laittaa ilman kiertämään vaatteen sisällä ja kuljettamaan lämpöä pois iholta. Tuuletuksesta on apua lämpötasapainon ylläpitämisessä raskaammissakin kehon työtä vaativissa olosuhteissa kuten urheilusuorituksissa.⁹⁸

Tuuli on yksi tärkeistä lämmönpoistotekijöistä, sillä se vaikuttaa konvektion sekä haihtumisen nopeuteen. Tuuli alentaa vaatetuksen lämmöneristävyyttä painamalla vaatteen eristävät ilmatilat kasaan sekä edesauttaa ilmavaihtoa haihduttamalla hikeä ja siirtämällä kehoa ympäröivän lämpimän ilman sekä syntyvän lämpimän höyryn pois. Tuulelta suojautuessa huomio kiinnittyy ensisijaisesti kankaan ilmanläpäisevyyteen sekä vaatteen malliin. Ilmanläpäisevyyteen vaikuttaa kankaan sidos- ja neulosrakenne, peitto- ja täyttöarvot, paksuus sekä erilaiset viimeistykset. Tuuli pääsee helposti ilmavan materiaalin rakenteeseen kuljettaen lämpöä pois. Tämän takia lämmöneristemateriaalit suojataan usein vuori- tai päällyskankaalla, joka edesauttaa myös heijastamaan ihmisen tuottamaa ja luovuttamaa lämpöä takaisin kehoa kohti.⁹⁹

⁹⁵ Meinander, 2012, s.100; Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.129; Watkins & Dunne, 2015, s.110–111

⁹⁶ Anttalainen, 2000, s.183; Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.52

⁹⁷ Watkins & Dunne, 2015, s. 188–196

⁹⁸ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.46, 73–74; Watkins & Dunne, 2015, s.194–196

⁹⁹ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.32, 46, 58, 71–73; Watkins & Dunne, 2015, s.168–169

Kokoamiseen ja käyttöön liittyviä valintoja

Urheiluvaatteita muodostettaessa materiaalit kiinnitetään yhteen eri tavoin riippuen esimerkiksi siitä, mitä tarpeita urheiluvaatteelle on asetettu. Materiaalit voidaan yhdistää ommellen, erilaisia kiinnittimiä ja kiinnitysjärjestelmiä käyttäen sekä valiten pysyvämpiä ratkaisuja kuten saumaus tai muovaus. Ompelu on tutuin tapa yhdistää vaateen osat yhteen. Sauman tyyppiä, langan laatua ja kokoa, neulan kokoa ja tyyppiä sekä tikin pituutta ja ommeltyyppiä voidaan vaihdella erilaisen lopputuloksen saavuttamiseksi. Saumalle tärkeitä ominaisuuksia ovat kestävyys, venyvyys ja läpäisevyys. Niihin vaikuttaa vaateen käyttöympäristö, materiaalityyppi sekä käyttäjälle tyypilliset liikkeet, jotka voivat rasittaa saumoja käytön aikana. Urheiluvaatteissa käytetään paljon joustavaa materiaalia, joka tarvitsee joustavan ompeleen sekä langan, joka sallii kankaan venyä ompeleen suuntaisesti. Sauman tulee ratketa ensimmäisenä, jotta vaateen materiaali ei repeydy. Materiaalia on vaikeampi korjata saumaan verrattuna.¹⁰⁰

Kaikkea ei voi ommella, sillä neulanreiät rikkovat materiaalin pinnan, jonka tulisi esim. olla vedenpitävä. Vaatteiden osia voidaan yhdistää myös saumaten hyödyntämällä kuumuutta, radiotaajuutta, ultraääntä ja laserhitausta. Mallin, istuvuuden ja mitoituksen muokkaaminen tai korjaaminen jälkikäteen on kuitenkin haastavaa, sillä materiaalin rakenne muuttuu prosessin aikana. Menetelmän hyviä puolia urheiluvaateen kannalta on lopputuloksen vahvuus sekä mahdollisuus lisätä vedenpitäviä alueita suoraan vaatteisiin. Muovaus ja lämpömuotoilu on toinen tapa valmistaa saumattomia tai vähäsaumaisia vaatteita. Sitä käytetään pysyvien muotojen muodostamisessa. Vaikka muovattujen tuotteiden muotoon voidaan vaikuttaa vain uudelleenmuovauksella, se mahdollistaa erikoisten, ei ommeltavien muotojen lisäämisen vaatteisiin ja tuotantokustannusten madaltamisen. Neulekoneilla puolestaan voidaan valmistaa kolmiulotteisia rakenteita tai saumattomia vaatetta samanaikaisesti kangasta valmistettaessa. Tämä valmistustapa vähentää kulutusta, sillä materiaalia käytetään vain tarvittava määrä.¹⁰¹

Kiinnitysjärjestelmiin liittyvät valinnat ovat myös tärkeitä toimivan lopputuotteen kannalta. Kiinnitysjärjestelmät toimivat sulkimena urheiluvaatetta puettaessa ja käytettäessä. Niiden avulla voidaan muuttaa vaateen muotoa tarpeiden mukaan sekä tarjota säätömahdollisuuksia erityyppisille ja -koisille vartaloille. Ne mahdollistavat myös vaateen varioinnin irrallisten osien tai moduulien avulla. Irrallisten osien etuna on puettavuus sekä mukautuvuus erilaisiin ympäristöihin ja kehoihin. Kiinnitysjärjestelmien toimivuuteen vaikuttaa niiden sijainti, koko sekä järjestelmissä käytettävät

¹⁰⁰ Watkins & Dunne, 2015, s.351–352

¹⁰¹ Watkins & Dunne, 2015, s.102, 351-367

kiinnikkeet. Kiinnike kuten nappi, vetoketju tai napinläpi on erillinen osa kiinnitysjärjestelmää. Kiinnikkeiden tulee vastata käyttäjän, ympäristön sekä toiminnan tarpeita ja olla toimintamalleiltaan ja ohjeiltaan helposti ymmärrettävissä. Keholliset resurssit kuten käden kantokulma tai tietyille urheilulajille ominaiset kehon asennot vaikuttavat kiinnitysjärjestelmien sujuvaan käyttöön yhdessä mm. kiinnikkeiden löydettävyyden, muodon sekä niiden käyttöön vaadittava voiman kanssa. Kiinnikkeiden käytön toimivuutta lisää niiden koko, karheus ja ulkonemat kuten sormilenkit, joihin on helppo tarttua myös liikkeessä. Samalla tavalla kuin sauman ja kankaan välisessä suhteessa, kiinnikkeiden tulee olla vaatetta heikompia, jotta korjattavissa tai vaihdettavissa oleva kiinnike hajoaa ensin.¹⁰²

Valinnat erilaisten ripustusjärjestelmien välillä määrittelee sen, miten vaatteet asettuvat vartalolle, kun ne puetaan. Vaihtoehtoja on viisi. Yksi hyödyntää vastakkaisia voimia, toinen kitkaa, kolmas painovoimaa, neljäs kohdistettua painetta ja viides vetovoimaa. Monissa toiminnallisissa vaatteissa käytetään kaikkia viittä ripustusmenetelmää vaateen paikallaan pitämiseksi.¹⁰³ Nämä valinnat vaikuttavat myös mm. siihen, kuinka hyvin urheiluvaatteet istuvat käyttäjän ylle tai pysyvät paikallaan liikkeessä.

Materiaaleihin ja viimeistyksiin liittyviä valintoja

Urheiluvaatteita suunniteltaessa materiaalisilla valinoilla on paljon merkitystä lopputuloksen kannalta. Materiaalien ominaisuuksia muunnellaan lopulliseen tuotteeseen sopivaksi materiaalien valmistusprosessien eri vaiheissa. Kuitujen ulkomuotoa muuttamalla vaikutetaan niiden ominaisuuksiin, kuten imukykyyn, tiheyteen tai heijastavuuteen, jotka puolestaan vaikuttavat vaateen suorituskykyyn ja toimintaan. Kankaan pintarakenne ja väri vaikuttavat lämmönsiirtomenetelmien toimintaan.¹⁰⁴ Valkoinen väri heijastaa suuren osan auringon säteilystä, kun taas musta imee itseensä lähes kaiken. Sileäpintainen materiaali heijastaa paremmin säteilyä kuin karkeapintainen materiaali¹⁰⁵. Teksturoinnilla muutetaan kuidun pinnan ominaisuuksia ja värjäten voidaan vaikuttaa lopullisen tuotteen sävyyn. Kudotun kankaan tiukkuudella on puolestaan vaikutusta tuulenpitävyyteen. Neulekankaiden rakenne antaa niille joustavuutta, mutta lankojen välinen kitka vähentää todennäköisyyttä silmukoiden palautumiselle takaisin paikoilleen. Neulahuovutus jättää kankaan rakenteisiin paljon ilmatilaa luoden hyvän eristyksen. Liimaten tai paineen avulla yhdistetyt kuidut kiinnittyvät voimakkaasti toisiinsa, mutta mukautuvat huonommin eri vartalonmuotoihin.¹⁰⁶

¹⁰² Watkins & Dunne, 2015, s.367-372, 388-395

¹⁰³ Watkins & Dunne, 2015, s.375-380

¹⁰⁴ Watkins & Dunne, 2015, s. 89–105, 181–184

¹⁰⁵ Ilmarinen, 2017, s.230

¹⁰⁶ Watkins & Dunne, 2015, s. 89–105, 181–184

Ulkonäköä ja käyttömukavuuksia voidaan parannella myös viimeistysten avulla. Viimeistykset lisätään yleensä kankaan pinnalle tai kuituihin ja lankoihin erilaisten käsittelyiden avulla. Niihin voidaan esim. lisätä väriä, kuvioita ja kiiltoa, niitä voidaan muuttaa rakenteeltaan vettä hylkiviksi sekä valkaista, jäykistää, laminoida ja pinnoittaa. Pinnoitteet ovat alttiita halkeilulle mm. jatkuvan liikkeen aiheuttaman taipumisen myötä. Jotkin pinnoitteet eivät myöskään läpäise kosteutta.¹⁰⁷ Antimikrobiivimeistyksillä saadaan puolestaan vähennettyä mm. urheiluvaatteisiin helposti tulevaa hien hajua¹⁰⁸.

Älyllisten ja teknologisten valintojen mahdollisuudet

Kiihtyvä teknologinen kehitys on ollut hyvin ominainen osa vaatetusalaan jo 2000-luvulla. Se näkyy niin suunnittelussa kuin materiaaliteknologiassakin ja tätä kautta tuotekehityksessä¹⁰⁹. Älyn ja teknologian integroiminen urheiluvaatteisiin on yksi valinnoista, joka voidaan tehdä erilaisten haasteiden ratkaisemiseksi. Vaatteilla on kolme keskeistä ominaisuutta integroinnin kannalta. Ne ovat lähellä vartaloa, jatkuvassa käytössä ja niiden pinta-ala on suuri. Näiden ominaisuuksien ansiosta vaatteet toimivat hyvänä alustana mitata urheilussakin keskeisiä asioita kuten kehon liikkeitä, aktiivisuutta ja sen toimintaa. Mittauksia voidaan hyödyntää mm. suoritusten arviointiin ja sitä kautta niiden parantamiseen sekä vammojen välttämiseen ja ennaltaehkäisyyn.¹¹⁰ Lisätty teknologia voi kuitenkin myös lisätä vaatteiden painoa ja täten heikentää suorituskykyä.¹¹¹

Älyä ja teknologiaa integroimalla vaatteet havaitsevat muutoksia käyttäjässä sekä sen ympäristössä. Ne reagoivat ympäristöstä tulevaan informaatioon loogisella ja toistettavalla tavalla. Nämä älykkäät vaatteet voivat sisältää älytekstiilejä tai elektronisia tekstiilejä, riippuen vaatteiden käyttötarkoituksesta tai sille asetetuista vaatimuksista. Älykäs tekstiilimateriaali voi reagoida mm. lämpöön, valoon, kosteuteen tai muotojen muutoksiin. Elektroniset tekstiilit eli e-tekstiilit ovat puolestaan sähköjärjestelmällisiä ja niiden avulla vaate voi tallentaa tietoa, olla paikannettavissa, kommunikoida sekä mitata erilaisia asioita kuten lämpötilaa ja kiihtyvyyttä niin ihmisestä kuin sen ympäristöstäkin¹¹².

Watkins ja Dunne (2015) mainitsevat esimerkin, jossa kehon lämpöenergiaa voidaan hyödyntää lihasten viilentämiseen teknologian avulla urheilutilanteen aikana. Tällöin lihakset eivät ylikuumene ja menetä voimaansa, vaan jaksavat pidempään. Heidän mukaansa lihasten lämpötilaa säätelevien

¹⁰⁷ Watkins & Dunne, 2015, s.89, 106–107, 183

¹⁰⁸ Meinander, 2012, s.110

¹⁰⁹ Uotila, 2000, s.26

¹¹⁰ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.127, 131; Watkins & Dunne, 2015, s.129, 132, 153

¹¹¹ Ilmarinen, 2017, s.321

¹¹² Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.123–130; Watkins & Dunne, 2015, s.123–152

vaatteiden käyttö harjoitusten aikana lisää tutkitusti lihasten kestävyttä.¹¹³ Ilmarinen kertoo artikkelissaan Ateenan olympialaisissa kokeilussa olleista älyvaatteista, -materiaaleista ja puettavasta teknologiasta, joiden avulla pyrittiin vaikuttamaan mm. lämpökuormitukseen. Päänteille lisättyjen metallinauhojen tarkoituksena oli tehostaa lämmönsiirtoa kehosta ympäristöön ja Glaubersuolaliuoksella vuorattuja liivejä, hattuja ja kaulureita kokeiltiin kehon jäähdyttämiseksi. Jokin teknologia voi olla kielletty kilpailutilanteissa, mutta sitä voidaan hyödyntää harjoittelussa tai kilpailusuoritusten välissä.¹¹⁴

Vaateuksen ja elektroniikan ilmeisimmät erot näkyvät niiden fyysisissä ominaisuuksissa. Urheiluvaatteissa etusijalla ovat mm. niiden ja niissä käytettyjen kankaiden joustavuus sekä hengittävyys. Elektronisissa laitteissa etusijalla ovat puolestaan vakaus ja suojaus, joissa painottuvat jäykkyys, läpäisemättömyys ja tasaiset pinnat. Materiaalikehityksen ansiosta elektroniikan teho kuitenkin kasvaa ja komponenteista tulee pienempiä, kevyempiä ja täten helpommin integroitavia tekstiileihin ja vaatteisiin. Elektroniikkaa integroitaessa urheiluvaatteen käyttömukavuuden ja toimintakyvyn sekä elektroniikan toimivuuden tulee säilyä. Myöskään huolto-ominaisuudet kuten pesu eivät saa kärsiä vaatteisiin liitetyn älyn takia.¹¹⁵

Urheiluvaatteiden mitoitukseen liittyviä valintoja

Ihmisten ulkoinen monimuotoisuus vartalon mittasuhteista sen erilaisiin asentoihin on rikkaus, mutta urheiluvaatetusta suunniteltaessa ja valmistettaessa se tuo omat haasteensa¹¹⁶. Vartalot voidaan jakaa eri tavoin mm. mittasuhteiden, vartalotyypin sekä asentojen mukaan. Mittasuhteet voidaan jakaa vertikaalisiin eli pituussuunnassa oleviin mittasuhteisiin sekä horisontaalisiin eli leveysuunnassa oleviin mittasuhteisiin. Horisontaalisten mittasuhteiden avulla voidaan muodostaa erilaisia vartalotyyppisiä, jotka antavat karkean kuvan kehon muodosta. Kuvassa 6 näkyy erilaisten vartalotyyppien erot kuvattuna naisfiguurien sekä geometrinen muotojen avulla. Vartalot voivat olla myös monen eri vartalotyyppin yhdistelmiä.¹¹⁷

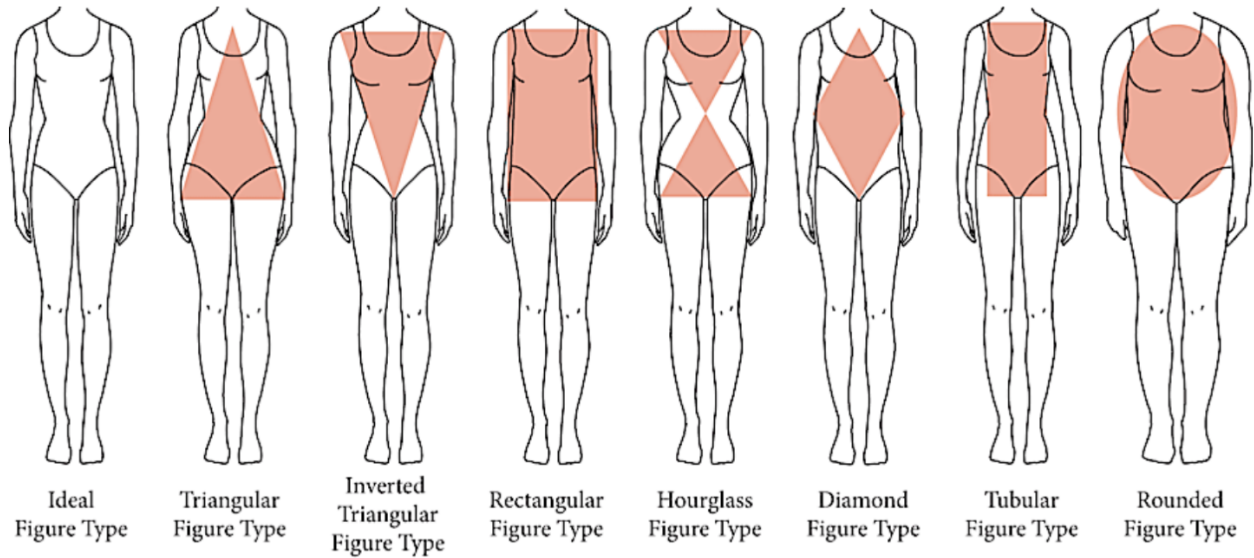
¹¹³ Watkins & Dunne, 2015, s.338

¹¹⁴ Ilmarinen, 2017, s.321

¹¹⁵ Watkins & Dunne, 2015, s.143–144, 149, 153; Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.130–132

¹¹⁶ Anttalainen, 2000, s.179; Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.97

¹¹⁷ Rasband, Liechty, & Pottberg-Steineckert, 2024, s.94–111

Kuva 6 Horisontaaliset kehonmuodot ja niitä kuvaavat geometriset muodot (Rasband, Liechty, & Pottberg-Steineckert, 2024, s.107)

Kehon asento aina perusasennosta ryhtiin vaihtelee yksilöiden välillä. Tämä asento on monesti opittu ja muuttuu kulttuuristen ilmiöiden mukaan. Asennoilla on oma vaikutuksensa mm. vaatetuksen istuvuuteen. Keho ja sen asennot eivät ole myöskään täysin symmetrisiä. Oikea ja vasen puoli voivat olla hyvinkin epäsymmetriset toisiinsa nähden niin edestä kuin takaa.¹¹⁸ Edellä mainittujen asioiden lisäksi liikkujan ja urheilijan kehon lihakset voivat muotoutua tietyille lajille tyypillisellä tavalla, mikä osaltaan vaikuttaa vartalon muotoihin. Esim. hyppylajeja harrastavalle muodostuu voimakkaat jalkalihakset, kun taas uimarille vahvat hartialihakset. Erilaiset asiat ja valinnat vaikuttavat siihen, miten vartalon monimuotoisuutta on mahdollista huomioida urheiluvaatteiden suunnittelu-, tuotekehitys- ja valmistusprosessien aikana.

Urheiluvaatteiden pohjalta löytyy aina kaava, jonka avulla kyseinen vaate on valmistettu. Kaavat ovat vaatteiden ”kaksiulotteisia suunnitelmia” ja niiden pohjalla toimii puolestaan ihmisvartalolta otetut mitat, muodot sekä liikkeet. Mittoja on kahdenlaisia. *Staattiset mitat* otetaan ihmisestä, kun hän seisoo täysin paikoillaan. Anatomian eli ihmiskehon ja sen suhteiden tuntemus sekä antropometrian eli kehon mittojen tuntemus ovat keskeisiä taustatietoja staattisia mittoja otettaessa. Urheiluvaatetukselle tärkeät *dynaamiset mitat* puolestaan otetaan joko liikkeessä tai erilaisissa pysäytetyissä asennoissa ääriasentoja unohtamatta. Näiden liikerataan perustuvien mittojen avulla vaatteisiin saadaan oikeanlaiset väljyydet, jotka mahdollistavat liikkumisen.¹¹⁹ Kun urheiluvaatteet tuotetaan teollisesti

¹¹⁸ Rasband, Liechty, & Pottberg-Steineckert, 2024, s.100-104

¹¹⁹ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.96–97; Anttalainen, 2000, s. 177, 187; Salo-Mattila, 2009, s.7, 25

mittatilaustyön sijaan, niitä ei valmisteta yksilöllisten mittojen mukaan, vaan ihmisten mitat standardisoidaan ja ryhmitellään tietyn mittahaitarin sisään mitoitusjärjestelmiksi¹²⁰. Mitoitusjärjestelmien tavoitteena on tarjota hyvä istuvuus minimaalisella kokovalikoimalla. Kokovalikoima pidetään rajoitettuna mm. kustannusten minimoimiseksi. Hyvän istuvuuden tarjoamien jokaiselle on haastavaa, sillä tuotannon kustannukset sekä vaivannäkö on huomioitava ja osattava suhteuttaa järkevästi.¹²¹

Käyttötarkoitus sekä käytettävien materiaalin ominaisuudet vaikuttavat mitoitukseen sekä tarvittaviin väljyyksiin ja niiden määrään¹²². Vaate voidaan myös suunnitella ja kaavoittaa suoraan tietyille urheilulajille ominaiseen asentoon, mikä auttaa väljyyksien ja laskosten tarpeen hahmottamisessa¹²³. Onnistunut kaavasuunnittelu on kaiken kaikkiaan linjojen, muotojen ja väljyyksien sommittelua tavalla, jolla vaatteesta tulee toimiva, esteettinen ja mukava käyttää hyvää istuvuutta unohtamatta.¹²⁴ Mitaustekniikoiden kehitys ja teknologisoituminen edesauttaa kaavojen ja täten myös valmistuksen yksilöllistämistä. Esim. tietokoneavusteiset kaavoitusprosessit ja kehoskannerit tuovat uusia mahdollisuuksia kaavoitukseen huomioimalla mm. henkilökohtaiset mitat, vartalon erilaiset asennot tai tietyt väljyyksien arvot. Yksilöllisemmin räätälöidyt vaatteet voisivat yleistyä, mikäli vaatteiden muovauslaitteet yhdistettäisiin kehoskannereihin tai tietokoneohjelmiin, jotka sisältäisivät käyttäjien yksilöllisiä tietoja kuten mittoja.¹²⁵

Aistit osana valintoja

Urheiluvaatteen käyttömukavuutta voidaan kuvata tilana, jolloin vaatteen käyttäjä ei tunne epämukavuutta käyttäessään vaatetta. Käyttömukavuuteen vaikuttavat monet eri tekijät ja aistit ovat siinä suuressa roolissa.¹²⁶ Sekä vaatteiden käyttäjät, että muut ympärillä olijat havaitsevat vaatteita eri aistien avulla. Näkö- ja tuntoaistit ovat näistä yleisimpiä. Se, mielletäänkö urheiluvaate esim. mukavaksi vai epämukavaksi tai huomiota herättäväksi vai huomaamattomaksi, riippuu valinnoista aistiärsykkeisiin liittyen.¹²⁷

Vaatteiden näkyvyyteen liittyvillä valinnoilla voidaan vaikuttaa mm. käyttäjän turvallisuuteen. Vaatteiden näkyvyys riippuu mm. materiaalista, pinnan ominaisuuksista ja valonlähteestä. Mikäli vaate halutaan näkyväksi, tulee siitä tehdä kontrastinen ympäristöönsä nähden. Ihmisen näkökyky on

¹²⁰ Anttalainen, 2000, s.182

¹²¹ Watkins & Dunne, 2015, s.71, 75

¹²² Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s. 95, 102–104

¹²³ Salo-Mattila, 2009, s.13; Watkins & Dunne, 2015, s.65–68

¹²⁴ Salo-Mattila, 2009, s.13; Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.95

¹²⁵ Salo-Mattila, 2000, s.164, 176; Watkins & Dunne, 2015, s.365

¹²⁶ Meinander, 2012, s.95, 112

¹²⁷ Watkins & Dunne, 2015, s.317

herkkä kontrasteille ja liikkeelle, joten voimakkaat erot sävyissä, muodoissa, koossa, kirkkaudessa, kylläisyydessä ja liikkeessä auttavat kiinnittämään katsojan huomion. Raajojen ja ihmismäisten muotojen korostaminen esim. näkyviä materiaaleja lisäämällä toimii tehokeinona, jolla erotetaan ihminen muista värikkäistä ja heijastavista ympärillä olevista asioista. Päivänvalossa värit ovat tapa, jolla objektit voidaan visuaalisesti erottaa taustasta. Kirkkaimpia sävyjä silmälle ovat keltaiset ja vihertävään taittavat keltaisen sävyt. Punainen ja violetti ovat puolestaan vähiten kirkkaita silmälle. Yöaikaan valkoinen ja hopea tarjoavat suurimman kontrastin ympäristöönsä nähden. Fosforoivista aineista valmistetut tuotteet hehkuvat pimeässä, kun taas valoa säteilemättömät materiaalit näkyvät vain silloin, kun ne heijastavat valoa. Heijastimet ovat esimerkki materiaalista, jossa valon heijastusta on hyödynnetty näkyvyyden parantamiseksi. Heijastavia materiaaleja voidaan mm. ommella tai silittää kiinni vaatteeseen.¹²⁸

Mukavuuteen voidaan vaikuttaa tuntoaistiin liittyvillä valinnoilla. Tekstiileitä käsitellessä niiden tuntu on merkittävässä roolissa ja siihen vaikuttavat mm. materiaali ja sen rakenne aina kuidusta kankaaseen sekä viimeistykset.¹²⁹ Kehon eri osat havaitsevat kosketusta eri tavoin. Hienot tekstuurit, jotka havaitaan helposti sormenpäillä, voivat olla täysin huomaamattomia olkapäälle. Näin ollen erilaisten urheiluvaatetusmateriaalien sijoitteluun liittyvillä valinnoilla on myös merkitystä. Väärin sijoitellut materiaalit saattavat pilata vaateen tunnun ja siten estää muuten tarpeet täyttävän urheiluvaateen menestyksen. Jotta vaate tuntuu mukavalta ihoa vasten, voidaan materiaalivalintojen ja niiden sijoittelun lisäksi tehdä myös muita ratkaisuja kuten saumojen siirto urheiluvaateen sisäpuolelta sen ulkopuolelle.¹³⁰ Vaatteiden aiheuttama paine vaikuttaa myös siihen, miltä vaate tuntuu päällä. Monet jo aiemmin käsitellyt asiat kuten istuvuus väljyyksineen, materiaalien joustavuus, kitkavoima sekä erilaiset ripustusmenetelmät vaikuttavat yhdessä vaateen massan kanssa paineen voimakkuuteen. Mitä voimakkaamman paineen vaate muodostaa iholle, sitä epämiellyttävämpi sitä yleensä on käyttää.¹³¹

Hajuaistiin liittyviä valintoja ei tule unohtaa urheiluvaatteiden kohdalla. Urheiluvaatteiden käyttö tapahtuu monesti kovassa fyysisessä rasituksessa, jonka aikana keho hikoilee. Vaikka hiki onkin erityessään hajutonta, iholla ja vaatteissa tietyt bakteerit saavat sen hajoamaan kemiallisesti ja tämän seurauksena haisemaan. Hien haju mielletään yleisesti epämiellyttäväksi. Tietyt kehon alueet kuten kainalot, selkä, niska tai haarat hikoilevat enemmän kuin toiset alueet. Tämä on kuitenkin hyvin

¹²⁸ Watkins & Dunne, 2015, s.318–325

¹²⁹ Meinander, 2012, s.107

¹³⁰ Watkins & Dunne, 2015, s.142, 353

¹³¹ Meinander, 2012, s.111

yksilöllistä.¹³² Materiaalivalinnoilla, materiaalien oikeanlaisella sijoittelulla ja materiaaliin tehtävillä viimeistyksillä voidaan mm. vaikuttaa hien hajuun ja sen voimakkuuteen.

Tuotteen koekäyttö, arviointi ja palaute valintojen testauksen tukena

Funktionaalisten vaatteiden suunnittelu- ja valmistusprosessiin kuuluu vahvasti tuotteen testaaminen ja arviointi sekä palautteen kerääminen¹³³. Koska lähtökohtana on vaatteiden käyttäjä, myös viimeinen sana ja hyväksyntä tulee käyttäjältä. Heidän ollessa tyytyväisiä tiedetään tuotteen suunnittelun onnistuneen.¹³⁴ Tietoa ja palautetta urheiluvaatteen sopivuudesta saadaan tutkimalla, miltä käyttäjästä tuntuu, kun hän käyttää tiettyä vaatetta tietyssä ympäristössä.¹³⁵ Arvio vaatteesta määräytyy aina kokijan henkilökohtaisten fyysisten sekä psyykkisten tuntemusten, aiempien kokemusten, muodostettujen ennakkokäsitysten ja mielikuvien sekä odotusten perusteella. Arviointia voisi kuvata siis hyvinkin kokonaisvaltaisiin tuntemuksiin perustuvaksi.¹³⁶

Urheiluvaatteen fyysiset ominaisuudet vaikuttavat vahvasti kokemukseen vaatteesta¹³⁷. Vaatteen toimivuutta arvioitaessa suoritetaan testejä niin käytetylle materiaalille, vaatteiden mallille ja mitoitukselle sekä siitä löytyville yksityiskohdille. Vaatetusta myös koekäytetään yhtenä kokonaisuutena, jolloin huomioituna on ympäristön, kehon ja vaatteiden suhde toisiinsa.¹³⁸ Käyttökokeita voidaan tehdä joko laboratorio- tai kenttäolosuhteissa. Niillä mitataan mm. koekäyttäjän kehon fysiologisia reaktioita kuten hikoilua tai lämpötilaa sekä heidän subjektiivista kokemustaan käyttötilanteeseen liittyen.¹³⁹ Käyttökokeiden avulla pyritään saamaan palautetta tuotteen ominaisuuksista käytön ja huollon seurauksena sekä toimivuudesta erilaisissa mahdollisissa käyttötilanteissa¹⁴⁰. Suunniteltavien urheiluvaatteiden käyttäjäryhmään kuuluva henkilö sopii parhaiten sovitusta-/ testausolosuhteeseen, sillä hän tietää myös parhaiten vaatteelle asetetut vaatimukset¹⁴¹. Urheiluvaatevalmistajien sponsoroimat urheilijat toimivatkin monesti kyseisten valmistajien kehitettävien tuotteiden koekäyttäjinä¹⁴².

Yksilöiden väliset erot käyttäjäryhmän sisällä voivat olla suuria, joten luotettavan tiedon saamiseksi tarvitaan useita koehenkilöitä. Tämä tekee mittauksista ja testauksista aikaa vieviä sekä kalliita.

¹³² Meinander, 2012, s.110

¹³³ Kaipainen, 2000, s.140

¹³⁴ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.10, 12, 44

¹³⁵ Watkins & Dunne, 2015, s.203

¹³⁶ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.7

¹³⁷ Raunio, 2000, s.70

¹³⁸ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.9; Watkins & Dunne, 2015, s.203

¹³⁹ Meinander, 2012, s.103

¹⁴⁰ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.10, 15

¹⁴¹ Watkins & Dunne, 2015, s.77

¹⁴² Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.15

Tekniikkaa voidaan käyttää apuna aina mahdollisuuksien mukaan, mutta kaikkea ei voida testata ilman konkreettisia käyttökokeita todellisissa käyttöympäristöissä.¹⁴³ Vaatteen liikkuvuutta ja sitä, estääkö se tiettyjen liikeratojen suorittamista, voidaan testata erilaisia motorisia kokeita hyödyntämällä. Aika-/liiketutkimuksessa liikettä mitataan suhteessa aikaan. Työmäärän/energiankulutuksen tutkimuksessa tarkastellaan tiettyihin liikkeisiin käytettyä energiaa. Vaatteen painetta suhteessa kehoon voidaan mitata, kun halutaan saada tietoa esimerkiksi sen istuvuudesta. Lämpösuojaa ja -häviötä voidaan tarkastella termografian avulla infrapunakameraa käyttäen. Myös erilaisten mannekiinien kuten kuparista tehdyn lämpönuken käyttö vakiokoeolosuhteissa voi edesauttaa lämmöneristävyuden tutkimusta¹⁴⁴.

Tuotannollisten valintojen vaikutus

Tuotteita suunniteltaessa ja kehitettäessä on tärkeä ymmärtää vaatteen valmistukseen liittyvien valintojen mahdollisuuksia ja rajoitteita¹⁴⁵. Vaikka suunnitteluongelmaan ja käyttäjän tarpeisiin löytyisi lähes täydellinen ratkaisu, sen tuottaminen voi tulla liian kalliiksi harvinaisten komponenttien, tarvittavien uusien materiaalien tai monimutkaisten ja työläiden työvaiheiden takia. Päätökset suoritettavista toiminnoista ja niiden järjestyksestä vaikuttavat esimerkiksi valmiin vaatteen laatuun, estetiikkaan ja toimivuuteen.¹⁴⁶

Suuremman mittakaavan tuotantoprosessit ovat yleensä erilaisia kuin prototyyppien tai yksittäisten vaatteiden valmistusprosessi. Prototyyppinä tai mittatilausvaatteita tehdessä kootaan ensin vaatteen runko, minkä jälkeen siihen lisätään yksityiskohtia ja koristeita. Massatuotannossa järjestys on monesti päinvastainen. Yksityiskohdat kuten taskut tai heijastimet, jotka sijoittuvat kaavapalojen sisälle, kiinnitetään ennen kappaleiden kiinnittämistä toisiinsa. Näin valmistettava tuote pysyy kaksiulotteisena mahdollisimman pitkään ja sitä on helpompi käsitellä ja säilyttää. Tällä pyritään maksimoimaan valmistuksen tehokkuus. Kun vaatteen kaikki kappaleet on ommeltu yhteen, lisätään vielä kaavapalat ylittävät eli saumojen päälle menevät yksityiskohdat.¹⁴⁷

Kuten voimme huomata, urheiluvaatteen polku ideasta markkinatuotteeksi pitää sisällään monia erilaisia valintoja, joilla jokaisella on oma vaikutuksensa lopulliseen tuotteeseen ja sen ominaisuuksiin.

¹⁴³ Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.44

¹⁴⁴ Watkins & Dunne, 2015, s.77–81, 166, 203–204; Marttila-Vesalainen & Risikko, 2006, s.40, 44; Meinander, 2012, s.103

¹⁴⁵ Koskennurmi-Sivonen, 2000b, s.132

¹⁴⁶ Watkins & Dunne, 2015, s.366

¹⁴⁷ Watkins & Dunne, 2015, s.366–367

Seuraavaksi käydään läpi valintoja, jotka liittyvät valmiin tuotteen hankintaan. Myös hankinnalla on oma vaikutuksensa urheiluvaatteen fyysisiin ominaisuuksiin, vaikka se ei ehkä olekaan niin ilmeinen.

3.2. Hankintatilanteessa tehtävät valinnat

Winakor kuvailee artikkelissaan vaatetuksen kulutusta monivaiheisena prosessina. Terminä ”vaatetuksen kulutus” voidaan määritellä kolmella eri tavalla. Se voidaan määritellä mm. vaatteisiin käytettynä rahamääränä, vaatteiden käyttöarvoa laskevana kulumisena sekä vaatteiden koko käyttöiän kattavana prosessina, johon sisältyy mm. hankinta, varastointi, käyttö, hoito ja poisto. Kolmas määritelmä on laajin ja se kattaa myös kaksi ensimmäistä määritelmää.¹⁴⁸ Vaatteiden koko käyttöiän kattavan prosessin vaiheista hankinta on tämän tutkimuksen kannalta olennaisin, joten sitä tarkastellaan paremmin seuraavaksi.

Tuotteiden hankinta voi tapahtua niin yksittäisten kuluttajien kuin yritystenkin toimesta. Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan urheiluvaatteiden käyttäjän eli yksittäisen kuluttajan hankintaan liittyviä asioita. Jokaisen kuluttajan hankintojen takaa löytyy tarve ja halu sen tyydyttämiseen¹⁴⁹. Kun tarve on havaittu, syntyy toimintaa. Toiminnan aikana etsitään tietoa niin sisäisistä kuin ulkoisistakin lähteistä liittyen mm. hankittavan hyödykkeen ominaisuuksiin tai sen hankintatapoihin. Tiedonhankinnan jälkeen vertaillaan mahdollisia vaihtoehtoja ja tehdään hankintapäätös. Päätös hyödykkeen eli tavarain tai palvelun hankkimisesta voi kallistua joko hankintapäätökseksi tai hankkimatta jättämiseksi. Hankintapäätöksen jälkeen kuluttaja arvioi, täyttääkö valittu päätös lähtökohtana olleet tarpeet ja odotukset.¹⁵⁰

Hankintaprosessin lopputulokseen voivat vaikuttaa kuluttajan sisäiset sekä ulkoiset tekijät¹⁵¹. Sisäisiä tekijöitä ovat esim. henkilön ikä ja sukupuoli, tausta kaikkine kokemuksineen, arvot, asenteet sekä persoonallisuus ja elämäntyyli. Ulkoisia tekijöitä ovat puolestaan esim. erilaiset mainokset, hyödykkeen hinnoittelu, saatavuus, tuoteominaisuudet ja esillepano sekä itse brändit.¹⁵² Ihmisillä on taipumusta pitäytyä niissä tuotteissa, jotka ovat tuttuja, turvallisia, varmoja ja hyväksi havaittuja¹⁵³. Vaatteiden hankintatapoja on useita ja hankittu vaate voi olla joko kuluttajan omistuksessa tai

¹⁴⁸ Winakor, 1969, s.629

¹⁴⁹ Raatikainen, L. (2008). s.19

¹⁵⁰ Engel, Blackwell & Miniard, 1990, s.26–27

¹⁵¹ Engel, Blackwell & Miniard, 1990, s.26–27

¹⁵² Raatikainen, L. (2008). s.8–15

¹⁵³ Fogelholm, 2009, s.24–25

väliaikaisessa käytössä. Tapoja ovat mm. ostaminen, itse tekeminen, vaihtaminen, periminen, palkkiona saaminen, vuokraaminen ja lainaaminen. Näihin vaikuttavat mm. aika, paikka, resurssit, sekä erilaiset taloudelliset ja sosiaaliset olosuhteet.¹⁵⁴

Tuotteiden myynti kuluttajille tapahtuu erilaisten jakelukanavien kautta. Jakelukanavien valinta määrittelee sen, mistä hankintapaikoista kuluttajan on mahdollista hankkia tarvitsemansa tuote. Niihin liittyvät valinnat voivat myös vaikuttaa kuluttajan hankintapäätökseen. Jakelukanavien valinnoilla voidaan vaikuttaa mm. myytävien tuotteiden hintaan, saatavuuteen, toimitusaikaan, varastoinnin tarpeeseen, tuotteiden esillepanoon ja sitä kautta mielikuvan muodostumiseen sekä vaatteiden sovitushäilymahdollisuuksiin ennen ostopäätöstä. Jakelukanavamahdollisuuksia on useita. Tukku-myynnissä tukkukauppa toimii tuotteiden ostajana ja välittää tuotteet eteenpäin esim. muille yrityksille tai vähittäistavarakaupoille. Vähittäismyynnissä päivittäistavarakaupat tai erikoiskaupat myyvät yrityksiltä tai tukuista ostamia tuotteita suoraan kuluttajille. Suoramyynti puolestaan tarkoittaa tuotteiden myyntiä suoraan tuottajalta kuluttajille. Edustusmyynnissä edustaja myy tuotetta eteenpäin saaden esim. provision myymistään tuotteista. Myynti voi tapahtua myös useamman jakelukanavan kautta.¹⁵⁵ Jakelukanavia valitessa mietitään mm. edullisinta ja tuloksellisinta tapaa tuotteen myynnille.

Hankitut vaatteet voivat olla uusien vaatteiden lisäksi myös käytettyjä ja käytön jälkeen kierrätettyjä tai esim. korjattuja tai uudistettuja. Hankintapaikat vaihtelevat hankittavien vaatteiden ja tarpeiden mukaan.¹⁵⁶ Uutena ostetut vaatteet voidaan hankkia esim. erikoisliikkeistä, tavarataloista tai verkkokaupoista, kun taas käytetyt vaatteet voidaan hankkia mm. kirpputoreilta, kierrätyskeskuksista tai lähipiirin vaatevarastoista.¹⁵⁷ Vaatteiden hankintapaikat vaikuttavat mm. niiden odotetun käyttöiän vaihteluun. Esim. käytettynä ostettujen vaatteiden käyttöiän voisi olettaa olevan lyhyempi kuin uutena ostetun. Aina ei kuitenkaan ole näin, sillä vaatteiden käyttöikä on tuotekohtainen ja sitä voi olla vaikea arvioida. Käyttöikä voi vaikuttaa vaatteiden määrällä ja sillä, kuinka usein hankittua vaatetta käytetään.¹⁵⁸ Vaate voidaan hankkia tiettyä tilannetta tai käyttötarkoitusta varten kuten tiettyyn urheiluharrastukseen, jolloin sen käyttö ei välttämättä ole jatkuvaa. Myös se, kuinka vaatetta kohtelee ja huoltaa tai missä ja millaisissa oloissa sitä käyttää, vaikuttavat vaatteiden käyttöikänsä. Kehossa tapahtuvilla fyysisillä muutoksilla kuten pituuskasvulla tai painon nousulla on myös vaikutuksensa käyttöikänsä.

¹⁵⁴ Winakor, 1969, s.630–631

¹⁵⁵ Raatikainen, 2008, s.171–176

¹⁵⁶ Anttila, 2000, s.42

¹⁵⁷ Winakor, 1969, s.630–631

¹⁵⁸ Anttila, 2000, s.44–45

Käytön ohjeistus hankitulle tuotteelle

Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan tuotteiden myynnin ja luovutuksen yhteydessä myyjän on annettava tarvittavat käyttö- huolto ja hoito-ohjeet kyseisestä tuotteesta. Vaatimuksina ovat ohjeiden helppo saatavuus niin suomeksi kuin ruotsiksi sekä ohjeet kyseisen tuotteen turvalliseen käyttöön.¹⁵⁹ Käyttötilanteet, joihin urheiluvaatetus on alun perin suunniteltu voivat olla hyvinkin erilaisia verrattuna tilanteisiin, joissa niitä loppujen lopuksi käytetään. Ei ole myöskään takuuta siitä, että kaikki uudet käyttäjät jaksaisivat perehtyä tuotteiden mukana tulleisiin ohjeisiin.

Käyttö-, hoito- ja huolto-ohjeita löytyy urheiluvaatteista mm. niiden pesulapuista. Näiden kautta on myös mahdollista välittää edellä mainittuja tietoja käyttäjälle. EU-lainsäädännössä on oma osionsa koskien tekstiilituotteiden merkintöjä ja kuitukoostumusta¹⁶⁰. Pylkkänen (2023) tuo artikkelissaan esiin Euroopan komission aloitteen EU:n tekstiilimerkintäsääntöjen uudistamisesta ja uudistusten mahdollisuuksista. Uudistusten myötä mm. pesuohjelapuista olisi mahdollista saada kuluttajaystävällisempiä ja hoito ohjeista yhdenmukaisempia koko EU:ssa.¹⁶¹ Näin niiden kautta välitettävä tieto olisi todennäköisesti myös käyttäjille ymmärrettävämpi.

Yksi haaste on se, kuinka suunnittelija välittää tiedon esim. uudenaikaisista kiinnitysjärjestelmistä ja niiden käyttötavoista itse käyttäjälle. Käyttäjän mielikuva käyttötilanteesta ja siihen liittyvistä toimintaperiaatteista perustuu yleensä aikaisempaan kokemukseen. Käyttöönottoa on mahdollista helpottaa useammalla eri tavalla. Kiinnitysjärjestelmien helppo löydettävyys ja havaittavuus on tärkeää ja auttaa myös luomaan kokonaismielikuvan urheiluvaatteen kiinnitysjärjestelmästä. Hämärässä visuaaliset merkit eivät esim. välttämättä toimi, vaan niiden tilalla kannattaa käyttää ääntä tai tuntoaistilla havaittavaa merkkiä. Tiedon välitys käyttäjälle eri tavoin kuten tunto-, ääni- tai näköaistia hyödyntäen lisää myös luottoa kyseiseen järjestelmään.¹⁶²

Urheiluvaatteiden hankintatilanteessa käyttäjän tekemät valinnat esimerkiksi hankinnan syyn tai hankintapaikan suhteen voivat vaikuttaa paljonkin urheiluvaatteiden fyysisiin ominaisuuksiin. Nämä yhdessä urheiluvaatteen polun aikana tehtävien valintojen kanssa muodostavat suuren valintojen kokonaisuuden, jossa jokaisella yksittäisellä valinnalla on oma merkityksensä. Näiden valintojen myötä pyritään vastaamaan käyttäjän ja käyttökontekstin luomiin tarpeisiin toimivalla urheiluvaatteella.

¹⁵⁹ Kilpailu- ja kuluttajavirasto, ei pvm.

¹⁶⁰ Your Europe, 2023

¹⁶¹ Pylkkänen, 2023

¹⁶² Watkins & Dunne, 2015, s.384–385

4. Tutkimuksen metodiset valinnat

Tässä luvussa käydään läpi tutkimuksen metodisia valintoja sekä niiden osuutta tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ensin esitellään tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä yleisellä tasolla, minkä jälkeen menetelmistä kerrotaan suhteessa tähän tutkimukseen. Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa urheiluvaatetuksen fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä epäkohtia käyttäjien kokemusten pohjalta sekä tarkastella löytyneitä epäkohtia suhteessa käyttökontekstiin ja sen luomiin tarpeisiin sekä valintoihin, joita on tehty aina tuotteen kehityksen alkumetreiltä valmiiden tuotteiden hankintatilanteisiin.

Tutkimusaineiston keräämiseen oli useita erilaisia vaihtoehtoja. Aineiston olisi voinut koota tekemällä kirjallisuuskatsausta aiheen aiempien tutkimusten ja kirjallisuuden pohjalta. Tällöin haasteena olisi kuitenkin ollut tiedon ajantasaisuus. Kirjallisuuden löytäminen juuri käyttäjien kokemista urheiluvaatteiden epäkohdista oli myös haastavaa. Haastattelu olisi ollut toinen mahdollinen aineistonkeruumenetelmä, ja sen avulla olisi tavoitettu urheiluvaatteiden käyttäjiä. Vastaajien määrä olisi kuitenkin tullut pitää rajallisena, jolloin vain pieni osa vastaajaryhmään kuuluvista urheiluvaatteiden käyttäjistä olisi päässyt ääneen. Vastaajaryhmän valinta olisi myös tapahtunut tutkijan toimesta, jolloin valinta ei olisi ollut puolueeton tai sattumanvarainen. Koska tämän tutkimuksen kannalta ensisijaista oli tavoittaa ja saada ajantasaista tietoa urheiluvaatteiden käyttäjiltä, aineistonkeruumenetelmäksi valittiin sähköinen kyselytutkimus. Sen avulla oli mahdollista tavoittaa huomattavasti enemmän erilaisia urheiluvaatteiden käyttäjiä, kuin muiden aineistonkeruumenetelmien kautta. Aineisto ja sen kautta saatu tieto oli myös ajantasaista, mikä lisäsi tutkimustulosten luotettavuutta. Näiden asioiden lisäksi kyselytutkimus mahdollisti määrällisen ja laadullisen aineiston keräämisen yhtäaikaaisesti.

Määrällinen eli kvantitatiivinen ja laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus ovat kumpikin menetelmäsuuntauksia tieteelliselle tutkimukselle. Määrällisessä tutkimuksessa korostuvat tilastot ja numerot, joilla tutkittavaa kohdetta kuvataan ja tulkitaan. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kokonaisvaltaiseen ymmärrykseen sen ominaisuuksiin, laatuun ja merkityksiin liittyen.¹⁶³ Määrällisyyttä ja laadullisuutta haluttiin kuljettaa tutkimuksessa rinnakkain, sillä ne tukevat toinen toisiaan. Määrällinen aineisto mahdollisti vastaajamäärältään suuremman aineiston, sen käsittelyn kvantitatiivisin menetelmin ja tulosten tarkastelun esilaisina määrinä, osuuksina sekä niiden vertailuna. Laadullinen

¹⁶³ Jyväskylän yliopiston koppa, 2021; Jyväskylän yliopiston koppa, 2015

aineisto puolestaan tuki määrällistä aineistoa sen tuottamien tarkennusten ja kuvausten avulla, jotka vastaajat olivat vapaasti saaneet kirjoittaa.

Tärkeä osa tutkimuksen tekemistä on sen reliabiliteetin ja validiteetin arviointi. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta. Mitä vähemmän sattumalla on osuutta tutkimukseen, sen luotettavampi se on¹⁶⁴. Validiteetti kuvaa puolestaan tutkimuksen pätevyyttä mitata tutkittavaa asiaa käytetyillä menetelmillä ja mittareilla¹⁶⁵. Se ei kuitenkaan ole mittarin tai menetelmän konkreettinen ominaisuus, vaan kuvaa mittareilla tehtyjä päätelmiä ja niiden sopivuutta sekä käyttökelpoisuutta. Tieteenaloilla käydään jatkuvaa keskustelua siitä, mitä luotettavuus ja pätevyys voisi ylipäättään tarkoittaa tutkimuksen yhteydessä, ja tämä on hyvin normaalia tutkimustoiminnassa.¹⁶⁶

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tutkijan oma asiantuntemus toimii pohjana tulosten tarkastelulle niin sisällöllisesti kuin menetelmällisestikin¹⁶⁷. Luotettavuus muodostuu osittain eri tavoin kvantitatiivisessa ja kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuus ilmenee monesti mittauksen luotettavuutena ja toistettavuutena sekä tulosten tarkkuutena.¹⁶⁸ Tutkijan vastuu ei kuitenkaan rajaudu vain mm. mittausvirheiden laskemiseen, vaan hän on myös vastuussa johtopäätöksistä, jotka tehdään mittausten pohjalta¹⁶⁹. Kvalitatiivisessa tutkimuksena luotettavuuden arviointi ja analyysi kulkevat käsikädessä ja pääasiallisena kriteerinä on tutkija itse sekä hänen rehellisyytensä tutkimuksen aikana tehtyjen valintojen ja ratkaisujen suhteen. Arvioitaessa kiinnitetään huomiota mm. aineiston merkittävyyteen, sen riittävyteen, analyysin kattavuuteen ja arvioitavuuteen sekä tutkimuksen toistettavuuteen, joka edellyttää prosessin tarkkaa kuvausta ja havainnollistamista.¹⁷⁰ Esiin nousee myös objektiivisuus, joka jakautuu havaintojen luotettavuuteen ja niiden puolueettomuuteen. Puolueettomuutta tutkiessa pohditaan sitä, vaikuttaako esim. tutkijan ikä tai sukupuoli siihen, miten hän pyrkii ymmärtämään tutkittavilta saatua tietoa.¹⁷¹ Muodot ja laskumenetelmät, joilla tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan vaihtelevatkin tutkimuksessa käytettyjen mittareiden mukaan¹⁷².

¹⁶⁴ Valli, 2015, s.79

¹⁶⁵ Valli, 2015, s.98; Vilkkä, 2021, s.153

¹⁶⁶ Nummenmaa ym., 1997, s.201–203

¹⁶⁷ Valli, 2015, s.9

¹⁶⁸ Eskola & Suoranta, 1998, s.151–152; Vilkkä, 2021, s.154–155

¹⁶⁹ Nummenmaa ym., 1997, s.203

¹⁷⁰ Eskola & Suoranta, 1998, s.151–156; Vilkkä, 2021, s.154–157

¹⁷¹ Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.118–119

¹⁷² Valli, 2015, s.9

Luotettavuus toimii aineiston hankinnan yhtenä peruskriteerinä, oli se sitten kvantitatiivinen tai kvalitatiivinen aineisto. Aineiston luotettavuuden arviointitapoja on kaksi. Sisäisellä luotettavuudella arvioidaan sitä, kuinka hyvin aineisto kuvaa niitä asioita ja ilmiöitä, joihin tutkimuksella on haluttu perehtyä. Ulkoisella luotettavuudella arvioidaan puolestaan sitä, onko koottujen tietojen pohjalta mahdollista tehdä yleisiä päätelmiä kyseisiä tutkimusmenetelmiä käyttäen.¹⁷³ Validiteetti voidaan myös jakaa sisäiseen sekä ulkoiseen validiteettiin. Sisäinen validiteetti kuvaa tutkimuksen pätevyyttä liittyen teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen keskinäiseen harmoniaan. Ulkoinen validiteetti kuvaa puolestaan tehtyjen tulkintojen sekä johtopäätösten pätevyyttä tutkimusaineistoon¹⁷⁴.

Reliabiliteetti ja validiteetti muodostavat yhdessä mittareiden kokonaisluotettavuuden, joka voidaan todeta hyväksi, kun otos kuvaa vastaajaryhmän perusjoukkoa ja mittauksessa ilmenee mahdollisimman vähän satunnaisuutta. Vaikka satunnaisilla virheillä esim. mittaustilanteessa ei välttämättä ole kovin suurta vaikutusta tutkimuksen tavoitteiden kannalta, ne on kuitenkin hyvä huomioida tutkimuksen aikana.¹⁷⁵ On tärkeää pohtia saatujen tutkimustulosten todenmukaisuutta, sillä tulokset voivat helposti vääristyä. Tämän takia tulosten ja kuvioiden rakenteeseen sekä oikeellisuuteen tulee kiinnittää huomiota jo niitä rakennettaessa.¹⁷⁶ Tämän tutkimuksen reliabiliteettia ja validiteettia käsitellään tutkimuksen loppupohdinnassa (luku 6).

4.1. Sähköinen kyselytutkimus ja lumipallo-otanta aineistonkeruussa

Kyselytutkimus on yksi perinteisimmistä menetelmistä, jota käytetään aineistonkeruussa. Sen käyttö yleistyi tilastollisten analyysimenetelmien myötä. Kyselytutkimuksen avulla voidaan kerätä ja tarkastella tietoa esimerkiksi ihmisen toimintaan liittyvistä asioista, mielipiteistä, asenteista ja arvoista sekä yhteiskuntaan liittyvistä asioista. Kyselytutkimukselle ominaista on vastaajille välitetty kyselylomake, jonka kautta tutkija esittää heille kysymyksiä. Tutkimuksen tarkoituksperät ja kohderyhmä määrittelevät lopulta kyselyn muodon. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että kyselyyn vastaaminen voi esim. tapahtua joko yksittäin ja itsenäisesti tai tutkijan/ muun valvojan ollessa läsnä ja ohjeistaessa suurempaa vastaajajoukkoa yhtäaikaaisesti. Myös kyselyn rakenne ja sisältö määräytyvät tämän mukaan. Kyselytutkimuksessa kysymykset ovat kuitenkin jokaiselle vastaajalle samat. Kysymyksiä on myös

¹⁷³ Hakala, 2018, s.20–21

¹⁷⁴ Eskola & Suoranta, 1998, s.154

¹⁷⁵ Vilkkä, 2021, s.154

¹⁷⁶ Valli, 2015, s.9

mahdollista esittää enemmän samassa ajassa haastattelutilanteeseen verrattuna. Näiden lisäksi vastaajilla on vapaus valita vastausajankohta vapaasti tietyn aikarajan sisällä.¹⁷⁷

Perinteisten paperisten kyselyiden lisäksi vaihtoehtona on välittää kysely vastaajille sähköisessä muodossa. Sähköisellä kyselyllä on monia hyviä puolia, minkä takia se sopi hyvin myös tähän tutkimukseen. Sen hyötyjä ovat sen taloudellisuus, valmiiksi digitaalisessa muodossa oleva aineisto, nopeus kyselyn toimittamisessa vastaajille ja takaisin sekä visuaalisuus ja sen monipuolisuus. Sähköisessä kyselyssä tulee kuitenkin myös huomioida sen helppokäyttöisyys ja sujuvuus niin tietokoneella, tabletilla kuin puhelimellakin. Yksi haasteista voi myös olla tiettyjen kohderyhmien kuten vanhemman sukupolven tavoitettavuus, jolloin kyseisen kohderyhmän vastausten määrä voi jäädä liian vähäiseksi tai puuttua kokonaan.¹⁷⁸

Sähköisen kyselylomakkeen suunnittelu

Kyselylomakkeen hyvä ennakkosuunnittelu on tärkeää, sillä tarkentavia kysymyksiä ei ole mahdollista tehdä jälkikäteen. Suunnittelussa voi käyttää apuna esim. aiempia aihepiiristä tehtyjä tutkimuksia. Niihin tutustuessa selviää tarkemmin jo tutkitut aiheet, niissä käytetyt menetelmät, mittarit, otos sekä mahdollinen tutkimusaukko.¹⁷⁹ Kysymyksissä on mahdollista hyödyntää olemassa olevia mittareita tai muodostaa täysin omia, jotka vastaavat paremmin tutkimuksen tarpeita. Toimivat ja aiheessa pysyvät mittarit auttavat vastausten sujuvassa jatkokäsittelyssä.¹⁸⁰

Kysymyslomakkeen kysymykset pohjautuvat aina tutkittavaan ilmiöön ja sen teorioihin. Kysymysten ja niihin sopivien mittareiden suunnittelu lähtee liikkeelle tutkimusaiheen operationalisoinnista eli tutkittavien käsitteiden määrittelystä mitattavaan muotoon. Konkreettisesti tämä tarkoittaa ilmiöille tai teorioille ominaisten käsitteiden muuttamista vastaajille helposti ymmärrettävään muotoon, minkä takia tutkijan on tärkeää tuntea kyselyn vastaajat. Kyselyyn valituilla kysymyksillä on suuri vaikutus tutkimuksen onnistumisen kannalta, joten ne tulee jäsenellä tutkimusongelma ja tavoitteet mielessä pitäen. Kysymysten tulee olla yksiselitteisiä ja helposti ymmärrettäviä vastausten vääristymisen ehkäisemiseksi. Kysymyksistä tulee löytyä sopiva vastausvaihtoehto jokaiselle vastaajalle.¹⁸¹

¹⁷⁷ Valli, 2018a, s.81–83, Valli, 2018b, s.218; Vehkalahti, 2019, s.11

¹⁷⁸ Valli & Perkkilä, 2018, s.100; Valli, 2018a, s.81–89

¹⁷⁹ Vastamäki & Valli, 2018, s.116; Vilka, 2021, s.83; Valli, 2018c, s.226

¹⁸⁰ Vastamäki & Valli, 2018, s.121

¹⁸¹ Valli, 2018a, s.81–82; Valli, 2018c, s.226; Vastamäki & Valli, 2018, s.118; Vilka, 2021, s.83

Tärkeä osa kyselyn luontia on pitää vastaaminen ja vastausten lähettäminen houkuttelevana ja matalalla kynnyksellä. Rakenteellisesti vaikeimmat ja arkaluontoisimmat kysymykset suositellaankin sijoitettavaksi kyselyn keskivaiheille helpompien kysymysten väliin. Näin yritetään ylläpitää vastaajan motivaatiota ja tulosten luotettavuutta. Lomakkeen pituudella, rakenteella ja kielellisillä valinnoilla voidaan myös vaikuttaa edellä mainittuihin asioihin. Kyselytutkimuksen haasteet muodostuvat suurimmaksi osaksi lomakkeen selkeyden puutteesta johtuneista väärinymmärryksistä. Näitä voidaan kuitenkin välttää hyvällä suunnittelulla ja lomakkeen esitestauksella yhteistyössä tulevien vastaajien kanssa.¹⁸²

Kyselyssä voidaan hyödyntää useita erilaisia kysymysrakenteita, jotka ovat joko vastausvaihtoehdöllisiä tai avoimia kysymyksiä (kuva 7). Vastausvaihtoehdöllisissä kysymyksissä vastaaja valitsee itselleen sopivimman tai sopivimmat vastausvaihtoehdot. Koska valmiit vaihtoehdot on muodostettu kuviteltujen vastausten ja mielikuvien pohjalta, tutkijan tulee olla perehtynyt siihen, minkälaisia vastauksia vastaajat tuottavat näihin kysymyksiin. Vaihtoehdoista tulisi aina löytyä vastaajalle sopiva, minkä takia vastausvaihtoehtoihin lisätään lähes aina vaihtoehto ”muu, mikä?”. Sen avulla vastaajan on mahdollista täydentää puuttuva vaihtoehto. Avoimissa kysymyksissä vastaaja kirjoittaa vastauksensa vapaasti omin sanoin. Avoimiin kysymyksiin on mahdollista vastata hyvin perusteellisesti ja niistä saatu aineisto on luokiteltavissa usein eri tavoin. Avoimet vastaukset saattavat tuoda esiin myös potentiaalisia ideoita. Heikkoutena on vastausten mahdollinen irrelevanttisuus ja epätarkkuus tai kokonaan vastaamatta jättäminen.¹⁸³ Osa kyselyn kysymyksistä on niin kutsuttuja taustakysymyksiä. Taustakysymykset tutustuttavat vastaajaan ja toimivat mahdollisina selittävinä tekijöinä muiden kysymysten taustalla tai asioina, joiden suhteen muita kysymyksiä tarkastellaan¹⁸⁴. Ne voivat olla sekä vastausvaihtoehdöllisiä että avoimia kysymyksiä.

Tätä tutkimusta varten laadittiin sähköinen kyselylomake, jonka avulla kerättiin urheiluvaatteiden käyttäjien kokemuksia niiden epäkohtiin liittyen (liitteet 2–13). Kyselyssä käytetyt kysymykset olivat sekä määrällisiä että laadullisia, mikä tekee tutkimuksesta sekä kvantitatiivisen että kvalitatiivisen. Kyselyssä esiintyvät kysymykset jaettiin kolmeen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä käsiteltiin urheiluvaatteiden käyttöön liittyviä kysymyksiä. Näihin sisältyi kysymyksiä käytössä ilmenneistä epäkohdista sekä käyttökontekstista. Toisessa ryhmässä keskityttiin urheiluvaatteiden fyysisiin ominaisuuksiin ja niissä oleviin toiminnallisiin, rakenteellisiin sekä ulkonäöllisiin/ ulkoisiin epäkohtiin.

¹⁸² Valli, 2015, s.28–31; Valli, 2018a, s.82–83; Valli, 2018b, s.218; Valli, 2018c, s.226

¹⁸³ Valli, 2018a, s.98

¹⁸⁴ Valli, 2018a, s.82–83, Valli, 2018b, s.218

Kolmas ryhmä sisälsi urheiluvaatteiden hankintaan liittyviä kysymyksiä. Kyselyn taustakysymykset oli sijoitettu kyselyn alkuun (kysymykset 1–3) sekä loppuun (kysymykset 23–25) keventämään sen rakennetta.

Vastausvaihtoehdolliset:

Valinta

- Vaihtoehto 1
 Vaihtoehto 2
 Muu

Monivalinta

- Vaihtoehto 1
 Vaihtoehto 2
 Muu

Monivalinta + täydennys

- Vaihtoehto 1
 Vaihtoehto 2
 Muu, mikä?

Kysymysmatriisi

	A	B	C
Vaihtoehto 1	☒	☐	☐
Vaihtoehto 2	☐	☐	☒
Vaihtoehto 3	☐	☐	☐
Muu	☒	☒	☐

Likert-asteikko

	Ei koskaan	Aina
Kysymys 1	☒	☐
Kysymys 2	☐	☒

Avoimet:

Kysymys 1

Kysymys 2

Kuva 7 Yhteenveto sähköisessä kyselyssä käytetyistä kysymysrakenteista (Puro, 2024)

Kysymyslomakkeen kysymykset 1–5, 8–10, 12, 14, 16–20 ja 23–25 olivat vastausvaihtoehdollisia (kuva 7). Näistä kysymykset 1, 9, 16, 23 ja 24 olivat valintakysymyksiä, joissa vastaajan oli mahdollista valita vain yksi vaihtoehto. Kysymykset 2–5, 8, 18, 19 ja 25 olivat monivalintakysymyksiä, jolloin vastaajan oli mahdollista valita yksi tai useampi vastausvaihtoehto. Näistä kysymysten 2 ja 8 kohdalla vastaajalla oli myös mahdollisuus täydentää valitsemaansa vastausvaihtoehtoa lyhyesti omin sanoin. Lomakkeen kysymyksissä 10, 12, 14, 17 ja 20 hyödynnettiin kysymysmatriisia, tarkemmin monivalintaruudukkoa. Monivalintaruudukossa vastaajille oli annettu useita eri vastausvaihtoehtoja kolmen eri kategorian alta. Esimerkiksi kysymyksessä 12 vastaajat arvioivat urheiluvaatteen erilaisten rakenteellisten ominaisuuksien epäkohtia kategorioissa alus-, sisä- ja ulkovaatetus. Kysymyslomakkeen kysymyksissä 7 ja 21 on käytetty viisiportaista Likertin asteikkoa. Likertin asteikon vastausvaihtoehdot eli portaat on rajattu yleensä parittomaan määrään. Asteikon vastausvaihtoehdot on nimetty kysymyskohtaisesti ja ne etenevät ääripäästä toiseen. Asteikon keskellä on neutraali vaihtoehto. Tämä on asteikon heikko kohta, sillä se mahdollistaa olla ottamatta kantaa kysytyyn asiaan.¹⁸⁵

Kyselyn kysymykset 6, 11, 13, 15, 22 ja 26 olivat avoimia kysymyksiä. Lähes kaikki avoimista kysymyksistä oli sijoitettu vastausvaihtoehdollisten kysymysten perään tarjoamaan vastaajalle mahdollisuuden tarkentaa tai perustella edellistä vastaustaan. Kysymys 26 oli kyselyn ainoa laajempi avoin

¹⁸⁵ Valli, 2015, s.36; Valli, 2018a, s.92–94; Valli, 2018b, s.216

kysymys, johon vastaaja sai vapaasti kertoa omasta kokemuksestaan urheiluvaatteiden epäkohtiin liittyen. Kyselyn kaksi viimeistä ”kysymystä” 27 ja 28 tarjosivat vastaajalle mahdollisuuden liittää kuva aiempien vastausten tueksi sekä jättää tutkijalle kommentteja kyselyyn liittyen. Koska tutkimuksen kysymykset käsittelevät asioiden esiintyvyyttä yhtenä ajankohtana, voidaan tutkimusasetelmana pitää poikittaistutkimusta.¹⁸⁶

Sähköinen kysely testattiin useamman kerran ennen sen julkaisua eri testivastaajien toimesta. Osa testivastaajista kuului tulevaan vastaajaryhmään, joten heidän kommentteillaan oli suurin painoarvo. Osalla testivastaajista oli puolestaan tuntemusta vaatetusalaista, mikä auttoi kyselyn rakenteen luomisessa ja sen sisällön viimeistelyssä. Ennen kyselyn julkaisua sähköinen kysely käytiin vielä läpi tilastotieteellisestä näkökulmasta yhdessä yliopistonlehtori Marianne Silenin kanssa. Näin varmistettiin, että saadut vastaukset voisi analysoida tilastollisin menetelmin.

Vastaajia motivoitiin vastaamaan lyhyen saatekirjeen (liite 1) avulla. Kyselyn jokainen kysymys oli vapaaehtoinen eikä vastaajaa pakotettu vastaamaan mihinkään, mikä tuntui hänestä epämiellyttävältä tai liian raskaalta. Vastaajan oli mahdollista keskeyttää kyselyn tekeminen ja tallentaa vastaukset jatkaakseen sen täyttämistä myöhemmin. Kyselyn eri osiot oli jaettu useammalle sivulle antaakseen vastaajalle aikaa hengähtää osioiden välissä. Jokaisen sivun alareunasta löytyi myös palkki, joka kertoi vastaajalle kyselyn etenemisestä. Tämän lisäksi sivujen yläreunaan oli lisätty välikommentteja, jotka jaksottivat kyselyä ja kannustivat vastaajaa jatkamaan loppuun asti. Kyselyn vastaamiseen kului arviolta noin 15–20 minuuttia.

Lumipallo-otanta sähköisen kyselyn aineistonkeruussa

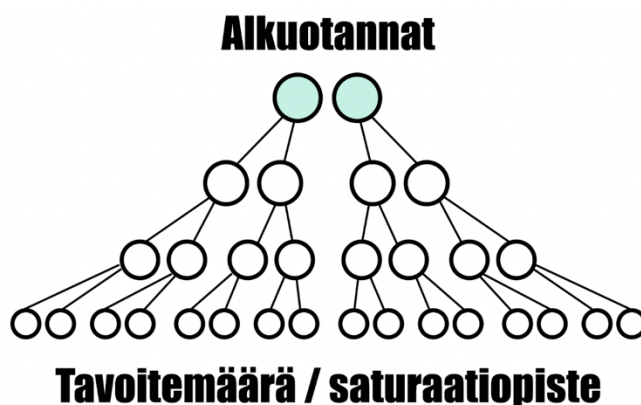
Määrälliselle tutkimukselle ominaista on tutkimustulosten yleistäminen suhteessa perusjoukkoon ja otannan avulla pyritään muodostamaan pienoismalli tutkittavasta perusjoukosta. Vaihtoehtoja otantamenetelmiksi oli useita. Satunnaisotannassa tutkittavat henkilöt valitaan satunnaisesti arpoen, kun taas systemaattisessa otannassa perusjoukko järjestellään ja valinta tapahtuu systemaattisesti tietyllä poimintavälillä. Näiden menetelmien kohdalla haasteeksi nousi tutkittavien henkilöiden sopivuuden varmistaminen tälle tutkimukselle määriteltyyn vastaajajoukkoon. Ositettu otanta ottaa huomioon erilaiset pienemmät ryhmät ja niiden osuudet perusjoukosta. Tämä menetelmä ei soveltunut tähän tutkimukseen sen toteutettavuuden takia. Ryväotanta hyödyntää puolestaan jo olemassa olevia erilaisia rakenteita kuten koululuokkia tai harrastusseuroja. Tämä menetelmä olisi voinut toimia

¹⁸⁶ Vastamäki & Valli, 2018, s.110

otantamenetelmänä, mikäli tässä tutkimuksessa olisi haluttu vastaajajoukkoon esimerkiksi tietyn lajin harrastajia.¹⁸⁷ Lumipallomenetelmä on myös yksi otantamenetelmistä. Se valikoitui aineistonkeruun otantamenetelmäksi sen luonteen ja mahdollisuuksien takia.

Lumipallomenetelmä lähtee liikkeelle pienestä määrästä alkukontakteja, jotka sopivat tutkimuksen kriteereihin. Nämä kontaktit suosittelevat seuraavia sopivia kontakteja, jotka ovat halukkaita osallistumaan tutkimukseen, ja he puolestaan taas seuraavia. Näin jatketaan siihen asti, kunnes osallistujien tavoitemäärä tai saturaatiopiste on saavutettu.

(kuva 8). Lumipallomenetelmä mahdollistaa alkukontaktien valinnan niin, että he varmasti kuuluvat määriteltyyn vastaajajoukkoon. Kyselyn saaneilla vastaajilla on myös päätösvalta sen jakamisesta eteenpäin henkilöille, jotka he kokevat potentiaalisiksi vastaajiksi. Näin tutkimus säilyy objektiivisempänä kuin tilanteessa, jossa tutkija olisi henkilökohtaisesti valinnut jokaisen vastaajan.

Kuva 8 Lumipallo-otanta (Puro, 2024)

Lumipallomenetelmää suositaan varsinkin silloin, kun halutaan tavoittaa vaikeammin saavutettavissa oleva kohderyhmä. Sitä kuitenkin myös kritisoidaan kohderyhmän mahdollisesta vääristymisestä sekä ulkoisen validiteetin, yleistettävyyden ja edustavuuden puutteesta.¹⁸⁸ Yksi lumipallomenetelmän haasteista on se, ettei lumipallo lähde pyörimään eteenpäin keräten lisää osallistujia. Tälle on useita syitä. Tutkija voidaan kokea ulkopuoliseksi, jonka ei haluta sekaantuvan tiiviiseen yhteisöön. Tutkimusaihe voidaan kokea arkaluontoisena ja tutkimukseen osallistuminen riskialttiina. Tutkimukseen osallistuvien sosiaalinen verkosto voi olla heikko eikä jatkokontakteja synny. Jos lumipallo ei pyöri, tutkija voi tehdä mukautuksia aineiston keräämisen jatkamiseksi. Vahvojen alkukontaktien lisäksi verkostoituminen voidaan laajentaa heikompiin, vähemmän tuttuihin kontakteihin sekä muihin opportunistisiin interaktioihin.¹⁸⁹

Kyselyn vastaajajoukoksi määriteltiin eri ikäiset urheiluvaatteiden käyttäjät, sillä heillä olisi ajan tasalla olevaa kokemusperäistä tietoa tutkimusongelmaan liittyen. Rajaus mainittiin kyselyn

¹⁸⁷ Valli, 2018a, s.89–92; Valli, 2018b, s.224

¹⁸⁸ Parker, Scott, & Geddes, 2019, s.3–4

¹⁸⁹ Parker, Scott, & Geddes, 2019, s.6–8

saatekirjeessä, joten jokainen kyselyn vastaanottanut pystyi arvioimaan kuuluvuutensa määriteltyyn vastaajajoukkoon. Rajausta ei haluttu tarkentaa koskemaan pienempää urheiluvaatteiden käyttäjäryhmää, sillä se olisi voinut rajata tärkeän osan urheiluvaatteiden käyttäjistä ja heidän äänistään tutkimuksen ulkopuolelle. Urheilun parissa varttuneena potentiaalisten alkukontaktien verkostoni toimi hyvänä pohjana lumipallon liikkeelle lähettämiseen. Kysely rakennettiin sähköiseen muotoon Webropol-ohjelmalla, josta data oli mahdollista siirtää suoraan analysoitavaksi SPSS-ohjelmaan. Kysely avattiin vastaajille 14.6.2023 ja suljettiin 10.7.2023.

Tavoitteena oli, että sähköinen kysely etenee lumipallomenetelmällä vastaajalta toiselle. Sen pyörintänopeus oli kuitenkin odotettua hitaampi ja pysähtyi lähes kokonaan kymmenen päivää kyselyn eteenpäin lähetyksen jälkeen. Kun vastaustahti hiipui, sähköinen kysely päätettiin lähettää kahdessa lisäerässä muille potentiaalisille vastaajille. Kokonaisuudessaan sähköisen kyselyn lähetys eteni seuraavasti. Saatekirje sekä linkki kyselyyn lähetettiin potentiaalisille vastaajille viestillä WhatsAppin kautta. Ensimmäiselle vastaajaryhmälle (n = 42) kysely lähetettiin heti 14.–15.6.2023. Tähän ryhmään kuuluivat henkilöt, jotka olivat itselleni tutuimpia. Näin ollen he myös todennäköisimmin vastaisivat ja jakaisivat kyselyäni eteenpäin. Toiselle ryhmälle (n = 13) kysely lähetettiin 26.6.2023 ja tähän kuuluivat henkilöt, jotka olivat tuntemiani henkilöitä, mutta eivät yhtä tuttuja. Kolmannelle ryhmälle sähköinen kysely jaettiin Instagramin välityksellä 30.6.–2.7.2023 (tavoitetut tilit n = 67). Tähän kuuluivat tilini seuraajat sekä henkilöt, jotka olivat itselleni tuntemattomimpia.

Vastaajia, jotka olivat aloittaneet kyselyyn vastaamisen, oli yhteensä 129. Näistä 106 olivat lähettäneet vastauksensa kyselyn päätteeksi, joten kelvollisten vastausten lukumäärä oli 106. Kysely oli avattu vastaajien toimesta jopa 867 kertaa. Lumipallomenetelmän käytön myötä eri vastaajaryhmien kautta tulleita vastauksia ei ollut mahdollista erottaa toisistaan, mikä edesauttoi vastaajien anonyymiyden säilymistä.

4.2. Tutkimusaineiston analyysimenetelmät ja analyysin kulku

Aineistonkeruun jälkeen on vuorossa aineiston analyysi. Aineiston analyysillä pyritään kuvailemaan, tulkitsemaan ja ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä¹⁹⁰. Analyysimenetelmiä on useita ja ne jakautuvat sekä määrällisiin että laadullisiin menetelmiin. Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytetty sähköinen kysely rajoitti osaltaan käytettäviä analyysimenetelmiä. Kysymysten muoto ja

¹⁹⁰ Puusa & Juuti, 2020, s.140

rakenne määritteli mm. sen, miten niitä oli mahdollista analysoida¹⁹¹. Menetelmät valittiin aineistolähtöisesti niin, että niiden avulla oli mahdollista tuottaa laadukasta ja luotettavaa tietoa saadusta aineistosta. Koska aineistonkeruussa käytetty sähköinen kysely piti sisällään niin määrällisiä kuin laadullisiakin kysymyksiä, myös analyysimenetelminä käytettiin kumpiakin. Seuraavaksi esitellään tässä tutkimuksessa käytetyt määrälliset ja laadulliset analyysimenetelmät sekä analyysien kulku.

Aineiston valmistelu

Kyselyn avulla saatu tutkimusaineisto oli saatavilla Webropol-ohjelmassa heti kyselyn sulkeuduttua. Kyselytutkimuksen tuottama aineisto oli suurimmaksi osaksi määrällistä, joka muodostui vastaajien vastausvaihtoehtolisiin kysymyksiin tehdyistä valinnoista. Määrällistä aineistoa tuottavia kysymyksiä oli sähköisessä kyselyssä yhteensä 20 kpl. Määrällistä aineistoa tuki avointen kysymysten tuottama laadullinen aineisto. Laadullista aineistoa tuottavia kysymyksiä oli puolestaan 10 kpl.

Webropol-ohjelma loi kyselystä saaduista vastauksista raportin sekä aineiston, joka oli saatavissa eri muodoissa. Word-ohjelmassa avattavassa raportissa määrällinen ja laadullinen aineisto oli koottu yhteen taulukoin ja kuvioin. Tämän Word-raportin pituus oli yhteensä 37 sivua (Fontti: Times New Roman, koko: 12, riviväli 1). Word-raportti käytiin alustavasti läpi ja se antoi ensimmäisen kuvan saaduista vastauksista. Word-aineistossa ollut laadullinen aineisto eli avointen kysymysten tekstimuodossa olevat vastaukset siirrettiin omaan tiedostoonsa niiden laadullista analyysiä varten. SPSS-ohjelmassa avattavassa aineistossa määrällinen ja laadullinen tutkimusaineisto oli jaettu riveihin ja sarakkeisiin. Rivejä SPSS-aineistossa oli yhteensä 106, joista jokainen vastasi yhtä kyselyyn vastannutta. Sarakkeita oli puolestaan 371 ja nämä kuvasivat kyselystä syntyneitä muuttujia. SPSS-ohjelmaan siirretty aineisto siistittiin helpommin analysoitavaan muotoon. Laadulliset muuttujat poistettiin ja määrällisten muuttujien nimitykset tiivistettiin ymmärrettäviksi sekä yhtenäisiksi. Aineiston valmistelun jälkeen vuorossa oli kummankin aineiston analyysi, jonka aikana aineistoa vertailtiin, sieltä etsittiin yhdistäviä ja erottavia tekijöitä sekä merkityksiä ja yllättävyyttä. Analyysi tehtiin määrällinen aineisto edellä.

Määrällisen aineiston analysointi

Määrälliselle tutkimukselle on ominaista sen numeerisuus. Kerätystä aineistosta saatu tieto muutetaan ensin numeeriseen muotoon. Numeroiden avulla aineistosta saatu tieto tiivistetään ja kuvataan esimerkiksi taulukoita, kuvioita ja tunnuslukuja käyttäen. Taulukot pitävät sisällään paljon tietoa, kuviot

¹⁹¹ Valli, 2018a, s.92

esittävät tiedon visuaalisessa muodossa ja tunnusluvut tiivistävät sen nopeasti tarkasteltavaan muotoon. Johtopäätösten ja yleistysten tekeminen tapahtuu lopuksi. Silloin myös pohditaan ja testataan määrällisen tutkimuksen tilastollista merkitsevyyttä eli aineiston yleistettävyyttä ja sattumanvaraisuutta. Jos määrällisen tutkimuksen teossa ei ole käytetty satunnaisotantaa, se ei ole samalla tavalla yleistettävissä ja johtopäätökset pitää muodostaa harkiten.¹⁹²

Aineiston alkuvalmistelun jälkeen oli vuorossa aineiston analyysi. Ensimmäiseksi muodostettiin frekvenssijakaumat kaikista monivalintakysymyksistä SPSS-ohjelmalla. Monivalintakysymysten analysointiin hyödynnettiin SPSS:n *Multiple Response*-toimintoa. Toiminnon ensimmäisessä vaiheessa (*Analyse – Multiple Response – Define Variable Sets*) määriteltiin muuttujat, joiden haluttiin kuuluvan samaan ryhmään näyttäen kootun tiedon. Toiminto oli hyödyllinen varsinkin niiden kysymysten kohdalla, joissa vastaajan oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto, sillä näiden kysymysten kohdalla aineistoon muodostui uusi muuttuja jokaisesta vastausvaihtoehdosta. Toiminnon avulla saatiin yhdistettyä esimerkiksi vaatekokoa käsittelevien kysymysten kaikki vastausvaihtoehdot yhteen ryhmään helpottaen niiden analysointia. *Multiple Response*-toiminnolla ryhmään määrittelyistä muuttujista laskettiin tiettyjen vastausvaihtoehtojen esiintymisiä eli tässä tapauksessa ”kyllä” vastauksia valiten koodeja 1.00.

Kun muuttujat oli yhdistetty ryhmiin, muodostetuista ryhmistä tehtiin frekvenssitaulukoita (*Analyse – Multiple Response – Frequencies*). Kun frekvenssitaulukko muodostettiin tätä kautta, siihen saatiin yhdistettyä kaikki samaan ryhmään määritellyt muuttujat. Näin niiden suhdetta toisiinsa oli helppo tarkastella. Frekvenssitaulukot muodostettiin kaikista kyselyn taustakysymyksistä sekä urheiluvaatteiden käyttötilanteisiin, hankintaan ja ominaisuuksiin liittyvistä kysymyksistä. Taulukot oli helpoin muodostaa valintakysymyksistä sekä asteikollisista kysymyksistä, sillä niistä muodostui aineistoon vain yksi muuttuja. Monivalintakysymysten kohdalla vastausvaihtoehdot määriteltiin edellä mainitun toiminnon kautta. Monivalintaruudukot muodostivat sellaisinaan hyvin laajoja frekvenssitaulukoita, joten niitä lähdettiin tarkastelemaan pienemmissä osissa.

Ominaisuudet oli jaettu kyselyssä kolmeen luokkaan: toiminnalliset, rakenteelliset sekä ulkonäkö/ulkoiset ominaisuudet. Ominaisuuksia käsittelevien kysymysten vastausvaihtoehdoissa oli mahdollista valita, koettiinko epäkohta alus-, sisä- vai ulkovaatteiden kohdalla. Näin ollen kustakin ominaisuuksia käsittelevästä kysymyksestä (10, 12 ja 14) muodostettiin oma ryhmä, josta muodostettiin

¹⁹² Valli, 2018b, s.216–225

frekvenssitaulukko niin alus-, sisä- kuin ulkovaatteidenkin osalta. Näiden frekvenssitaulukoiden perusteella nähtiin, kuinka monta kertaa mitkään rakenteelliset, toiminnalliset tai ulkonäköön/ ulkoisiin ominaisuuksiin liittyvät asiat oli valittu epäkohdiksi kunkin vaatetyypin kohdalla. Jokaisen vaatetyypin osalta muodostettiin myös oma ryhmänsä ja frekvenssitaulukko, jossa oli yhdistettynä kaikki ominaisuuksiin liittyvät kysymykset. Näin saatiin muodostettua kokonaiskuva siitä, mikä ominaisuus oli valittuna epäkohdaksi kaikkein eniten alus-, sisä- sekä ulkovaatteiden kohdalla.

Muuttujista saadut frekvenssijakaumat siistittiin alustavasti SPSS-ohjelmalla, minkä jälkeen ne koottiin Word-ohjelmaan tarkempaa tarkastelua varten. Tämän jälkeen aineistosta lähdettiin muodostamaan erilaisia kaavioita frekvenssitaulukoita käyttäen. Nämä alustavat kaaviot muodostettiin Power Point sekä Excel -ohjelmien avulla ja näin aineiston sisältö saatiin muutettua myös visuaaliseen muotoon. Tässä kohtaa muuttujista muodostettiin erilaisia tunnuslukuja analyysin tueksi.

Frekvenssitaulukoiden lisäksi analyysissä käytettiin hyödyksi ristiintaulukoita (*Analyse – Multiple Response – Crosstabs*). Ristiintaulukot mahdollistivat kahden muuttujan vertailun ja Multiple Response-toiminnon kautta tehtyjen ristiintaulukoiden kohdalla oli mahdollista vartailla keskenään myös kahta erillisistä muuttujista määriteltyä ryhmää. Näin esimerkiksi vaatekokoa kaikkine vastausvaihtoehtoineen voitiin vartailla suhteessa epäkohtien sijaintiin. Jokaisesta kyselyn määrällisestä kysymyksestä muodostettiin useita ristiintaulukoita. Yhteensä niitä muodostui 167 kappaletta. Ristiintaulukoissa vertailtiin eri taustamuuttujien vaikutusta toisiinsa, niiden vaikutusta käyttötilanteisiin, hankintaan sekä urheiluvaatteiden fyysisiin ominaisuuksiinkin, käyttötilanteiden vaikutusta hankintaan sekä päinvastoin ja näiden kummankin vaikutusta urheiluvaatteiden fyysisiin ominaisuuksiin.

Ristiintaulukot siistittiin alustavasti SPSS-ohjelmassa, minkä jälkeen ne koottiin Excel -ohjelmaan tarkempaa analyysia varten. Taulukoiden analyysissä hyödynnettiin Excel-ohjelman toimintoa *Ehdollinen muotoilu – Uusi muotoilusääntö – Kolmivärinen väriasteikko*. Toiminnon avulla taulukoiden solujen sävyä muutettiin määrittelemällä asteikolle tietyt numeeriset arvot. Arvot sekä värit määriteltiin kohtiin *Vähintään*, *Keskipiste* ja *Enintään*. *Vähintään* määriteltiin vihreäksi, *Keskipiste* oranssiksi ja *Enintään* violetiksi. Tämän jälkeen kullekin kohdalle asetettiin arvot. Ensimmäisessä kokeilussa arvot asetettiin kolmeen osaan seuraavasti: 33, 66 ja 100. Arvoja alettiin tämän jälkeen muokata kullekin ristiintaulukolle sopivaksi. Koska kaikki ristiintaulukoiden arvot olivat prosentteina, myös asteikon arvot määriteltiin prosentteina. Arvoja asetettaessa tavoitteena oli korostaa kohtia, joissa prosentuaalinen osuus olisi mahdollisimman suuri ja näin helpottaa paljon tietoa sisältävien taulukoiden lukemista sekä analysointia.

Laadullisen aineiston analysointi

Avoimet kysymykset voidaan käsitellä joko määrällisin eli numeerisin tai laadullisin menetelmin. Numeerisia menetelmiä hyödynnettäessä avoimia vastauksia kuvaillaan ja käydään läpi numeroiden avulla etsien niistä samalla erilaisia luokkia tai teemoja. Nämä koodataan erilaisiksi ryhmiksi numeroita käyttäen, minkä jälkeen ne voidaan yhdistellä vielä suuremmiksi kokonaisuuksiksi numeroidensa avulla. Laadullisessa tutkimuksessa tätä vaihetta kutsutaan teemoitteluksi.¹⁹³ Mikäli numeroita hyödynnetään laadullista aineistoa käsiteltäessä, ei niiden pohjalta tehdä yleistyksiä vaan kuvataan, minkälaisesta tilanteesta on kyse.¹⁹⁴ Tässä tutkimuksessa avoimet kysymykset on kuitenkin pääosin analysoitu laadullisin menetelmin sisällönanalyysiä käyttäen.

Sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa aineistosta valitaan ja rajataan tarkasti tutkimuskysymykseen liittyvät asiat. Toinen vaihe on saadun aineiston litterointi, jossa aineisto muokataan analysoitavaan muotoon.¹⁹⁵ Webropol -ohjelma muodosti kyselyn vastauksista automaattisesti raportin, joka oli mahdollista viedä tekstinkäsittelyohjelmaan. Litterointi tapahtui poimimalla raportista avointen kysymysten vastaukset ja siirtämällä ne yhteen tiedostoon. Avointen kysymysten litterointia muodostui yhteensä 10 sivua (Fontti: Times New Roman, koko: 12, riviväli 1). Litteroitu aineisto siirrettiin Excel-ohjelmaan, jossa aineiston varsinainen analyysi suoritettiin.

Laadullinen aineisto koostui erilaisista vastausrakenteista. Kysymysten 2 ja 8 kohdalla (liitteet 3 ja 5) laadullinen aineisto muodostui monivalintakysymysten valintojen täydennyksistä. Näiden määrällisten kysymysten kohdalla vastaaja oli saanut halutessaan täydentää tai tarkentaa vastaustaan lyhyesti. Myös lähes kaikissa määrällisissä kysymyksissä oli viimeisenä vaihtoehtona kohta ”muu, mikä?”, joka huomioitiin sekä määrällisenä että laadullisena aineistona. Kyseiset vastaukset olivat yleisesti ottaen annettu hyvin tiiviissä muodossa, mikä helpotti niiden laadullista analysointia.

Kysymysten 6, 11, 13 ja 15 kohdalla (liitteet 4 ja 6–8) laadullinen aineisto muodostui yhdestä avoimesta kysymyksestä, jonka myötä vastaaja pystyi halutessaan täydentämään tai perustelemaan edellisen kysymyksen valintojaan. Kysymyksen 22 kohdalla (liite 11) aineisto muodostui myös yhdestä avoimesta kysymyksestä, joka edellisistä poiketen kokosi tarkennukset ja perustelut kaikista hankintaan liittyvistä kysymyksistä. Näiden vastaukset muodostuivat vaihdellen muutamista sanoista useampiin virkkeisiin. Kyselyn viimeinen aiheita käsittelevä avoin kysymys 26 (liite 13) kehotti

¹⁹³ Valli, 2018b, s.216–217; Valli, 2018a, s.97; Valli, 2018c, s.236–237

¹⁹⁴ Valli, 2018b, s.224–255

¹⁹⁵ Eskola, 2018 s.180; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.104

vastaaajaa kirjoittamaan omasta kokemuksestaan urheiluvaatteiden epäkohtiin liittyen. Vastaukset olivat tämän kysymyksen kohdalla huomattavasti pidempiä ja sisälsivät monenlaista tietoa. Osa vastauksissa ilmenneistä asioista oli yhdistettävissä myös kyselyn aiemmin esitettyihin asioihin esimerkiksi urheiluvaatteiden hankintaan tai ominaisuuksiin liittyen.

Sisällönanalyysi tarjosi systemaattisen ja objektiivisen tavan analysoida laadullista aineistoa. Tavoitteena oli saada tutkittavasta asiasta tiivistetty kuvaus yleisessä muodossa johtopäätösten tekoa varten. Analyysin kolmas vaihe (*luokittelu, teemoittelu tai tyypittely*) jakautui tässä tutkimuksessa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa (*redusointi*) pelkistettiin ja karsittiin tutkimusaineisto kaikesta epäoleellisesta jakaen se samalla osiin.¹⁹⁶ Excel-ohjelmaan siirretty litteroitu aineisto pilkottiin kysymysten mukaan osioihin ja vastaukset eriteltiin omille riveilleen. Tämän jälkeen vastausten teksteistä poistettiin kaikki epäoleelliset asiat ja sanat pois, mikä selkeytti niiden rakennetta ja analyysin seuraavaa vaihetta. Sama toistettiin kaikkien kysymysten ja annettujen vastausten kohdalla. Hyvin tiiviiden vastausten kohdalla redusointia ei tarvittu, mutta pidempien vastausten kohdalla sen merkitys korostui.

Redusoinnin jälkeen aineisto ryhmiteltiin (*klusterointi*) etsien sieltä yhtäläisyyksiä sekä eroavuuksia, joiden avulla aineistoa olisi helpompi tulkita ja jäsenellä. Näitä yhtäläisyyksiä ja eroavuuksia yhdistelemällä muodostettiin kokonaisuuksia, jotka nimettiin sisältöä kuvaaviksi¹⁹⁷. Aineistosta poimitut yhtäläisyydet ja eroavaisuudet koodattiin värien avulla kuulumaan samaan ryhmään. Kun kaikki tietyn kysymyksen vastausvaihtoehdot oli värikoodattu, värit nimettiin niin, että nimi kuvasti kaikkia samaan väriin koodattuja asioita. Sama toistettiin kaikkien kysymysten kohdalla. Mitä enemmän eri asioita annetut vastaukset sisälsivät, sitä useampaan väriyhmään ne kuuluivat. Hyvin pitkien vastausten kohdalla vastaus jaettiin pienempiin osiin omille riveilleen, jotta sen ryhmittely helpottui. Ryhmittelyn jälkeen oli vuorossa aineiston käsitteellistäminen (*abstrahointi*), jolloin aiemmin muodostetut luokat vielä yhdistettiin teoreettisten kattokäsitteiden alle¹⁹⁸. Tässä vaiheessa värikoodatuista ja nimetyistä ryhmistä etsittiin yhteensopivia kokonaisuuksia, joista oli mahdollista muodostaa yhtenäinen kattokäsite. Jotkin kattokäsitteet pitivät sisällään enemmän ryhmiä kuin toiset.

¹⁹⁶ Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.87, 90–94

¹⁹⁷ Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.90–94

¹⁹⁸ Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.90–94

5. MIKÄ MÄTTÄÄ??

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa urheiluvaatetuksen fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä epäkohtia käyttäjien kokemusten pohjalta sekä tarkastella löytyneitä epäkohtia suhteessa käyttökontekstiin ja sen luomiin tarpeisiin sekä valintoihin, joita on tehty aina tuotteen kehityksen alkumetreiltä valmiiden tuotteiden hankintatilanteisiin. Tutkimuskysymykset olivat seuraavat: *Mitä epäkohtia käyttäjät kokevat urheiluvaatteissa? Millä asioilla on vaikutusta käyttäjien kokemiin epäkohtiin?* Tässä luvussa esitellään aineiston tuottamat tutkimustulokset. Ennen varsinaisten tulosten läpikäyntiä esitellään kyselytutkimuksen vastaajat. Tulokset käydään läpi kolmessa osassa kyselylomakkeen rakennetta mukaillen. Ensimmäisenä on vuorossa urheiluvaatteiden käyttäjien kokemien epäkohtien tarkastelu fyysisten ominaisuuksien osalta. Tämän jälkeen tarkastellaan käyttökontekstiin liittyviä valintoja ja niiden suhdetta ominaisuuksien epäkohtiin. Viimeisenä tarkastellaan käyttäjien hankintaan liittyviä valintoja ja niiden suhdetta ominaisuuksien epäkohtiin. Luvun lopusta löytyy vielä tulosten yhteenveto ja johtopäätökset, jossa tutkimuksen tulokset yhdistetään tutkimuksen teoriaosaan. Tuloksia lukiessa tulee huomioida niiden sidonnaisuus aikaan ja paikkaan sekä käytettyjen menetelmien mahdollinen vaikutus tutkimustuloksiin.

Vastaajien esittely

Kyselyn taustakysymysten avulla saatiin kuva vastaajista (taulukko 1). Suurin osa vastaajista (77 %) oli naisia. Miehiä oli hieman reilu viidesosa (21 %) ja muita vain 3 %. Suurin osa vastaajista (64 %) sijoittui iältään 15–30 vuoden välille. Näistä lähes puolet olivat 20–24-vuotiaita. Alle 15-vuotiaita oli 5 % vastaajista ja yli 60-vuotiaita puolestaan 2 %. Yhtenä taustakysymyksenä kysyttiin vastaajan käyttämää vaatekokoa. Kysymykseen oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto. Valittuja vastauksia oli yhteensä 172 kappaletta, joten jokainen vastaaja valitsi keskimäärin käyttävänsä 1,6 vaatekokoa. Selkeästi yleisimmät vaatekoot olivat S, M ja L. Seuraavaksi eniten valittiin vaatekokoa XS ja XL. XXS tai pienempää vaatekokoa käytti vastaajista vain 3 %. Vaatekokoa XXL puolestaan käytti vastaajista vain 6 % ja kokoa 3XL tai suurempaa käytti ainoastaan 2 %.

Taulukko 1 Vastaajien esittely (Puro, 2024)

	LKM	%
SUKUPUOLI		
Nainen	82	77 %
Mies	21	20 %
Muu	#	3 %
IKÄ		
14 tai nuorempi	5	5 %
15 - 19	14	13 %
20 - 24	32	30 %
25 - 30	22	21 %
31- 40	7	7 %
41 - 50	9	8 %
51 - 60	15	14 %
Yli 60	#	2 %
VAATEKOKO		
<XXS	#	3 %
XS	14	13 %
S	49	47 %
M	50	48 %
L	35	33 %
XL	13	12 %
XXL	6	6 %
3XL>	#	2 %
ASUIN-/LIIKUNTAPAIKKA		
Kaupunki	80	76 %
Taajama	27	26 %
Maaseutu	23	22 %
Etelä-Suomi	60	57 %
Keski-Suomi	7	7 %
Pohjois-Suomi	18	17 %
Itä-Suomi	5	5 %
Länsi-Suomi	11	10 %
Ulkomaat	8	8 %
Muu	#	1 %
RAHAMÄÄRÄ		
0 - 100 €	30	29 %
100 - 500 €	61	58 %
500 - 1000 €	11	10 %
Yli 1000 €	#	3 %

Yksi taustakysymyksistä kartoitti vastaajien asuinpaikkoja tai paikkoja, joissa vastaajat käyttivät urheiluvaatteita. Vastaaja sai valita valmiista vastausvaihtoehdoista yhden tai useamman. Vastauksia valittiin yhteensä 240 kappaletta eli keskimäärin jokainen vastaaja oli valinnut 2,3 vaihtoehtoa. Kysymyksen asettelu ja muoto mahdollisti sen, että vastaaja oli voinut valita vastauksensa joko asuinpaikan mukaan, urheiluvaatteiden käyttöpaikan mukaan tai kummankin näistä mukaan. Tämä tuli huomioida vastauksia tarkastellessa. Kaupunki ja Etelä-Suomi olivat kaikkein yleisimpiä valintoja. 76 % vastaajista oli valinnut paikaksi kaupungin, 26 % taajaman ja 22 % maaseudun. Suomen sisällä jako meni seuraavasti. Yli puolet vastaajista oli valinnut Etelä-Suomen. Pohjois-Suomen oli valinnut 17 %, Länsi-Suomen 11 %, Keski-Suomen 7 % ja Itä-Suomen 5 % vastaajista.

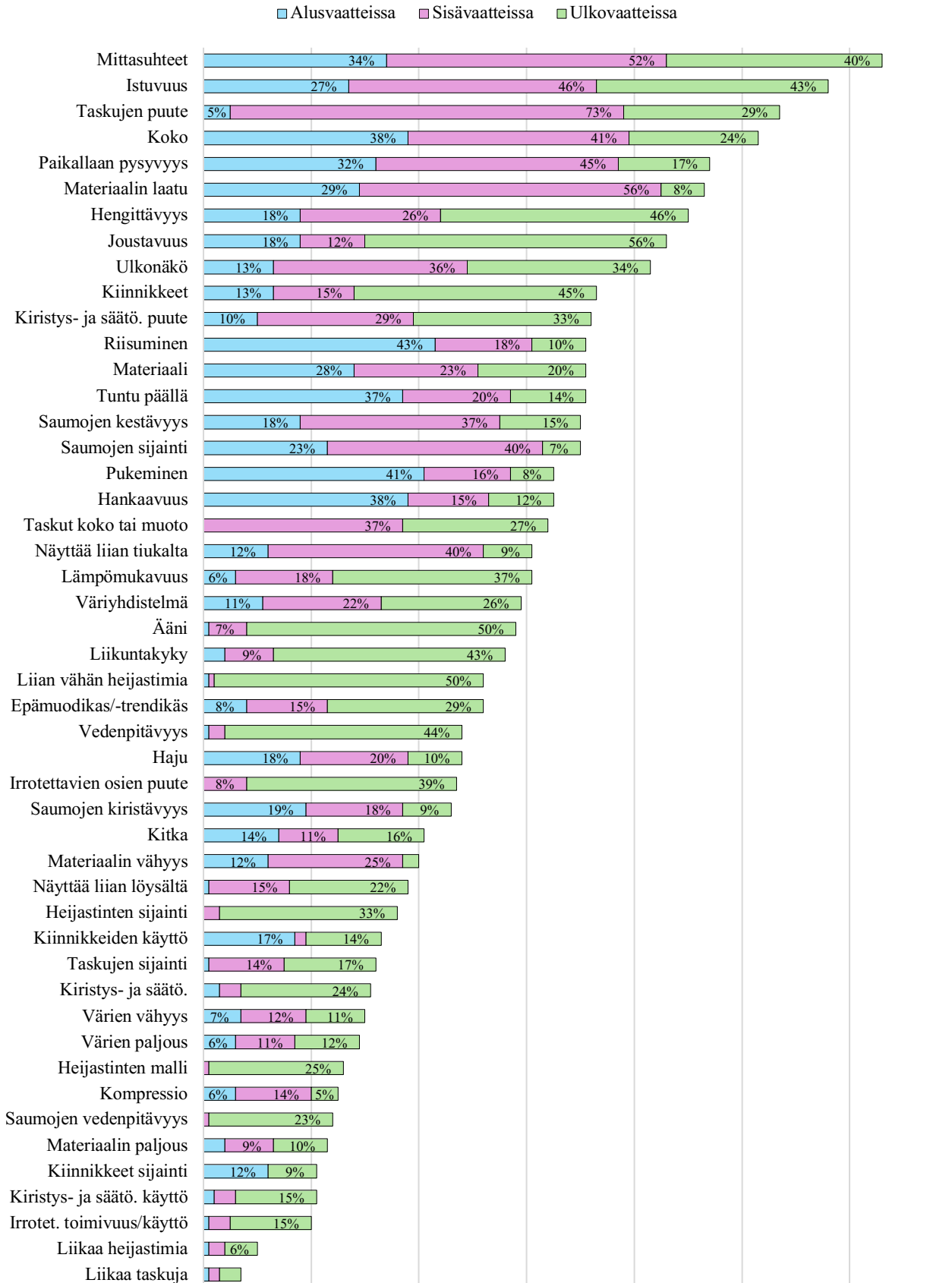
Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan rahamäärää, jonka he käyttävät urheiluvaatteisiin vuoden aikana. Vastaajia kysymyksessä oli 105 ja neljästä eri vastausvaihtoehdoista valittiin yksi. Suurin osa vastaajista arvioi käyttävänsä urheiluvaatteisiin rahaa alle 500 € vuodessa. Vastaajista 29 % arvioi käyttävänsä 0–100 € vuodessa ja 58 % vastaajista 100–500 € per vuosi. 10 % vastaajista arvioi käyttävänsä 500–1000 € vuosittain ja vain 3 % yli 1000 €.

Kuvioista ja taulukoista, joilla esitetään tutkimuksen tuloksia, on muutettu tai poistettu kaikki alle 5 valintaa saaneet vaihtoehdot. Esimerkiksi Taulukossa 1 alle 5 valintaa saaneiden vastausvaihtoehtojen kohdalle on merkitty #. Tämän avulla säilytetään vastaajien ja vastausten anonymisyys sekä pidetään vaihtoehdot vertailukelpoisia toisiinsa nähden.

5.1. Ominaisuudet urheiluvaatteiden epäkohtina

Kysymyksen 1 (liite 3) tarkoituksena oli selvittää, minkä vaatetyypin käytössä vastaaja oli kokenut eniten epäkohtia. Vaatetyypit jaettiin aiemmin luvussa 1 esitetyin perustein alus-, sisä- sekä ulkovaatteisiin. Vastaukset jakautuivat yllättävän tasaisesti. Sisävaatteiden käytössä koettiin olevan eniten epäkohtia (40 %). Alusvaatteiden käytössä koettiin olevan hieman sisävaatteita vähemmän epäkohtia (35 %). Neljäsosa (25 %) vastaajista koki ulkovaatteiden käytössä olevan eniten epäkohtia. Sukupuolten, iän tai vaatekokojen välisiä eroja ei juurikaan ollut alusvaatteiden kohdalla. Naiset olivat valinneet sisävaatteissa olevan hieman enemmän epäkohtia miehiin verrattuna ja ulkovaatteiden kohdalla tilanne oli päinvastainen. Mitä pienempää vaatekokoja vastaaja käytti, sen todennäköisemmin hän oli valinnut sisävaatteissa olevan eniten epäkohtia. Ulkovaatteiden kohdalla tämä meni päinvastoin, vaikkakaan ei niin selkeästi kuin sisävaatteiden kohdalla. Iän vaikutus näkyi sisävaatteiden valintojen kohdalla lähes normaalijakauman mukaisesti. 25–30-vuotiaat olivat valinneet muihin ikäryhmiin verrattuna eniten epäkohtia sisävaatteissa ja ikävuosien kasvaessa tai vähentyessä vastaajien osuus väheni. Ulkovaatteiden kohdalla tilanne oli päinvastainen ja osuus kasvoi, mitä enemmän tai vähemmän ikää vastaajilla oli verrattuna 31–40 ikävuoteen.

Kysymyksissä 10, 12 ja 14 (liitteet 6–8) vastaajilta kysyttiin epäkohtia urheiluvaatteiden fyysisiin ominaisuuksiin liittyen kolmessa eri osassa: toimivuus, rakenne ja ulkonäkö/ ulkoiset ominaisuudet. Vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi ja jaoteltu alus-, sisä- sekä ulkovaatteisiin. Vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi vastausvaihtoehto sekä hypätä niiden kohtien yli, joissa ei kokenut olevan epäkohtia. Ensimmäisessä osassa (toimivuus) vastaajia oli 105 ja valintoja kertyi 1186. Keskimäärin jokainen vastaajista valitsi siis 11,3 asian olevan epäkohtana toimivuudessa. Toisessa osassa (ulkonäkö/ ulkoiset ominaisuudet) vastaajia oli 101 ja valintoja kertyi 804. Ulkoisten ominaisuuksien kohdalta valittuja epäkohtia kertyi siis keskimäärin 8 kappaletta vastaajaa kohden. Viimeisessä osassa (rakenne) vastaajia oli 97 ja valintoja 665. Urheiluvaatteen rakenteen osalta epäkohtia valittiin siis keskimäärin 6,9 vastaajaa kohden. Jokaisen osan jälkeen oli avoin kysymys (11, 13 ja 15; liitteet 6–8), johon vastaajan oli mahdollista perustella tai täydentää edellisen monivalinnan vastauksiaan. Alla olevasta kuviosta näkyy epäkohtien prosentuaalinen osuus suhteessa kaikkiin vastaajiin sekä epäkohtien suhte toisiinsa.

Kuvio 1 Urheiluvaatteiden fyysisten ominaisuuksien epäkohtien prosentuaalinen osuus suhteessa kaikkiin vastaajiin sekä epäkohtien suhde toisiinsa (Puro, 2024)

Vastaajat valitsivat keskimäärin 25 ominaisuutta, joiden koettiin olevan epäkohtia urheiluvaatteissa. Niiden osuus oli 16,5 % urheiluvaatteiden ominaisuuksista. Alusvaatteiden kohdalla vastaajat olivat valinneet epäkohdaksi keskimäärin kuusi ominaisuutta, sisävaatteista 8,6 ominaisuutta ja ulkovaatteista 10,4 ominaisuutta. Alusvaatteiden kohdalla epäkohtien osuus oli pienin (11,8 %), sisävaatteiden kohdalla lähes kuudesosa (16,9 %) ja ulkovaatteiden kohdalla suurin, jopa noin viidesosa (20,5 %). Kun näitä vastauksia verrattiin kysymyksen 1 valintoihin, ilmeni ristiriita. Kysymyksen 1 kohdalla vastaajat olivat itse valinneet sisävaatteissa olevan eniten epäkohtia, alusvaatteissa toiseksi eniten ja ulkovaatteissa vähiten. Ominaisuuksia käsittelevien kysymysten kautta esiin tulleiden epäkohtien osuus osoittautui kuitenkin suurimmaksi ulkovaatteiden kohdalla ja pienimmäksi alusvaatteiden kohdalla, kuten edellä huomattiin.

Kun vastaajien valitsemia epäkohtia tarkasteltiin ilman, että niitä rajattiin vaateryhmiin mukaan, urheiluvaatteiden mittasuhteet näyttäytyivät selkeästi suurimpana epäkohtana. Toiseksi eniten valittuna oli istuvuus. Taskujen puute ja urheiluvaatteen koko erottuivat myös neljän eniten valitun ominaisuuden joukossa. Nämä neljä epäkohtaa liittyivät urheiluvaatteen toimivuuteen sekä sen rakenteeseen. Seuraavat viisi ominaisuutta olivat saaneet myös hieman enemmän valintoja ja erottuivat yhdeksän eniten valitun epäkohdan joukossa. Näitä olivat urheiluvaatteen paikallaanpysyvyys, materiaalin laatu, hengittävyys ja joustavuus, jotka liittyivät urheiluvaatteen toimivuuteen sekä ulkonäkö, joka liittyi ulkoisiin ominaisuuksiin. Eniten valitut epäkohdat liittyivät suurimmaksi osaksi toimivuuteen liittyviin asioihin. Seuraavaksi epäkohtia tarkastellaan kunkin vaateryhmän kohdalta tarkemmin.

Alusvaatteiden kohdalla seitsemän asiaa oli valittu epäkohdaksi yli 30 % vastaajista. Näistä kaikki liittyivät toimivuuteen. Alusvaatteiden riisuminen koettiin olevan kaikkein suurin epäkohta (43 %) ja niiden pukeminen heti tämän jälkeen (41 %). Urheilualusvaatteiden koko ja hankaavuus koettiin epäkohdaksi 38 %:lla vastaajista ja niiden tuntu päällä 37 %:lla. Myös mittasuhteet sekä paikallaan pysyvyys kuuluivat näihin seitsemään asiaan ja olivat valittuna hieman yli 30 % vastaajista. Naisten kohdalla alusvaatteiden suurimmat epäkohdat liittyvät pukemiseen ja riisumiseen (48–49 %) sekä vaatteiden tuntuun päällä (41 %) ja niiden hankaavuuteen (39 %). Miehillä epäkohdat liittyvät puolestaan kokoon (50 %) sekä mittasuhteisiin (39 %). Vaatekoolla näytti olevan myös vaikutusta epäkohtien määrään alusvaatteiden kohdalla. Mitä suurempaa vaatekokoa vastaaja oli valinnut käyttävänsä, sitä useampi asia hänellä oli todennäköisemmin valittuna epäkohdaksi.

Ikäryhmien välillä ei ollut suurta vaihtelua valittujen epäkohtien määrän suhteen alusvaatteiden kohdalla. 14-vuotiailla tai sitä nuoremmilla vastaajilla eniten valittu epäkohta oli väriyhdistelmä (75 %),

15–19-vuotiailla materiaali (50 %), 20–24-vuotiailla riisuminen (50 %) ja 25–30-vuotiailla hankaavuus (52 %). 31–40-vuotiailla yleisimmäksi epäkohdaksi oli valittu sekä alusvaatteiden riisuminen että niiden mittasuhteet (71 %), 41–50-vuotiailla niiden pukeminen, materiaali ja alusvaatteen tuntu päällä (56 %), 51–60-vuotiailla alusvaatteiden koko, mittasuhteet ja hankaavuus (43 %) sekä yli 60-vuotiailla materiaali ja vaatteen paikallaan pysyvyys.

Vastaajien urheiluvaatteisiin vuoden aikana käyttämä rahamäärä ei myöskään vaikuttanut alusvaatteiden epäkohtien osuuteen juurikaan. Alle 100 € käyttävät vastaajat olivat valinneet yleisimmin alusvaatteiden epäkohdiksi niiden hankaavuuden (46 %), koon ja materiaalin (43 %). 100–500 € käyttävät olivat valinneet pukemisen (47 %) sekä riisumisen (48 %). 500–1000 € käyttävillä yleisimpiä epäkohtia olivat mittasuhteet (55 %) ja koko (45 %) sekä yli 1000 € käyttävillä riisuminen, materiaali, saumojen sijainti, haju sekä hankaavuus (67 %). Vastaajien valitsemilla asuin- ja liikuntapaikoilla oli hieman eroja suhteessa valittujen epäkohtien osuuteen alusvaatteiden kohdalla. Osuus oli suurin niillä vastaajilla, jotka olivat valinneet ulkomaat asuin- tai liikuntapaikakseen. Osuus oli pienin niillä, jotka olivat valinneet asuin- tai liikuntapaikakseen Keski-Suomen tai Länsi-Suomen. Taajaman, maaseudun ja kaupungin valinneiden välillä ei ollut juurikaan eroa suhteessa valittujen epäkohtien osuuteen.

Sisävaatteiden kohdalla epäkohtia, jotka olivat valittuna yli 30 % vastaajista, löytyi huomattavasti enemmän. Yhteensä näitä epäkohtia oli 11 ja ne liittyivät niin vaatteen toimivuuteen, rakenteeseen kuin ulkoisiin ominaisuuksiinkin. Erityisesti taskujen puute nousi esiin ja oli valittuna jopa 73 % vastaajista. Materiaalin laatu (56 %) ja mittasuhteet (52 %) olivat valittuna hieman yli puolilla vastaajista. Istuvuus, paikallaan pysyvyys, koko, saumojen sijainti ja liian tiukka ulkonäkö olivat valittuna 40–46 % vastaajista. Myös taskujen koko ja muoto, saumojen kestävyys sekä ulkonäkö kuuluivat näihin 11:sta sisävaatteiden epäkohtaan.

Sisävaatteiden kohdalla ominaisuuksien epäkohtien osuus oli naisilla huomattavasti miehiä suurempi. Kummillakin taskujen puute nousi esiin suurimpana epäkohtana. Miehillä se oli valittuna 47 % vastaajista ja naisilla puolestaan jopa 78 % vastaajista. Miehillä seuraavaksi eniten valitut epäkohdat olivat sisävaatteen istuvuus sekä materiaalin laatu (40 %). Naisilla näitä olivat puolestaan materiaalin laatu (61 %), mittasuhteet (56 %) ja vaatteen paikallaan pysyvyys (51 %), jotka olivat valittuna yli puolilla vastaajista. Myös istuvuus (47 %), vaatteen liian tiukka ulkonäkö (44 %), koko (43 %) sekä saumojen sijainti (42 %) ja niiden kestävyys (41 %) oli valittuna 40–50 % naispuolisista vastaajista. Mikäli jokin ominaisuus oli sisävaatteiden kohdalla valittu epäkohdaksi, se oli ollut valittuna hyvin tasaisesti kaikkien vaatekokojen käyttäjillä. Vastauksissa oli kuitenkin pientä hajontaa sen suhteen,

mitä pienempää tai suurempaa vaatekokoa vastaaja oli valinnut käyttävänsä. Tällöin hänellä oli todennäköisesti valittuna myös useampi ominaisuus epäkohtana.

Sisävaatteiden kohdalla vähiten epäkohtia olivat valinneet 31–40-vuotiaat sekä 51–60-vuotiaat vastaajat. 14-vuotiailla tai sitä nuoremmilla vastaajilla eniten valitut epäkohdat olivat sisävaatteiden ulkonäkö ja taskujen puute (75 %), 15–19-vuotiailla materiaalin laatu ja taskujen puute (79 %), 20–24-vuotiailla taskujen puute (90 %) ja 25–30-vuotiailla myös taskujen puute (77 %). 31–40-vuotiailla yleisimmäksi epäkohdaksi oli valittu mittasuhteet (71 %), 41–50-vuotiailla puolestaan mittasuhteet, paikallaan pysyvyys ja saumojen sijainti (57 %) sekä 51–60-vuotiailla liian tiukalta näyttävä ulkomuoto (50 %).

Vastaajien urheiluvaatteisiin vuoden aikana käyttämä rahamäärä vaikutti hieman sisävaatteissa ilmenevien epäkohtien osuuteen. Mitä vähemmän rahaa käytettiin, sen useampia epäkohtia oli todennäköisesti valittuna. Alle 1000 € käyttävät vastaajat olivat valinneet yleisimmin sisävaatteiden epäkohdaksi niiden taskujen puutteen (70–79 %). Yli 1000 € käyttävillä yleisin epäkohta oli sisävaatteiden istuvuus. Vastaajien valitsemilla asuin- ja liikuntapaikoilla oli eroja suhteessa valittujen epäkohtien osuuteen sisävaatteiden kohdalla. Osuus oli suurin niillä vastaajilla, jotka olivat valinneet Pohjois-Suomen asuin- tai liikuntapaikakseen. Osuus oli puolestaan kaikkein pienin niillä, jotka olivat valinneet asuin- tai liikuntapaikakseen Keski-Suomen. Maaseudun ja kaupungin valinneilla osuus oli hieman enemmän taajaman valinneisiin verrattuna.

Epäkohtia, jotka yli 30 % vastaajista olivat valinneet, oli **ulkovaatteiden** kohdalla 14 kappaletta. Nämä epäkohdat liittyivät niin vaateen toimivuuteen, rakenteeseen kuin ulkoisiin ominaisuuksiinkin. Epäkohdat olivat ulkovaatteiden kohdalla jakautuneet kokonaisuudessaan tasaisemmin eri ominaisuuksien välille alus- ja sisävaatteisiin verrattuna. Joustavuus oli epäkohdista yleisin ja se oli valittuna 56 % vastaajista. Puolet vastaajista olivat valinneet epäkohdaksi äänen sekä liian vähäisen heijastinten määrän. Hengittävyys, kiinnikkeet, vedenpitävyys, liikuntakyky, istuvuus ja mittasuhteet oli valittuna 40–44 % vastaajista. Irrotettavien osien puute, lämpömukavuus, yleinen ulkonäkö, heijastinten sijainti sekä kiristys- ja säätömahdollisuuksien puute sisältyivät näihin 14 epäkohtaan ja olivat valittuna 33–39 % vastaajista.

Naisilla ulkovaatteiden joustavuus (58 %), niiden ääni (57 %) ja heijastinten vähyys (54 %) olivat kolme eniten valintoja saanutta epäkohtaa. Muita valittuna olleita epäkohtia olivat mm. hengittävyys, vedenpitävyys, liikuntakyky, istuvuus, kiinnikkeet, mittasuhteet sekä irrotettavien osien puute, jotka

olivat valittuna 40–50 % naisvastaajista. Miehillä ulkovaatteiden joustavuus oli epäkohdista valituin (47 %). Toisena olivat istuvuus, heijastinten sijainti, kiinnikkeet sekä kiristys- ja säätömahdollisuuksien toimivuus, jotka kaikki oli valittuna 42 % miespuolisista vastaajista. Tämän lisäksi 37 % kyseisistä vastaajista on valinnut ulkovaatteiden mittasuhteet, hengittävyden ja heijastinten liian vähäisen määrän epäkohdiksi.

Vaatekoolla näytti olevan myös vaikutusta epäkohtien määrään ulkovaatteiden kohdalla samalla tavalla kuin alusvaatteidenkin kohdalla. Mitä suurempaa vaatekokoa vastaaja on valinnut käyttävänsä, sitä useampi asia hänellä on todennäköisesti myös valittuna epäkohdaksi. Ulkovaatteiden osalta 31–40-vuotiaat olivat valinneet huomattavasti muita ikäryhmiä vähemmän epäkohtia. 15–19-vuotiailla eniten valitut epäkohdat olivat joustavuus ja kiinnikkeet (64 %), 20–24-vuotiailla ulkovaatteista tuleva ääni (63 %) ja 25–30-vuotiailla liian vähäinen heijastinten määrä (81 %). 31–40-vuotiailla yleisimmäksi epäkohdaksi oli valittu niiden mittasuhteet (71 %), 41–50-vuotiailla mittasuhteiden lisäksi, sisävaatteen paikallaan pysyvyys sekä saumojen sijainti (57 %) sekä 51–60-vuotiailla liian tiukalta näyttävä ulkomuoto (50 %).

Ulkovaatteiden kohdalla rahamäärän vaikutus näkyi myös hieman. Mikäli vastaaja oli valinnut käyttävänsä 500–1000 € urheiluvaatteisiin vuoden aikana, sitä enemmän epäkohtia kyseinen vastaaja oli todennäköisemmin valinnut. 0–100 € käyttävien kohdalla yleisimmiksi epäkohdiksi oli valittu joustavuus ja ulkovaatteista tuleva ääni (62 %), 100–500 € käyttävillä joustavuus sekä liian vähäinen heijastinten määrä (56 %), 500–1000 € käyttävillä hengittävyys ja kiinnikkeet (73 %) sekä yli 1000 € käyttävillä mittasuhteet, istuvuus, kiinnikkeet ja irrotettavien osien puute (67 %). Vastaajien valitsemilla asuin- ja liikuntapaikoilla oli eroja suhteessa valittujen epäkohtien osuuteen ulkovaatteiden kohdalla. Osuus oli suurin niillä vastaajilla, jotka olivat valinneet maaseudun asuin- tai liikuntapaikakseen. Se oli myös huomattavasti suurempi verrattuna kaupungin tai taajaman valinneiden osuuteen. Osuus oli pienin niillä, jotka olivat valinneet asuin- tai liikuntapaikakseen Länsi-Suomen.

Ominaisuuksiin liittyvät vastaajien antamat avoimen vastaukset tukivat hyvin edellä mainittuja tuloksia. Ne toivat myös esiin konkreettisia esimerkkejä ja tarkennuksia valmiiden vaihtoehtojen rinnalle. Urheiluvaatteen mukavuuteen liittyviä asioita oli mainittu useampaan kertaan. Nämä liittyivät suurimmaksi osaksi urheilurintaliivien haasteisiin. Useat vastaajat kokivat mukavien ja samanaikaisesti tarpeeksi tukea antavien liivien löytämisen haastavaksi tai mahdottomaksi. Mikäli liivi oli mukava, se ei tukenut tarpeeksi ja jos tukea löytyi, se monesti painoi hartioita tai ahdisti hengitystä. Myös iän karttuessa ja kehon muuttuessa sopivien liivien löytäminen vaikeutui. Ohuet olkaimet eivät

tuntuneet enää mukavilta tai sopivilta. Epämiellyttävä tuntu nousi esiin myös tilanteessa, jolloin urheiluvaatteen sovittaminen ei ollut ollut mahdollista ennen ostopäätöksen tekoa.

Useampi vastaaja koki, ettei urheiluvaatteet pysyneet kunnolla paikallaan käytön aikana. Joko lahkeet ja hihat nousivat ylös, trikoot valuivat vyötäröltä alas ja niitä joutui nostella jatkuvasti tai vaate rullautui ikävästi esim. urheiluharrastuksen aikana aiheuttaen hiertymiä. Esimerkkinä mainittiin myös kerrospukeutuminen, jolloin jokin välikerroksen vaatteista liikkui pois paikoiltaan. Kerrospukeutumiseen liittyen yksi vastaajista oli maininnut eri kerroksiin tarkoitettujen vaatteiden toimimattomuuden toistensa kanssa epäsovivien materiaalien takia. Lähellä kehoa olevien urheiluvaatteiden riisuminen koettiin myös hankalaksi kehon ollessa hikinen.

Urheiluvaatteiden materiaaleja kuvattiin mm. kestävämmiksi, liian jäykiksi ja paksuiksi tai liian ohuiksi ja läpinäkyviksi. Alusvaatteiden kerrottiin useamman vastaajan toimesta mm. näkyvän liikaa muiden vaatekertojen alta. Sisävaatteiden paitojen kuvailtiin löystyvän nopeasti käytössä. Osa vastaajista kuvaili urheiluvaatteiden materiaalin laadun huonontuneen ja esim. nukkaantuvan helposti, kun taas osa kuvaili materiaalien parantuneen ajan saatossa. Tekokuidut eivät myöskään sopineet kaikille vastaajista niiden hengittämättömyyden ja huonomman hien siirtokyvyn takia. Liikuntakyvyn rajoittuminen ja joustavuuden puute mainittiin varsinkin ulkovaatteiden ja erityisesti ulkohousujen kohdalla. Yksi vastaajista oli kuvaillut kompressiovaatteiden epäkohdaksi liiallisen puristuksen, joka jopa heikensi suorituskykyä.

Yksi vastaajista kuvasi, kuinka urheiluharrastus muuttaa ihmisen kehoa ja sen mittasuhteita, eikä kokenut näiden asioiden olevan huomioitu urheiluvaatteissa tarpeeksi. Kyseiset vaatteet olivat monesti joko liian väljiä tai tiukkoja eli puristivat tai roikkuivat ikävästi. Urheiluvaatteen malli, mittasuhteet ja istuvuus oli mainittu useasti ja epäkohtia olivat mm. lahkeiden, hihojen ja selän pituudet, vyötärön ja rinnan ympäryys sekä hartioiden, reisien ja pakaroiden muotojen huomioiminen. Useampi vastaaja kuvaili housujen olevan vyötärön kohdalta liian isot ja samalla kiristävän reisistä, pohkeista tai pakaroista. Toiset taas kuvailivat housujen olevan liian väljät lahkeista, mutta puristavan vyötäröltä. Suurikokoisten urheiluvaatteiden kuvailtiin myös monesti olevan suunniteltu pidemmille henkilöille, jolloin lyhyemmät henkilöt joutuivat käärimään lahkeita ja hihvoja sopivamman mittaisiksi. Urheilupaitojen hihojen kuvailtiin olevan malliltaan liian kapeita. Sama koski pyöräilyshortsien lahkeita.

Saumojen hiertäminen lukeutui yhdeksi epä mukavuutta aiheuttavaksi asiaksi. Tämän lisäksi saumojen kuvailtiin useamman vastaajan toimesta olevan yksi urheilutrikoiden heikoimmista kohdista. Ne

lähtivät purkautumaan helposti mm. haaroista ja vyötäröltä käytön aikana tai hangatessaan toisiinsa, vaikka trikoot olisivat muuten olleet laadukkaat ja hyvät päällä. Myös urheiluliivien saumoja kuvailtiin heikoiksi. Vedenpitäviksi tehtyjen saumojen kuvailtiin puolestaan kestävän muutaman vuoden ajan, minkä jälkeen niiden teho heikkeni. Jotkin ulkoilutakit sekä -housut eivät myöskään olleet pitäneet luvatusi vettä.

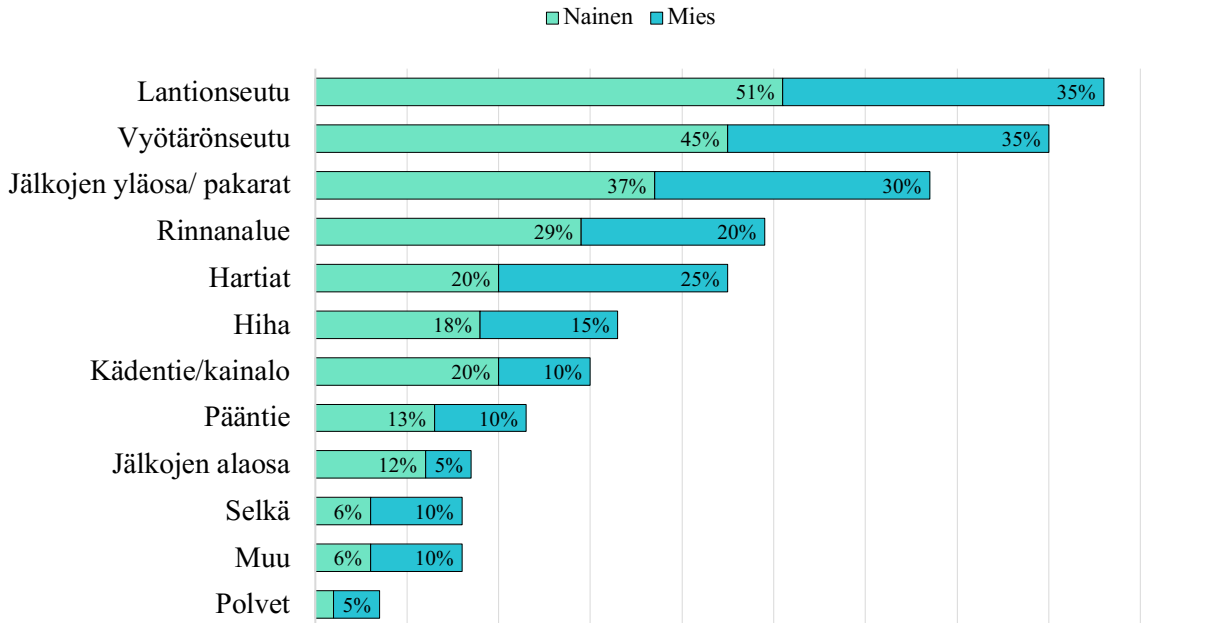
Taskujen puute mainittiin avoimissa vastauksissa useampaan otteeseen. Varsinkin naisten vaatteista niiden kerrottiin puuttuvan usein. Taskujen toivottiin olevan vetoketjulliset, jotta tärkeät tavarat eivät liikkeen aikana putoaisi. Kiinnikkeisiin liittyviä vastaajien mainitsemia epäkohtia olivat nappien heikko kiinnitys, tarrojen kovuus ja terävyys sekä vetoketjujen laatu, kestävyys ja epämukavuus kaulan alueella. Juoksutakkeihin toivottiin irrotettavia hihoja lisäämään monikäyttöisyyttä ja urheiluliivien toppausten toivottiin pysyvän paikallaan, jottei niitä tarvitsisi korjailla käytön ja pesun jälkeen.

Esteettisyyteen liittyvistä asioista mainittiin värien tylsyys sekä urheiluliivien malli isommissa kokoluokissa. Myös valuvat housut ja niiden vyötärölle muodostamat ”makkarat” kuvailtiin epäkohdaksi. Aisteihin liittyen vastaajista pari kertoi urheiluvaatteidensa alkavan haista hielle hyvin nopeasti käytön jälkeen. Jotkin vaatteista haisivat, vaikka ne oli pesty. Myös urheiluvaatteesta käytön aikana tuleva ääni kuten hiihtotakeista kuuluva hankaus koettiin epämiellyttäväksi.

5.2. Käyttökontekstin vaikutus epäkohtiin

Ihmiskeho vaatteen pohjalla

Kysymyksen 2 (liite 3) avulla selvitettiin, missä vartalon kohdissa vaatteiden epäkohdat ilmenevät. Vastaajille oli annettu valmiit vaihtoehdot, joista heidän oli mahdollista valita yksi tai useampi. Vastausta pystyi myös tarkentamaan halutessaan. Vastaajien määrä kysymyksessä oli 105 ja valintoja kertyi yhteensä 261. Jokainen vastaaja valitsi siis keskimäärin 2,5 kohtaa, joissa epäkohtia ilmeni. Kuviosta 2 näkyy, miten epäkohtien osuus jakautui kehon eri alueille sekä sukupuolten välillä.

Kuvio 2 Epäkohtien sijaintien jakautumisen suhde sekä miesten ja naisten väliset erot (Puro, 2024)

Epäkohdat sijoittuivat suurimmaksi osaksi vyötärön ja reisien välille. 48 % vastaajista valitsi lantionseudun ja pakarat, 43 % vyötärönseudun ja 35 % jalkojen yläosan eli reidet. Naisilla nämä kohdat olivat valittuna hieman miehiä enemmän. Näiden lisäksi rinnan alue oli valittuna epäkohdaksi lähes 30 %:lla naisista, kun taas miehistä 25 %:lla oli valittuna hartiat. Myös vastaajien iällä oli hieman vaikutusta siihen, mistä kohdista vaateen koettiin mättävän. Jalkojen yläosa/ pakarat oli valittu epäkohdaksi sitä useammin, mitä nuorempi vastaaja oli. Vyötärönseutu puolestaan sitä enemmän, mitä vanhempi vastaaja oli. Lantionseutu koettiin kaikkein eniten epäkohdaksi 25–30-vuotiailla ja mitä nuorempi tai vanhempi vastaaja oli kyseessä, sitä vähemmän se koettiin epäkohdaksi. Vaatekoolla ei ollut suurta vaikutusta siihen, mistä kohdista urheiluvaatteessa koettiin olevan eniten epäkohtia. S kokoa käyttävät vastaajat valitsivat kuitenkin vähiten eri kehon kohtia, ja vaatekoon suurentuessa sekä pienentyessä epäkohtien sijaintien osuudet lisääntyivät.

Tarkentavissa vastauksissa pääntien kuvailtiin olevan malliltaan huono eli joko liian avonainen tai liian kireä. Vastaajista seitsemän oli tarkentanut hartioiden epäkohdiksi istuvuuden, mallin tai mittasuhteet, mikä tuli esiin mm. tilavuuden puutteena. Näiden lisäksi yksi oli maininnut, etteivät vaatteet pysyneet kunnolla paikoillaan hartioiden kohdalta. Kädentien valinneilla epäkohdaksi tarkennettiin vaateen istuvuus, malli sekä mittasuhteet. Hihojen kohdalla näkyivät samat tarkennukset, jotka oli tuotu esiin mm. pituuden ja leveyden epäkohtina. Rinnan alueen valinneiden tarkentavista

vastauksista selvisi, että epäkohdat olivat suurimmaksi osaksi vaateen mallissa, sen istuvuudessa tai koossa. Tämän lisäksi rinnan alueella oli ulkonäöllisiä sekä tukeen liittyviä epäkohtia.

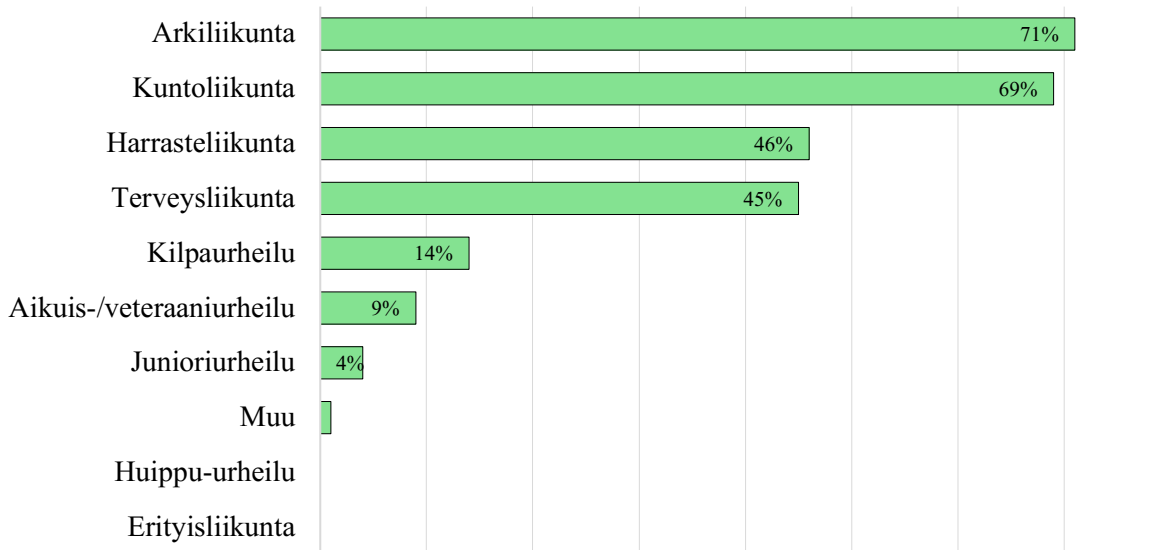
Niistä vastaajista, jotka olivat valinneet epäkohdaksi vyötärönseudun, 16 perusteli vielä tarkemmin valintaansa. Seitsemällä heistä epäkohtana oli urheiluvaateen malli, mittasuhteet tai istuvuus. Yhdeksällä vaate ei puolestaan pysynyt paikalla käyttötilanteen aikana vaan valui tai rullautui. Lantionseudun valinneista kuusi tarkensi vaateen istuvuuden, mallin tai mittasuhteet epäkohdiksi. Kolme heistä tarkensi epäkohdaksi esteettisyyteen liittyviä asioita kuten kankaan läpinäkyvyyden, ja loput sen, ettei vaate pysynyt paikallaan tai rajoitti liikkumista. Jalkojen yläosan valinneet tarkensivat epäkohtien olevan vaateen mallissa, sen istuvuudessa tai koossa, mikä näkyi mm. reisien tiukkuutena muuten sopivissa housuissa. Kyseisen alueen oli myös mainittu rajoittavan liikuntakykyä. Polvien kohdan valinneet tarkensivat epäkohtien liittyvän vaateen malliin ja mittasuhteisiin sekä liikkuvuuden puutteeseen. Selän valinneet tarkensivat puolestaan epäkohtien olevan vaateen mallissa, sen istuvuudessa tai koossa. Jalkojen alaosan valinneilla epäkohdaksi tarkennettiin vaateen istuvuus, malli sekä mittasuhteet.

Vastaajien epäkohdille valitsemien kehon eri alueiden ja valittujen epäkohtien osuuksien suhde vaihteli vaatetyypeittäin. Alusvaatteiden kohdalla valittujen epäkohtien osuus oli suurin niillä vastaajilla, jotka olivat valinneet rinnan alueen epäkohtien sijainniksi. Sisävaatteiden kohdalla valittujen epäkohtien osuus jakautui tasaisemmin, mutta epäkohtien osuus oli todennäköisimmin suurin niillä, jotka olivat valinneet epäkohtien sijainniksi hartiat. Myös päätien, kädentiet tai jalkojen alaosan valinneilla valittujen epäkohtien osuus oli suhteellisen suuri. Ulkovaatteiden kohdalla osuus oli kaikkein suurin niillä, jotka olivat valinneet epäkohtien sijainniksi jalkojen yläosan, polvet, rinnanalueen tai kädentiet. Vastaajista niillä, jotka olivat valinneet selän epäkohtien sijainniksi, valittujen epäkohtien osuus oli pienin kaikkien vaatetyyppien kohdalla.

Urheilu- ja liikuntatottumukset sekä -tavat käyttökontekstina

Kysymysten 4 ja 5 (liite 4) avulla päästiin tutustumaan tarkemmin vastaajien liikunta- ja urheilutottumuksiin sekä -tapoihin eli urheiluvaatteiden käyttökontekstiin. Kysymys 4 kartoitti vastaajien liikunta- ja urheilutottumuksia. Vastausvaihtoehtoja oli yhdeksän ja ne oli jaoteltu pienempiin alaluokkiin luvussa 2.1. käsiteltyjen asioiden pohjalta. Vastausvaihtoehtoja oli kuvailtu muutamain sanoin kysymyksen yhteydessä. Vastaajilla oli mahdollisuus valita yksi tai useampi vaihtoehto. Vastaajia kysymyksessä oli yhteensä 106 ja vastauksia kertyi 275 eli jokainen vastaajista oli valinnut keskimäärin 2,6 liikunta- ja urheilutottumusta. Kysymyksessä 5 puolestaan kartoitettiin urheilu- ja

liikuntatapoja, ja vastausvaihtoehtoja oli annettu huomattavasti enemmän kysymykseen 4 verrattuna. Vastaajilla oli mahdollisuus valita yksi tai useampi vaihtoehto. Vastaajia oli yhteensä 106 ja valintoja kertyi yhteensä 625, mikä kertoo jokaisen vastaajan valinneen keskimäärin 5,9 urheilu- ja liikuntatapa. Kuviosta 3 on nähtävillä vastausten jakautuminen kysymyksessä 4 kartoitettujen liikunta- ja urheilutottumusten välille.

Kuvio 3 Liikunta- ja urheilutottumukset (Puro, 2024)

Liikunnan alta löytyviä vaihtoehtoja oli valittu huomattavasti enemmän kuin urheilun alta löytyviä. Urheilu- ja liikuntatottumuksiin vastaajat valitsivat eniten arki- sekä kuntoliikuntaa (69–71 %). Näiden lisäksi harraste- ja terveysliikuntaa valittiin huomattavasti muita jäljellä olevia vaihtoehtoja enemmän (45–46 %). Kysymyksen 5 vastauksista erottui kuusi selkeästi yleisintä urheilu- ja liikuntatapa. Näitä olivat hyötyliikkuminen (75 %), harrastus (71 %), terveyden ylläpito (70 %), kuntoilu (68 %), luonnossa liikkuminen (65 %) sekä säännöllinen liikkuminen (62 %).

Sukupuolten välillä oli nähtävillä pieniä eroja urheilu- ja liikuntatottumuksissa. Urheilun osuus vastauksista oli miehillä hieman suurempi naisiin verrattuna. Naisilla puolestaan liikunnan osuus vastauksista oli suurempi kuin miehillä. Arkiliikunta erosi eniten sukupuolten välillä ja oli valittuna 74 % naisista ja 52 % miehistä. Harrasteliikunnan osuus oli hieman suurempi naisilla. Miehillä puolestaan kilpa- sekä aikuis- ja veteraaniurheilu oli valittuna hieman naisia enemmän. Suosituimmat liikuntatavat eivät poikenneet sukupuolten välillä kovinkaan paljon. Naisilla hieman suuremmassa osassa oli hyötyliikkuminen, harrastuksen osuus ja luonnossa liikkuminen, kun taas miehillä terveyttä ylläpitävä liikunta ja kuntoilu.

Asuin- ja liikuntapaikalla ei ollut selvää vaikutusta suosituimpiin urheilu- ja liikuntatottumuksiin/ -tapoihin. Niissä näkyi kuitenkin hieman vaihtelua iän mukaan. Arkiliikunta korostui erityisesti 25–30-vuotiailla vastaajilla ja sen valintojen osuus väheni hieman, mitä enemmän tai vähemmän ikää vastaajilla oli tähän verrattuna. Kuntoliikunta näkyi tasaisemmin kaikenikäisillä vastaajilla. Alle 20-vuotiailla se oli kuitenkin valittuna muihin ikäluokkiin verrattuna vähemmän. Harrasteliikunta puolestaan korostui alle 20-vuotiailla. 25–30-vuotiailla sen osuus oli muihin ikäluokkiin verrattuna vähäisempi. Terveysliikunta oli suosittua yli 25-vuotiaiden joukossa. Alle 20-vuotiailla sen osuus oli pieni.

Alle 20-vuotiailla luonnossa ja kuntoilumielessä liikkuminen sekä terveyttä ylläpitävän liikunnan osuus oli muihin ikäryhmiin nähden pienempi. 20–24-vuotiaista lähes puolilla (47–50 %) oli valittuna yleisimpien urheilu- ja liikuntatapojen lisäksi myös sosiaaliset piirit ja yhteisöllisyys sekä uusien taitojen oppiminen. 20–24-vuotiaista 88 % oli valinnut liikunnan tai urheilun olevan harrastus, kun taas yli 50-vuotiailla harrastuksen osuus valinnoissa oli kaikkein pienin. Hyötyliikunta ja liikkuminen terveyden ylläpitämiseksi oli valittuna lähes kaikilla (91 %) 25–30-vuotiaista vastaajista. 31–50-vuotiaista puolet olivat valinneet työmatkaliikunnan osaksi liikuntatapojaan.

Vastaajilla oli mahdollisuus täydentää ja kuvata liikuntatottumuksiaan avoimen kysymyksen kautta. Monissa vastauksissa oli tuotu esiin erilaisia liikuntamuotoja aina kuntosaliharjoittelusta 1–3 päivän vaelluksiin, tanssillisista lajeista kehoa huoltaviin lajeihin, pyöräilystä palloilulajeihin sekä ratsastuksesta uintiin. Useammasta vastauksesta nousi esiin myös lemmikin kanssa liikkuminen. Tämän lisäksi muutamassa vastauksessa oli otettu esiin liikunnan ilo ja siitä tuleva mielen hyvinvointi. Myös hyötyliikunta sekä työmatkojen taittaminen liikkuen oli mainittu useaan otteeseen. Terveyden ja kunnon ylläpito tuotiin esiin parissa vastauksessa ja yksi mainitsi päivän askareet osana liikkumista. Vastauksissa mainittiin myös, että välillä sosiaaliset piirit olivat tärkeä osa liikuntaa ja välillä niitä ei kaivannut ollenkaan. Yksi vastaajista kertoi ulkonäöllisten puolten motivoivan häntä urheilun pariin.

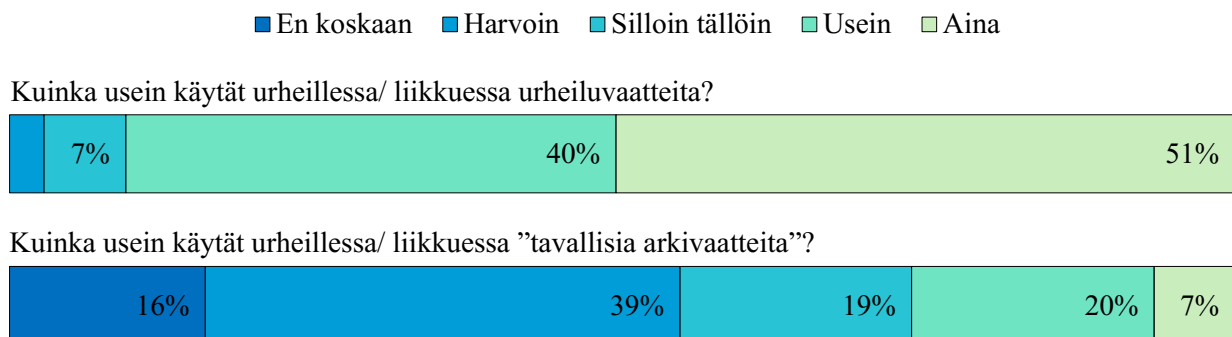
Urheilu- ja liikuntatottumuksilla ei ollut kovinkaan suurta vaikutusta valittujen epäkohtien osuuteen alusvaatteiden osalta. Vastaajista niillä, jotka olivat valinneet tottumuksikseen arki- sekä terveystoiminnan, valittujen epäkohtien osuus oli hieman suurempi. Sisävaatteiden kohdalla urheilu- ja liikuntatottumuksilla oli huomattavasti suurempia eroja suhteessa valittujen epäkohtien osuuteen. Vastaajista niillä, jotka olivat valinneet tottumukseseen kilpaurheilun, valittujen epäkohtien osuus oli huomattavasti suurempi kuin muilla. Aikuis- ja veteraanuurheilun valinneilla valittujen epäkohtien osuus oli

huomattavasti pienempi muihin vaihtoehtoihin nähden. Ulkovaatteiden kohdalla epäkohtien osuudet olivat yleisesti kaikkein suurimmat verrattuna muihin vaatetyyppeihin. Junioriurheilun valinneilla osuus oli suurin, kun taas aikuis- ja veteraaniurheilun valinneilla pienin.

Valituilla urheilu- ja liikuntatavoilla oli hieman vaikutusta valittujen epäkohtien kokonaisuuteen. Alus- ja sisävaatteiden kohdalla tämä oli suurin niiden vastaajien kohdalla, jotka olivat valinneet urheilevansa kilpatasolla. Sisävaatteiden kohdalla valittujen epäkohtien osuus oli suurempi myös niillä, jotka olivat valinneet liikunnan/ urheilun kuuluvan työnkuvaansa. Ulkovaatteiden kohdalla valittujen epäkohtien osuus oli selkeästi suurin niillä, jotka olivat valinneet sosiaalisten piirien ja yhteisöllisyyden kuuluvan liikunta- ja urheilutapoihinsa.

Urheiluvaatteiden käyttö

Seuraava osio kartoitti urheiluvaatteiden käyttöön liittyviä asioita. Kysymyksessä 7 (liite 5) kysyttiin urheiluvaatteiden käytöstä urheillessa Likertin asteikon avulla (kuvio 4). Vastausvaihtoehdot oli jaettu viiteen portaaseen, joiden toisesta päästä löytyi vaihtoehto ”En koskaan” ja toisesta päästä vaihtoehto ”Aina”. Vastaajat valitsivat näistä itselleen sopivimman.

Kuvio 4 Urheilu- ja arkivaatteiden käyttö urheillessa ja liikkuesssa (Puro, 2024)

Kaikki vastaajista käyttävät urheiluvaatteita urheillessaan. 50 % vastaajista käyttää niitä *aina* urheillessaan, 40 % *usein*, 7 % *silloin tällöin* ja vain 3 % *harvoin*. Samassa kysymyksessä kartoitettiin myös sitä, kuinka usein vastaajat käyttivät ”tavallisia arkivaatteita” urheillessaan. Tavallisilla arkivaatteilla tarkoitettiin vaatteita, joita ei ole suunniteltu liikuntaan ja urheiluun. Tässä vastaukset jakautuivat huomattavasti tasaisemmin. 16 % vastaajista ei käyttänyt urheillessaan *koskaan* tavallisia arkivaatteita. Suurin osa vastaajista (39 %) käytti niitä *harvoin*, 19 % *silloin tällöin* ja 20 % *usein*. Seitsemällä prosentilla vastaajista oli *aina* urheillessaan päällä jotain arkivaatteita.

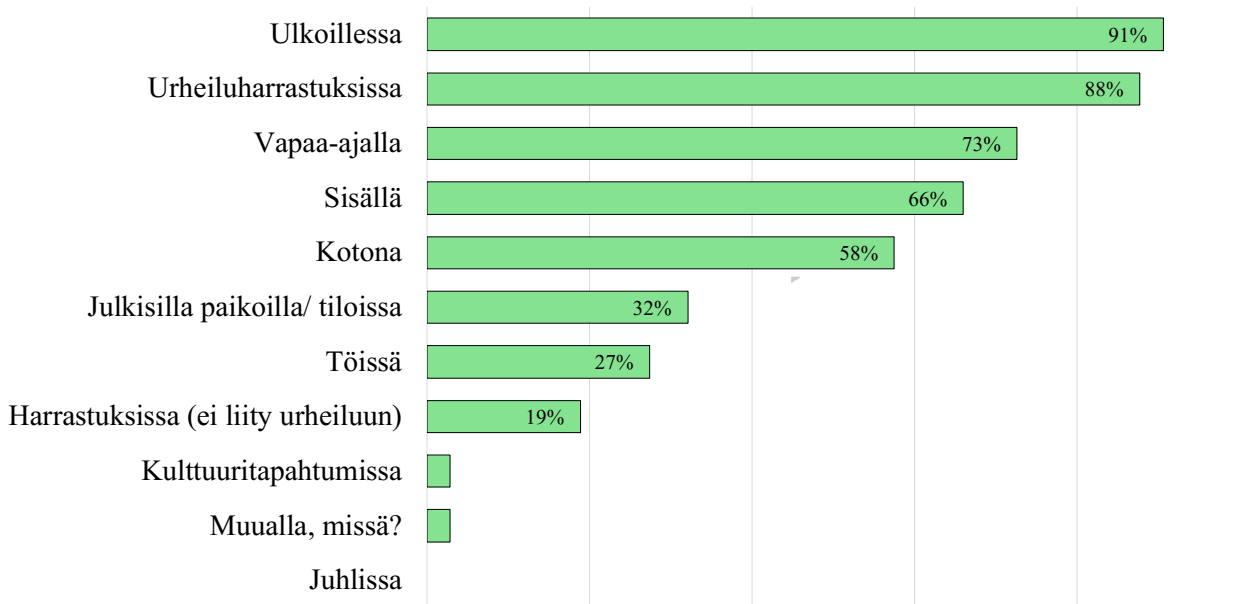
Miesten ja naisten välillä ei ollut suuria eroja. Miehet käyttivät tavallisia arkivaatteita hieman naisia *harvemmin*. Ikäryhmien välilläkään ei ollut huomattavia eroja urheiluvaatteiden osalta. 31–50-vuotiaat käyttävät kuitenkin urheillessaan eniten urheiluvaatteita ja vähiten tavallisia arkivaatteita. Arki-vaatteiden osalta näkyi hieman enemmän eroja ikäryhmien välillä. Alle 30-vuotiaat käyttivät niitä suurimmaksi osaksi *harvoin, silloin tällöin* tai *usein*. Yli 30-vuotiaat puolestaan *silloin tällöin, harvoin* tai *eivät ollenkaan*. Näistä yli 50-vuotiaat käyttivät tavallisia arkivaatteita kuitenkin hieman useammin urheillessaan.

Sillä, kuinka usein vastaajat olivat valinneet käyttävänsä urheiluvaatteita urheillessaan, ei alusvaatteiden kohdalla ollut isoja eroja suhteessa valittujen epäkohtien kokonaisuuteen. Vastaajista niillä, jotka olivat valinneet käyttävänsä urheiluvaatteita *silloin tällöin*, epäkohtien osuus oli suurin. Sisävaatteiden kohdalla erot olivat hieman suurempia. Mitä *harvemmin* vastaaja oli valinnut käyttävänsä urheiluvaatteita urheillessaan, sitä todennäköisemmin valittujen epäkohtien osuus oli myös suurempi. Ulkovaatteiden kohdalla epäkohtien osuus oli huomattavasti suurempi niillä vastaajilla, jotka olivat valinneet käyttävänsä urheiluvaatteita *silloin tällöin* urheillessaan. Valittujen epäkohtien osuus oli myös todennäköisesti sitä pienempi, mitä *harvemmin* urheiluvaatteita oli valittu käytettävän urheillessa. Tästä poiketen kuitenkin niillä vastaajista, jotka käyttivät urheiluvaatteita *harvoin* urheillessaan, valittujen epäkohtien osuus oli pieni.

Sillä, kuinka usein vastaajat olivat valinneet käyttävänsä "tavallisia arkivaatteita" urheillessaan, oli pieniä eroja suhteessa valittujen epäkohtien kokonaisuuteen kaikkien vaatetyyppien kohdalla. Alusvaatteiden kohdalla erot eivät olleet kovinkaan suuria, mutta niillä, jotka olivat valinneet käyttävänsä kyseisiä vaatteita *usein*, epäkohtien osuus oli suurin. Sisävaatteiden kohdalla erot olivat hieman suurempia. Epäkohtien osuus oli suurin niillä, jotka olivat valinneet käyttävänsä "tavallisia arkivaatteita" *usein* urheillessaan. Myös niillä, jotka olivat valinneet käyttävänsä kyseisiä vaatteita *aina* tai *ei koskaan* oli suhteellisen suuri. Ulkovaatteiden kohdalla valittujen epäkohtien osuus oli todennäköisemmin sitä pienempi, mitä *harvemmin* "tavallisia arkivaatteita" oli valittu käytettävän urheillessa. Poikkeuksena olivat ne vastaajat, jotka käyttivät kyseisiä vaatteita *aina* urheillessaan. Heillä valittujen epäkohtien osuus oli hieman pienempi kuin niillä, jotka olivat valinneet käyttävänsä niitä *usein*.

Kysymyksessä 8 (liite 5) kysyttiin urheiluvaatteiden käyttötilanteista. Vastaajille oli annettu useita eri vastausvaihtoehtoja, joita pystyi tarkentamaan halutessaan. Vaihtoehtoista oli mahdollista valita yksi tai useampi ja valintoja kertyi yhteensä 486 kappaletta (106 vastaajaa). Jokainen vastaajista

valitsi siis keskimäärin 4,6 tilannetta, joissa he käyttävät urheiluvaatteita. Kuviosta 5 näkyy, kuinka valinnat jakautuivat eri vaihtoehtojen välille.

Kuvio 5 Urheiluvaatteiden käyttötilanne (Puro, 2024)

Lähes kaikki (91 %) vastaajista käytti urheiluvaatteita ulkoillessaan. Yksi vastaajista oli vielä tarkentanut vastauksessaan pukevansa urheiluvaatteet aina kävelylenkille lähtiessä, vaikkei siinä tulisikaan hiki. Myös hyvin moni käytti urheiluvaatteita urheiluharrastuksissa (88 %) sekä vapaa ajalla (73 %). Urheiluharrastuksen kohdalla yksi vastaajista oli tuonut esiin joukkueen yhtenäisen treeniasun. Vapaa ajan kohdalle täydennetyissä vastauksissa nousi puolestaan esiin urheiluvaatteiden mukavuus tilanteessa, rennot ajanviettotavat ystävien kanssa sekä aktiivisuus kuten trampoliinilla hyppiminen. Reilusti yli puolet vastaajista oli valinnut urheiluvaatteiden käyttötilanteiksi sisätilat (66 %) ja kodin (58 %). Sisätiloihin liittyvät tarkentavat vastaukset toivat esiin sisälajien harrastamisen sekä kotona tehdyt jumpat. Kotiin liittyvistä tarkennuksista löytyi puolestaan urheiluvaatteiden käyttö arjessa ja yöasuna.

27 % vastaajille urheiluvaatteet ovat käytössä töissä ja 32 % käyttää niitä julkisilla paikoilla. Töihin liittyvissä tarkentavissa vastauksissa oli mainittuna työmatkat, koulu sekä pienten lasten parissa työskentely, jolloin joustavista vaatteista on hyötyä. Urheiluun liittymättömissä harrastuksissa jopa 19 %:lla oli käytössään urheiluvaatteita. Tällaiseksi harrastukseksi mainittiin mm. maalaaminen ja sen aikana tapahuvien asentojen ja liikkeiden sujuvuuden hyödyllisyys. Vain harva (3 %) käytti

urheiluvaatteita kulttuuritapahtumissa ja juhlissa niitä ei käyttänyt kukaan. Muita urheiluvaatteiden käyttötilanteita oli mm. mökkeily, vaellus, moottoripyöräily sekä ylipäättään tilanteet, joissa liike on voimakasta.

Käyttötilanteista löytyi eroavaisuuksia sekä sukupuolten että eri ikäisten väliltä. Vastaajien yleisimmistä käyttötilanteista kaikissa muissa paitsi urheiluharrastuksissa naisten käytön osuus oli hieman miehiä suurempi. Naiset käyttävät urheiluvaatteita selkeästi miehiä useammin myös töissä sekä julkisilla paikoilla. Miehet käyttivät urheiluvaatteita naisia enemmän ainoastaan harrastuksissa. Käyttötilanteiden monipuolisuus näkyi 31–40-vuotiailla, joilla oli muihin ikäluokkiin verrattuna valittu eniten eri käyttötilanteita. Käyttötilanteiden valintojen osuus väheni hieman, mitä enemmän tai vähemmän ikää vastaajilla oli kyseiseen ikävuoteen verrattuna.

Yleisimmiksi valittujen urheiluvaatteiden käyttötilanteiden kohdalla epäkohtia löytyi jokaiselta kehon alueelta. Tämä korostui varsinkin ulkoilun sekä urheiluharrastusten valinneilla. Ulkoilun valinneista vastaajista vähintään 80 % osuudella oli epäkohtia jokaisella kehon eri alueella. Urheiluharrastuksen valinneilla osuus oli vähintään 67 %, sisätilan sekä vapaa-ajan valinneilla vähintään 52 % ja kotona valinneilla puolestaan vähintään 43 %.

Vastaajien valitsemilla urheiluvaatteiden käyttötilanteilla ei ollut kovinkaan paljon vaikutusta epäkohtien kokonaisuuteen. Ne vastaajista, jotka olivat valinneet käyttävänsä urheiluvaatteita töissä, olivat valinneet hieman enemmän epäkohtia alusvaatteiden kohdalla. Ne vastaajat, jotka olivat valinneet käyttävänsä urheiluvaatteita kotona, urheiluharrastuksissa ja töissä, olivat valinneet hieman enemmän epäkohtia sisävaatteiden kohdalla. Ulkovaatteiden osalta hieman enemmän epäkohtia olivat valinneet ne, jotka olivat valinneet käyttävänsä urheiluvaatteita kotona, urheiluharrastuksissa, ulkoillessa ja vapaa-ajalla.

Kysymys 9 (liite 5) kartoitti urheiluvaatteiden käytössä tapahtunutta muutosta viimeisen kolmen vuoden ajalta. Vastaajille oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot, joista he saivat valita yhden. Vastaajia kysymyksessä oli yhteensä 106. Suurimmalla osalla käyttö oli joko *lisääntynyt* tai *pysynyt samassa*. Vain harvalla (12 %) urheiluvaatteiden käyttö oli *vähentynyt*. Yksi vastaajista myös mainitsi urheiluvaatteidensa käytön olleen hyvin aaltoilevaa, vaikkakin viimeisen vuoden aikana se oli *lisääntynyt*. Naisten urheiluvaatteiden käyttö oli *lisääntynyt* miehiä enemmän. Naisista käyttö oli *lisääntynyt* yli puolilla (54 %) ja miehistä lähes kolmasosalla (29 %). Miehistä puolestaan yli puolilla (52 %) käyttö

oli *pysynyt samana*, kun naisilla taas hieman yli kolmasosalla (35 %). Käyttö oli *vähentynyt* viimeisen kolmen vuoden aikana vain 11 % naisista ja 14 % miehistä.

Käytön muutoksessa näkyi myös eri ikäisten kesken hieman eroja. Käyttö oli *lisääntynyt* eniten alle 20-vuotiailla (68 %) ja *vähentynyt* puolestaan eniten 20–24-vuotiailla (22 %). 20–24-vuotiaiden kohdalla se oli suurimmaksi osaksi *lisääntynyt* (44 %) tai *pysynyt samana* (31 %). Yli 25 vuotiaista reilu 90 %:lla käyttö oli joko *pysynyt samana* tai *lisääntynyt*. Vaatekoolla ei ollut kovinkaan suurta vaikutusta käytön muutokseen. Käyttö oli *vähentynyt* eniten vaatekokoa XL käyttävillä (31 %).

Urheiluvaatteiden käytön muutoksella oli vaikutusta valittujen epäkohtien kokonaisuuteen. Sekä alus-, sisä- että ulkovaatteiden kohdalla eniten epäkohtia olivat valinneet vastaajista ne, joiden urheiluvaatteiden käyttö oli *vähentynyt* viimeisten kolmen vuoden aikana. Alus- ja ulkovaatteiden kohdalla valittujen epäkohtien osuus oli pienin niillä vastaajilla, joiden urheiluvaatteiden käyttö oli *pysynyt samana*. Sisävaatteiden kohdalla pienin valittujen epäkohtien osuus oli niillä, joiden käyttö oli *lisääntynyt* viimeisten kolmen vuoden aikana.

Urheiluvaatteiden käyttöön liittyvissä avoimissa vastauksissa tuotiin esiin se, kuinka käyttötilanne voi muuttaa kehon muotoja ja täten vaikuttaa urheiluvaatteiden käyttöön. On myös olemassa monia urheilulajeja, joissa vaaditaan ihonmyötäisiä vaatteita, eikä niiden löytäminen erimuotoisille kehoille ole välttämättä helppoa. Yksi vastaajista kertoi esimerkin harrastuksestaan, jossa joukkueen yhteiseen treeniasuun kuuluvat shortsit nousivat ylöspäin ja aiheuttivat hiertymiä. Toisessa esimerkissä tuotiin esiin liian kireät kompressiovaatteet jalkojen alueella, jolloin niihin leikattiin reikiä verenkierron parantamiseksi.

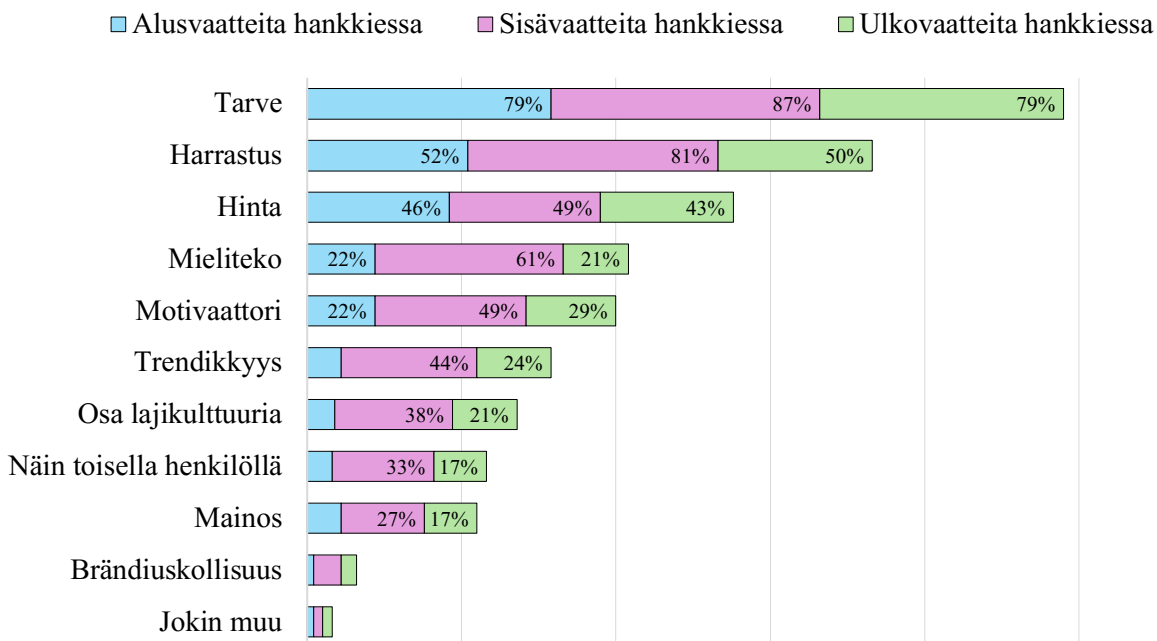
Yksi vastaajista toi esiin sen, kuinka laadukkaat ja kestävät urheiluvaatteet toimivat niin urheillessa kuin töissäkin. Joidenkin urheiluvaatteiden jatkuva korjailun tarve käytön aikana koettiin epämukavaksi. Käyttö jäi myös vähäiseksi esim. silloin, kun vaatteet kiristivät päällä. Eräs vastaajista toi esiin tarpeen hyvännäköisille treenivaatteille, joita olisi mahdollista käyttää treenien lisäksi katuympäristössä sekä kameran edessä. Yksi vastaajista kuvasi ostavansa ulkoiluvaatteensa yleensä kuorivaatteina, jotta niiden käyttö olisi mahdollista ympäri vuoden. Nämä kestivät yleensä muutaman vuoden, minkä jälkeen mm. saumat sekä viimeistykset alkoivat menettää suojaavuuttaan. Koska kyseisten kuorivaatteiden käyttö kuitenkin yleensä jatkui myös tämän jälkeen, vastaaja olisi ollut tyytyväinen, mikäli kyseisiä kohtia olisi itse voinut korjata.

Vastauksissa useamman kerraston käyttöä kuvailtiin kätevämmäksi yhden kerraston sijaan. Tällöin kerroksia oli mahdollista riisua liikuntasuoritusten aikana lämpömukavuuden saavuttamiseksi. Haasteeksi kuitenkin kuvailtiin myös eri kerrosten paikallaan pysyvyys ja materiaalien yhteensopivuus. Kuten yksi vastaajista hyvin kuvasi, liikkueessa ihminen hikoilee enemmän, jolloin myös liikkueessa käytettäviltä materiaaleilta vaaditaan sopeutumista ihmiskehon toimintaan ja hikoiluun. Kyseinen vastaaja kertoi välttävänsä tekokuituja koettuaan ne itselle huonoksi materiaaliksi.

5.3.Hankintatilanteen vaikutus epäkohtiin

Syyt ja huomiot hankinnan takana

Kysymyksessä 17 (liite 9) vastaajilta kysyttiin asioita, jotka saivat heidät hankkimaan urheiluvaatteita. Vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi ja jaoteltu alus-, sisä- sekä ulkovaatteisiin. Vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto ja vastauksia kertyi yhteensä 994 kappaletta. Vastaajia kysymyksessä oli 103, joten jokainen vastaajista valitsi vaatetyyppejä kohden keskimäärin 3,2 asiaa, jotka saavat heidät hankkimaan kyseisiä urheiluvaatteita. Kuvioista 6 näkyy valintojen jakautuminen eri vastausvaihtoehtojen sekä vaatetyyppien välille.

Kuvio 6 Syyt urheiluvaatteiden hankinnan takana ja niiden osuus suhteessa kaikkiin vastaajiin alus-, sisä- ja ulkovaatteiden kohdalla (Puro, 2024)

Tarve oli selkeästi vastaajien yleisin valinta hankkia urheiluvaatteita niin alus-, sisä- kuin ulkovaatteidenkin osalta. Toiseksi yleisin valinta oli urheiluvaatteen kuuluminen vastaajan harrastukseen. Tämä korostui varsinkin sisävaatteiden kohdalla. Sisävaatteiden hankinnalle oli vastaajien toimesta

valittu muutenkin huomattavasti enemmän asioita kuin alus- ja ulkovaatteiden hankinnalle. Hinta vaikutti kaikkien kolmen urheiluvaatetyypin hankintaan suhteellisen tasaisesti ja oli valittuna noin 40–50 % osuudella vastaajista. Mieliteko vaikutti selvästi enemmän sisävaatteiden hankintaan, sillä se oli valittuna 61 % vastaajista, kun taas alus- ja ulkovaatteiden kohdalla se oli valittuna vain noin 20 % vastaajista. Harrastus, mieliteko, urheiluvaatteen trendikkyys, nähty mainos, toisella henkilöllä nähty vaate ja urheiluvaatteen toimiminen motivaation lähteenä liikkumiselle ja urheilulle vaikuttivat myös selvästi enemmän urheiluun suunnattujen sisävaatteiden hankintaan kuin kyseisten alus- tai ulkovaatteiden. Brändiuskollisuus vaikutti vähiten urheiluvaatteiden hankintaan. Muita vastaajien lisäämiä syitä urheiluvaatteen hankkimiselle oli työnteon mukavuuden ylläpitäminen sekä vanhan korvaaminen uudella, mikäli se menisi rikki tai ei enää palvelisi käyttötarkoitusta.

Sukupuolten kohdalla kolme eniten alusvaatteiden hankintaan vaikuttavaa seikkaa olivat yhteys harrastukseen sekä sopiva hinta. Miehillä nämä olivat valittuna hieman naisia enemmän. Naisilla puolestaan oli valittuna miehiä enemmän kaikki muut vaihtoehdot lajikulttuuria lukuun ottamatta. Naisten vastaukset jakautuivat alusvaatteiden kohdalla miehiä tasaisemmin vaihtoehtojen välille. Sisävaatteiden osalta miehillä korostui kolme ja naisilla viisi asiaa kyseisten vaatteiden hankkimiselle. Kummillakin nousi esiin tarve, yhteys harrastukseen sekä sopiva hinta, jotka olivat valittuna naisilla hieman miehiä enemmän. Näiden lisäksi vahvoja vaikuttavia tekijöitä naisilla olivat mm. trendikkyys ja liikuntamotivaattorina toimiminen. Ulkovaatteiden kohdalla tilanne oli lähes päinvastainen. Naisilla nousi esiin kolme asiaa ja miehillä puolestaan viisi. Tarve, yhteys harrastukseen sekä sopiva hinta olivat jälleen suosituimmat valinnat kummillakin. Tarve oli valittuna 79 % sekä miehistä että naisista. Kaksi muuta oli miehillä valittuna hieman naisia enemmän. Miehillä näiden lisäksi vastauksissa näkyi trendikkyys sekä lajikulttuuri.

Tarpeen suosio vastaajien valinnoissa ei vaihdellut ikäluokkien välillä, vaan oli kaikilla vastaajilla ja kaikkien vaateryhmien osalta valituin vaihtoehto. Alusvaatteiden kohdalla yli 20-vuotiaat olivat valinneet harrastuksen ja hinnan asioina, jotka saavat heidät hankkimaan urheiluvaatteita eniten tarpeen jälkeen. Alle 20-vuotiailla hinta tuli tarpeen jälkeen ja kolmanneksi suurin valintojen osuus jakautui trendikkyuden sekä harrastuksen välille. Sisävaatteiden kohdalla jokaisella ikäryhmällä oli valittuna tarpeen jälkeen yhteys harrastukseen. Yli 50-vuotiailla näiden lisäksi eniten valittuina olivat hinta ja mieliteko sekä 25–50-vuotiailla vielä sisävaatteen toimiminen motivaattorina urheiluun ja liikkumiseen. 20–24-vuotiailla lähes kaikki vaihtoehdot, brändiuskollisuutta lukuun ottamatta, oli valittuna yli 44 % vastaajista ja alle 20-vuotiailla sama hintaa, mainoksia ja motivaattorina toimimista lukuun ottamatta. Ulkovaatteiden kohdalla yli 50-vuotiailla sekä 20–24-vuotiailla oli tarpeen jälkeen

valittuna harrastus sekä hinta. 31–50-vuotiaolla puolestaan mainokset ja harrastus, 25–30-vuotiailla ainoastaan harrastus ja alle 20-vuotiailla valinnoissa korostui lajikulttuurin merkitys osana ulkovaateen hankintaa.

Vastaajien valitsemilla hankinnan syillä oli vaikutusta epäkohtien kokonaisuuteen kaikkien vaate-tyyppien kohdalla. Niillä, jotka olivat valinneet hankkivansa urheiluvaatteita mainosten, brändiuskollisuuden tai lajikulttuurin takia, oli todennäköisimmin valittuna enemmän epäkohtia alusvaatteiden kohdalla. Niillä, jotka olivat valinneet hankkivansa urheiluvaatteita brändiuskollisuuden takia tai nähtyään ne toisella henkilöllä, oli puolestaan todennäköisimmin valittuna enemmän epäkohtia sisävaatteiden kohdalla. Niillä, jotka olivat valinneet hankkivansa urheiluvaatteita brändiuskollisuuden takia tai nähtyään ne toisella henkilöllä, oli todennäköisimmin valittuna enemmän epäkohtia ulkovaatteiden kohdalla. Myös silloin, jos hankinnan syyksi oli valittu vaateen toimiminen motivaattorina urheiluun ja liikkumiseen tai sen liittyminen harrastukseen tai lajikulttuuriin, oli epäkohtia valittuna todennäköisesti enemmän ulkovaatteiden kohdalla.

Kysymyksessä 18 (liite 10) vastaajilta kysyttiin asioita, joihin he kiinnittävät huomiota urheiluvaatteita ostaessa. Vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi ja vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto. Vastaajia oli 104 ja vastauksia kertyi yhteensä 941 kappaletta. Tämä kertoo siitä, että vastaajat ovat valinneet keskimäärin 9 asiaa, joihin he kiinnittävät huomiota urheiluvaatetta ostaessaan. Lähes kaikki vastaajista kiinnittivät huomiota urheiluvaatetta ostaessa sen malliin ja istuvuuteen (95 %). Erittäin moni kiinnitti huomiota myös mukavuuteen (89 %), hinta-laatusuhteeseen (87 %) ja käytännöllisyyteen (85 %). Urheiluvaatteiden monikäyttöisyys, väritys ja materiaalit olivat valittuna reilusti yli puolilla vastaajista. Vain alle 20 % vastaajista huomioi urheiluvaatetta ostettaessa sen korjausmahdollisuuksia tai sitä, miten ja missä vaate on suunniteltu. Urheiluvaatteen jälleennyyntiarvoon kiinnitti huomiota ainoastaan yksi vastaajista. Yksi vastaajista oli nostanut esille myös urheiluvaatebrändin huomioimisen hankintatilanteessa.

Sukupuolten kohdalla naiset kiinnittivät kokonaisuudessaan enemmän huomiota eri asioihin urheiluvaatteita hankkiessaan. Naisten ja miesten välillä ei ollut nähtävissä kuitenkaan suuria eroja. Miehiin verrattuna naisista hieman suurempi osa (10 % enemmän) kiinnittivät huomiota korjausmahdollisuuksiin, ympäristöystävällisyyteen, monikäyttöisyyteen, mukavuuteen, turvallisuuteen sekä väriytykseen. Naisiin verrattuna miehistä puolestaan hieman suurempi osa (9 % tai enemmän) kiinnittivät huomiota trendikkyyteen, suunnitteluun, näkyvyyteen sekä puettavuuteen ja riisuttavuuteen.

Hinta-laatusuhde, monikäyttöisyys, käytännöllisyys, mukavuus sekä istuvuus ja malli nousivat esiin kaikenikäisten vastaajien valinnoista. Muilla ikäryhmillä 31–50-vuotiaita lukuun ottamatta urheiluvaatteen väritys oli valittuna yli 70 % vastaajista. Yli 50-vuotiaat puolestaan kiinnittivät eniten huomiota moniin eri asioihin uutta urheiluvaatetta ostaessaan. Kun vastauksia tarkasteltiin suhteessa vastaajien vuoden aikana käyttämään rahamäärään, ei vastaajien väliltä löytynyt suuria eroja. Mitä suuremman rahamäärän vastaaja kuitenkin käytti urheiluvaatteisiin vuoden aikana, sitä enemmän hän ostotilanteessa kiinnitti huomiota eri asioihin. Asioilla, joihin vastaajat olivat valinneet kiinnostavansa huomiota hankkiessaan urheiluvaatteita, ei ollut minkään vaatetyypin kohdalla suurta vaikutusta siihen, kuinka suuri epäkohtien osuus oli yhteensä.

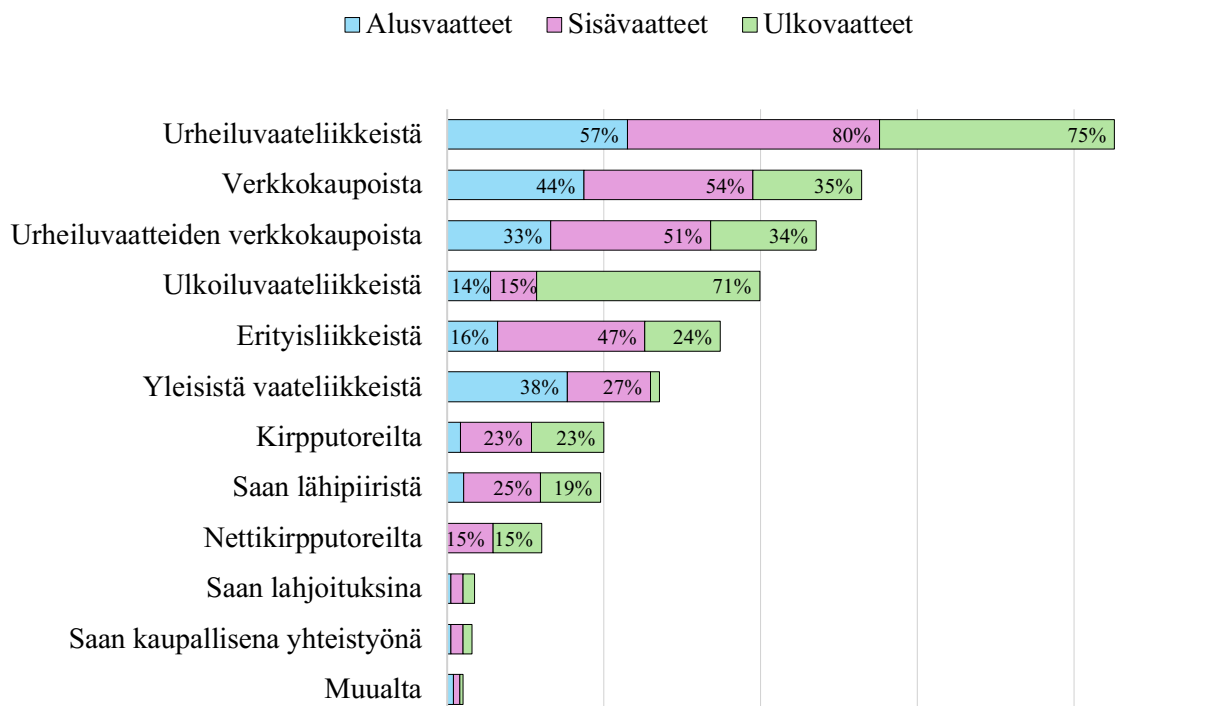
Hankintatapa ja -paikka

Kysymyksessä 19 (liite 10) kysyttiin, millä tavoin vastaajat hankkivat urheiluvaatteensa. Vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi ja vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto. Vastaajia oli 102 ja valittuja vastauksia oli yhteensä 148 kappaletta, joten vastaaja valitsi keskimäärin 1,5 tapaa, jolla hän hankki urheiluvaatteita. Lähes kaikki vastaajista (99 %) osti ainakin osan urheiluvaatteistaan uutena. 31 % puolestaan osti ainakin osan urheiluvaatteistaan käytettynä. Jopa 12 % sai ainakin osan urheiluvaatteistaan. Ainoastaan 1 % vastaajista hankki urheiluvaatteitaan lainaten tai valmisti niitä itse. Kukaan vastaajista ei hankkinut urheiluvaatteitaan vuokrauksen kautta. Sukupuolten välillä oli eroja urheiluvaatteiden hankinnan suhteen. Vastanneista miehistä kaikki ostivat urheiluvaatteitaan uutena. Naisista näin teki myös lähes kaikki (99 %). Naisista jopa 38 % osti urheiluvaatteitaan käytettynä, kun taas miehistä näin teki vain 5 % vastaajista. Naiset ostivat siis huomattavasti miehiä enemmän urheiluvaatteitaan käytettynä. Hieman reilu 10 % sekä mies että naisvastaajista sai käyttämiään urheiluvaatteita.

Ikäryhmistä lähes kaikki ostivat vaatteensa uutena. Ainoastaan 3 % 20–25-vuotiaista ei hankkinut urheiluvaatteitaan uutena. 20–30-vuotiaat ostivat urheiluvaatteitaan eniten käytettynä. Heistä lähes 50 % valinnut tekevänsä näin. Vain alle 50-vuotiaista vastaajista osa oli valinnut saavansa urheiluvaatteensa. Urheiluvaatteitaan ostivat uutena lähes kaikki vastaajista vaatekoosta riippumatta. Niitä ostettiin käytettynä myös jonkin verran vaatekoosta riippumatta. Eniten urheiluvaatteitaan käytettynä ostivat vaatekokoja XXL, S ja XS käyttävät vastaajat. Urheiluvaatteitaan saivat eniten ne, jotka käyttivät pienimpiä tai suurimpia vaatekokoja. Kun vastauksia tarkasteltiin suhteessa vastaajien käyttämään rahamäärään vuoden aikana, suuria eroja ei löytynyt. Vuoden aikana vähiten rahaa käyttäneet ostivat kuitenkin eniten urheiluvaatteistaan käytettynä (46 %). Myös suurempia rahasummia käyttäneet ostivat urheiluvaatteitaan käytettynä eikä ero ollut kovinkaan suuri.

Hankintatavalla ei ollut juurikaan vaikutusta epäkohtien osuuteen urheiluun suunnattujen alusvaatteiden kohdalla. Uutena ja käytettynä ostettuna alusvaatteiden yleisimmät epäkohdat olivat riisuminen ja pukeminen. Urheiluvaatteet saadessa epäkohtana olivat puolestaan alusvaatteiden paikallaan pysyvyys sekä tuntu päällä. Sisävaatteiden kohdalla hankintatavalla oli enemmän vaikutusta epäkohtien osuuteen vastauksissa. Uutena ostetuilla sisävaatteilla epäkohtien osuus oli pienin, käytettynä ostetuilla hieman suurempi ja saaduilla vaatteilla kaikkein suurin. Kaikkien kolmen hankintatavan kohdalla taskujen puute oli yleisin valittu epäkohdan syy. Ulkovaatteiden kohdalla hankintatavalla oli myös vaikutusta epäkohtien osuuteen vastauksissa. Käytettynä ostetuilla ulkovaatteilla epäkohtien osuus oli muita hankintatapoja suurempi. Uutena ostetuissa ulkovaatteissa yleisin epäkohta oli joustavuus, käytettynä ostetuissa vähäinen heijastinten määrä ja saaduissa ulkovaatteissa heijastinten vähyden lisäksi niistä tuleva ääni.

Kysymyksessä 20 (liite 11) vastaajilta kysyttiin, mistä he hankkivat urheiluvaatteensa. Vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi ja jaoteltu alus-, sisä- sekä ulkovaatteisiin. Vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto ja vastauksia kertyi yhteensä 874 kappaletta. Vastaajia kysymyksessä oli 104. Keskimäärin jokainen vastaaja valitsi 2,8 hankintapaikkaa jokaista vaatetyyppiä kohden. Kuviosta 7 näkyy valintojen jakautuminen eri vastausvaihtoehtojen sekä vaatetyyppien välille.

Kuvio 7 Urheiluvaatteiden hankintapaikat ja niiden osuus alus-, sisä- ja ulkovaatteiden kohdalla (Puro, 2024)

Alusvaatteiden suosituimpia hankintapaikkoja oli neljä. Suosituimpana hankintapaikkana oli urheiluvaateliikkeet kuten Stadium tai Intersport (57 %). Tämän jälkeen tulivat verkkokaupat (44 %) sekä yleiset vaateliikkeet kuten H&M tai Lindex (38 %). Urheiluvaatteisiin suunnatut verkkokaupat kuuluivat myös alusvaatteiden suosituimpiin hankintapaikkoihin (33 %). Sisävaatteiden kohdalla suosituimpia hankintapaikkoja nousi esiin myös neljä. Kaikkein suosituimpana hankintapaikkana sisävaatteiden kohdalla oli urheiluliikkeet (80 %). Muita olivat verkkokaupat (54 %), urheiluvaatteiden verkkokaupat (51 %) sekä muut urheilulajikohtaiset erityisliikkeet (47 %). Ulkoiluun tarkoitettujen urheiluvaatteiden suosituimpia hankintapaikkoja oli urheiluliikkeet (74 %) sekä ulkoiluliikkeet kuten Partioaitta tai Halti (71 %). Näiden jälkeen tulivat verkkokaupat sekä urheiluvaatteisiin suunnatut verkkokaupat (35 % ja 34 %), mutta ne olivat ainoastaan puoliksi yhtä suosittuja kuin urheilu- tai ulkoiluliikkeet. Vain hyvin harvat saivat urheiluvaatteita lahjoituksina tai kaupallisten yhteistöiden kautta. Vastaajat toivat myös esiin alusvaateliikkeet sekä Tokmannin ja ruokakaupat muina urheiluvaatteiden hankintapaikkoina, joita ei oltu valmiiden vastausten joukossa mainittu.

Hankintapaikkojen valinnoissa oli eroja sukupuolten välillä. Miehet ostivat naisia enemmän alusvaatteita urheiluvaateliikkeistä (miehet 71 % ja naiset 55 %). Myös verkkokaupat ja erityisliikkeet oli miehillä valittuna kolmen suosituimman hankintapaikan joukossa. Naisilla ostopaikat alusvaatteiden osalta jakautui suhteellisen tasaisesti urheiluvaateliikkeiden (55 %), verkkokauppojen (43 %), yleisten vaateliikkeiden (40 %) ja urheiluvaatteiden verkkokauppojen välille (35 %). Naiset ostivat miehiä enemmän alusvaatteita yleisistä vaateliikkeistä. Kummillakin korostui sisävaatteiden kohdalla urheiluvaateliikkeet (miehillä 78 % ja naisilla 81 %). Erityisliikkeet ja verkkokaupat sisältäen myös urheiluvaatteiden verkkokaupat olivat edustettuina kumpienkin valinnoissa. Naisilla sisävaatteiden hankinnassa näkyi noin 10 % ero miehiin verrattuna kirpputorien, nettikirpputorien ja lähipiirin osuudessa hankintapaikkoina. Ulkovaatteiden kohdalla yli 70 % sekä mies- että naisvastaajista oli valinnut urheiluvaateliikkeen hankintapaikaksi. Ulkoiluvaateliike oli myös valittuna erittäin monella vastaajista (63 % miehistä ja 72 % naisista). Naisilla muut vaihtoehdot jakautuivat suhteellisen tasaisesti aina erityisliikkeistä lähipiiriin ja verkkokaupoista kirpputoriin (20–33 %). Miehillä muita suosittuja hankintapaikkoja olivat verkkokaupat ja urheiluvaatteiden verkkokaupat sekä erityisliikkeet (47 %).

Puolet alle 20-vuotiaista valitsi hankkivansa alusvaatteet yleisistä vaatekaupoista ja hieman alle puolet (44 %) urheiluvaateliikkeistä. 20–24-vuotiailla suosituin hankintapaikka oli verkkokauppa (57 %). Myös reilu 40 % samaan ikäluokkaan kuuluvista vastaajista hankki alusvaatteensa yleisistä vaateliikkeistä sekä urheiluvaateliikkeistä. Yli 25-vuotiailla suosituin hankintapaikka oli urheiluvaateliike. Yli

30-vuotiaista 43–44 % hankki alusvaatteensa puolestaan verkkokaupoista ja yli puolet 31–50-vuotiaista vastaajista hankki niitä urheiluvaatteiden verkkokaupasta. Sisävaatteiden kohdalla vastaajien valinnat olivat huomattavasti enemmän jakautuneet. Hankintapaikkoja oli monia ja ne vaihtelivat ikäryhmittäin. Yli 25-vuotiaat sekä alle 20-vuotiaat hankkivat sisävaatteensa yleisimmin urheiluvaateliikkeistä (83–94 %). Alle 20-vuotiaat hankkivat sisävaatteensa lisäksi myös erityisliikkeistä (61 %) ja verkkokaupoista (44 %). 31–50-vuotiailla sisävaatteiden hankintapaikat olivat samat kuin alusvaatteiden kohdalla eli urheiluvaateliikkeiden lisäksi verkkokaupat sekä urheiluvaatteiden verkkokaupat. 20–30-vuotiailla oli valittuna myös verkkokaupat ja urheiluvaatteiden verkkokaupat sekä näiden lisäksi erityisliikkeet. Kirpputorien, nettikirpputorien sekä lähipiirin osuus vastaajien valinnoissa oli huomattavasti suurempi sisävaatteiden kohdalla alusvaatteisiin verrattuna. Samalla tavalla kuin sisävaatteidenkin kohdalla, ulkovaatteiden hankintapaikat jakautuivat tasaisemmin eri paikkojen välille. Ulkoilu ja urheiluliikkeet olivat kuitenkin valittuna reilusti yli puolilla kunkin ikäryhmän vastaajista. Varsinkin alle 30-vuotiailla näkyi valinnoissa merkittävästi kirpputorien sekä lähipiirin osuus. 20–50-vuotiaat olivat taas puolestaan valinneet hankintapaikoikseen erilaisia verkkokauppoja.

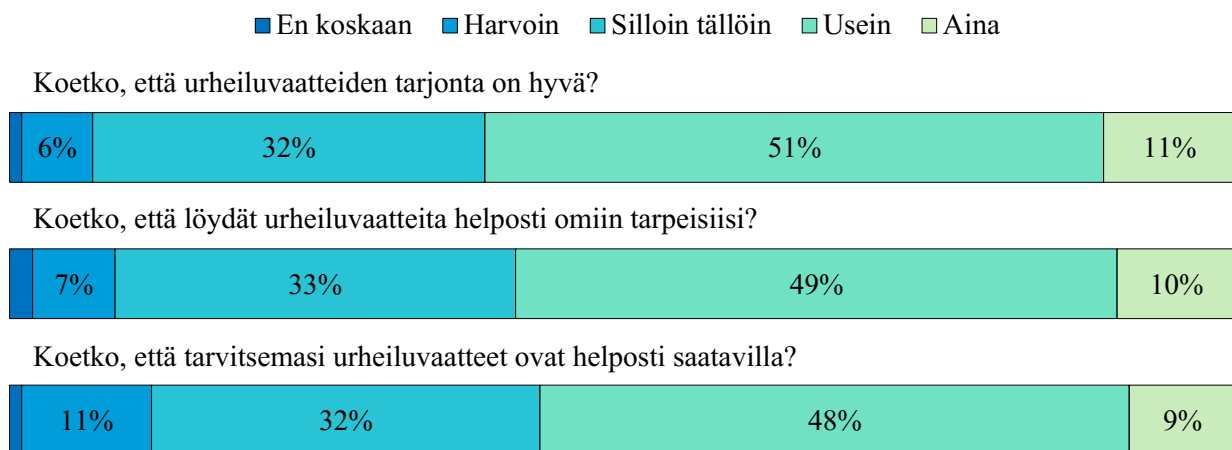
Vastaajien käyttämä vaatekoko ei vaikuttanut kovinkaan paljon alusvaatteiden hankintapaikkaan. Sisävaatteiden osalta vastaajien vaatekoko toi hieman enemmän vaihtelua hankintapaikkaan. Suosituin hankintapaikka oli kaikkien kokojen osalta urheiluvaateliike. Mitä pienempää tai suurempaa vaatekoko vastaa käytti, sitä todennäköisemmin hankintapaikaksi oli valittu yleinen vaateliike. Hankintapaikaksi oli puolestaan valittu erityisliikkeet sitä todennäköisemmin, mitä pienempää vaatekoko vastaa käytti. Verkkokaupat oli valittu ostopaikoiksi useimmiten vaatekoko L tai sitä pienempää käyttävien kohdalla. Ulkovaatteiden kohdalla eri vaatekokoja käyttävien vastaajien välillä ei ollut suuria eroja hankintapaikan suhteen. Noin 60–80 % vaatekoko L tai sitä pienempää käyttävistä oli valinnut hankintapaikoikseen urheilu- ja ulkoiluvaateliikkeet. Yli 50 % vaatekoko XL tai sitä suurempaa käyttävistä oli valinnut urheilu- sekä ulkoiluvaateliikkeiden lisäksi vielä verkkokaupan. Koko XXL tai sitä suurempaa käyttävistä jopa lähes 20 % oli valinnut kaikkien vaatetyyppien kohdalla vaihtoehdon "muu".

Kun verrattiin hankintapaikkojen valintoja suhteessa vuoden aikana urheiluvaatteisiin käytettyyn rahamäärään, huomattiin tietynlaisia eroja vastaajien välillä. Mitä vähemmän rahaa vastaajat olivat valinneet käyttävänsä, sitä monipuolisemmin he olivat valinneet eri hankintapaikkoja. Tämä päti varsinkin sisä- ja ulkovaatteiden kohdalla. Mitä enemmän rahaa vastaajat olivat puolestaan valinneet käyttävänsä, sitä vähemmän erilaiset kirpputorit, lahjoitukset tai lähipiiri oli osana hankintapaikkoja.

Vastaajista ne, jotka olivat valinneet urheiluvaatteidensa hankintapaikoiksi erityisliikkeet tai kaupallisen yhteistyön, olivat todennäköisimmin valinneet enemmän epäkohtia alusvaatteiden kohdalla. Vastaajista ne, jotka olivat valinneet hankintapaikoiksi ulkoiluvaateliikkeen, kirpputorin, nettikirpputorin tai kaupallisen yhteistyön, olivat todennäköisimmin valinneet enemmän epäkohtia sisävaatteiden kohdalla. Vastaajista ne, jotka olivat valinneet hankintapaikaksi yleisen vaateliikkeen, olivat valinneet todennäköisimmin reilusti enemmän epäkohtia ulkovaatteiden kohdalla. Muita valittuja urheiluvaatteiden hankintapaikkoja, joiden kohdalla vastaaja oli todennäköisimmin myös valinnut enemmän epäkohtia, olivat kaupallinen yhteistyö sekä lähipiiri.

Kokemus tarjonnasta, saatavuudesta ja löydettävyydestä

Kysymyksessä 21 (liite 11) kysyttiin kokemuksia urheiluvaatteiden hankintaan liittyen Likertin asteikon avulla. Vastausvaihtoehdot oli jaettu viiteen portaaseen, joiden toisesta päästä löytyi vaihtoehto ”En koskaan” ja toisesta päästä vaihtoehto ”Aina”. Vastaajat (104) valitsivat näistä itselleen sopivimman. Kuvio 8 näkyy valintojen jakautuminen vastaajien kokemusten mukaan.

Kuvio 8 Vastaajien kokemusten jakautuminen urheiluvaatteiden tarjonnan, löydettävyyden ja saatavuuden suhteen (Puro, 2024)

Ensimmäisellä rivillä kysyttiin, kokeeko vastaaja urheiluvaatteiden tarjonnan hyväksi. Toisella rivillä puolestaan kysyttiin, löytääkö vastaaja urheiluvaatteita helposti omiin tarpeisiinsa ja kolmannella rivillä sitä, kokeeko hän tarvitsemiensa urheiluvaatteiden olevan helposti saatavilla. Kaikkien kolmen kysymyksen vastaukset jakautuvat lähes samalla tavalla. Vain noin 10 % vastaajista koki, että urheiluvaatteiden tarjonta, löydettävyyden ja saatavuuden olevan *aina* hyvä. Puolet vastaajista (noin 50 %) koki tarjonnan, löydettävyyden ja saatavuuden olevan *usein* hyvä. Kolmasosa (noin 32 %) vastaajista koki niiden puolestaan olevan hyvät *silloin tällöin*. 6–7 % vastaajista koki urheiluvaatteiden tarjonnan ja

löydettävyyden olevan *harvoin* hyvä. Jopa 10 % vastaajista puolestaan koki niiden saatavuuden olevan *harvoin* hyvä. Ainoastaan 1 % vastaajista koki, että urheiluvaatteiden tarjonta tai saatavuus *ei ole koskaan* hyvä. Sama vastaus oli noin 2 % vastaajista, kun oli kyse urheiluvaatteiden löydettävyydestä omiin tarpeisiin.

Sukupuolten välillä vastauksissa oli nähtävissä hieman vaihtelua urheiluvaatteiden tarjontaa, saatavuutta sekä löydettävyyttä koskevissa kysymyksissä. Miehet kokivat edellä mainitut asiat *aina* hyväksi naisia useammin (miehet 20–25 % ja naiset 6–9 %). Naisista suurin osa (51–53 %) oli valinnut tarjonnan, saatavuuden ja löydettävyyden olevan *usein* hyvä. Kaikissa ikäryhmissä oli valittuna suurimmaksi osaksi *silloin tällöin* tai *usein* eikä vaihtelu ikäryhmien välillä ollut suurta. Mitä korkeampi vastaajien ikä oli, sitä suuremmalla todennäköisyydellä urheiluvaatteiden tarjonta, saatavuus sekä löydettävyyden koettiin kuitenkin hyväksi. Vastaajien valitseman vaatekoon vaikutus näkyi hieman heidän valinnoissaan. Mitä lähempänä valitut vaatekoot olivat kokoja S ja M, sitä useammin nämä asiat koettiin hyväksi. Eli mitä pienempää tai suurempaa vaatekokoa vastaajat ovat valinneet käyttävänsä, sitä harvemmin nämä asiat koettiin hyväksi. Vastaajista ne, jotka kokivat tarjonnan, saatavuuden ja löydettävyyden *aina* hyväksi, käyttivät myös aina tai usein urheiluvaatteita urheillessaan. Urheiluvaatteita käytettiin urheillessa usein, mikäli edellä mainittujen asioiden koettiin olevan *usein, silloin tällöin* tai jopa *harvoin* hyvät. Mitä huonommaksi tarjonta, saatavuus ja löydettävyyden koettiin, sitä useammin vastaajat olivat valinneet käyttävänsä urheiluvaatteita *harvoin* urheillessaan.

Kokemuksella urheiluvaatteiden löydettävyydestä, saatavuudesta ja tarjonnasta oli hieman vaikutusta urheiluvaatteiden käytön muutokseen viimeisen kolmen vuoden aikana. Niillä, jotka eivät koskaan kokeneet urheiluvaatteiden löydettävyyttä hyväksi, käyttö oli joko vähentynyt tai pysynyt samana. Niillä, jotka kokivat sen *harvoin* hyväksi, käyttö oli lisääntynyt yli puolilla (57 %), mutta myös vähentynyt lähes kolmanneksella (30 %). Puolilla niistä, jotka kokivat löydettävyyden hyväksi *silloin tällöin*, urheiluvaatteiden käyttö oli pysynyt samana ja 44 % näin kokevista käyttö oli lisääntynyt. Niillä, jotka kokivat löydettävyyden *usein* hyväksi, käyttö oli myös lisääntynyt 55 %. Niillä, jotka eivät kokeneet saatavuutta *ikinä* hyväksi, urheiluvaatteiden käyttö oli ainoastaan vähentynyt. Niistä, jotka kokivat saatavuuden *harvoin* hyväksi, käyttö oli vähentynyt 27 % vastaajista, mutta myös lisääntynyt 64 % vastaajista. *Silloin tällöin* tai *usein* saatavuuden hyväksi kokevilla vastaajilla käyttö oli pysynyt samana tai lisääntynyt. Niillä, jotka eivät kokeneet tarjontaa *ikinä* hyväksi, käyttö oli ainoastaan vähentynyt. Puolilla niistä, jotka kokivat tarjonnan *harvoin* hyväksi, käyttö oli vähentynyt ja kolmasosalla (33 %) puolestaan lisääntynyt. *Silloin tällöin* tai *usein* tarjonnan hyväksi kokeneilla vastaajilla käyttö oli suurimmaksi osaksi lisääntynyt tai pysynyt samana.

Urheiluvaatteiden hankintapaikalla ei ollut suurta vaikutusta vastaajien kokemukseen tarjonnasta. Lähes kaikkien hankintapaikkojen kohdalla tarjonta koettiin hyväksi *usein* tai *aina* ja vähintään *silloin tällöin*. Sisä- ja ulkovaatteiden osalta tarjonta koettiin hieman huonommaksi kaupallisten yhteistöiden osalta. Löydettävyyttä koettiin joko *usein* tai *silloin tällöin* hyväksi eri hankintapaikoista. Poikkeuksena olivat sisä- ja ulkovaatteiden osalta lahjoitukset ja lähipiiri sekä ulkovaatteiden kohdalla nettikirpputori. Näissä löydettävyyden koettiin harvoin olevan hyvä. Saatavuutta ei koettu lähes missään hankintapaikoissa huonoksi. Yleisesti se koettiin joko *usein* tai *silloin tällöin* hyväksi kaikkien vaateyppien kohdalla.

Kokemus tarjonnasta, löydettävyydestä ja saatavuudesta vaikutti vastaajien valitsemien epäkohtien osuuteen ja se näkyi kaikkien vaateyppien kohdalla lähes samalla tavalla. Yleisesti, mitä *harvemmin* urheiluvaatteiden nämä asiat koettiin hyväksi, sitä todennäköisemmin epäkohtia oli myös valittuna enemmän. Poikkeuksena olivat ne vastaajat, jotka kokivat urheiluvaatteiden tarjonnan, löydettävyyden ja saatavuuden *aina hyväksi*. Tarjonnan osalta heillä oli valittuna jokaisen vaateyypin kohdalla hieman enemmän epäkohtia kuin heillä, jotka olivat valinneet sen olevan *usein hyvä*. Löydettävyyden osalta heillä oli valittuna alus- sekä sisävaatteiden kohdalla hieman enemmän epäkohtia kuin heillä, jotka olivat valinneet sen olevan *usein hyvä*. Saatavuuden osalta heillä oli valittuna alusvaatteiden kohdalla hieman enemmän epäkohtia kuin heillä, jotka olivat valinneet sen olevan *usein hyvä*. Myös ne vastaajista, jotka eivät kokeneet tarjonnan olevan *koskaan hyvä*, olivat valinneet hieman vähemmän epäkohtia ulkovaatteiden kohdalla kuin ne, jotka olivat valinneet sen olevan *usein hyvä*. Ne vastaajista, jotka eivät kokeneet löydettävyyden olevan *koskaan hyvä*, olivat valinneet hieman vähemmän epäkohtia ulkovaatteiden kohdalla kuin ne, jotka olivat valinneet sen olevan *usein hyvä*. Ne vastaajista, jotka eivät kokeneet saatavuuden olevan *koskaan hyvä*, olivat valinneet hieman vähemmän epäkohtia ulkovaatteiden kohdalla kuin ne, jotka olivat valinneet sen olevan *aina hyvä*.

Vastaajilla oli mahdollisuus tarkentaa ja perustella hankintaan liittyviä vastauksiaan kysymyksessä 22. Myös viimeisessä avoimessa kysymyksessä 26 oli tuotu esiin hankintaan liittyviä asioita. Annetuista vastauksista kävi ilmi, ettei täydellisen urheiluvaatteen löytäminen ollut aina helppoa. Yksi vastaajista kuvaili urheiluvaatteiden tarjontaa olevan paljon, mutta oikeasti toimivia urheiluvaatteita vaikeammin löydettäväksi. Toinen tarjontaa hyväksi kuvaillut mainitsi hintojen vaihtelevan suuresti ostopaikasta riippuen. Kolmas kertoi ostavansa urheiluvaatteitaan nykyään enemmän kirpputoreilta ja neljäs vastuullisuuden ja opiskelijabudjetin rajoittavan hänen hankintojaan.

Eräs vastaajista kertoi olevansa hyvin tarkka ostamistaan vaatteista, ja täten välttänyt niiden suuremmat epäkohdat. Ainoastaan silloin, jos vaate oli hankittu verkkokaupasta eikä sitä ollut voinut sovittaa ennen ostopäätöstä, se oli saattanut tuntua epämiellyttävältä päällä. Myös toinen vastaajista kertoi ostavansa urheiluvaatteita harvoin, mutta ostaessaan kiinnittävän huomiota laadukkuuteen ja kestävyteen mm. merkkien ja hinnan kohdalla. Kolmas puolestaan korosti ostavansa urheiluvaatteen vain silloin, jos koki sen olevan oikeasti hyvä ja sopiva. Neljäs kertoi ostavansa yleensä urheiluvaatteita, jotka hän oli itse todennut toimiviksi tai oli saanut siitä vinkin muilta samaa lajia harrastavilta. Yksi vastaajista mainitsi myös sen, että kansainvälisen ja kansallisen tason urheilijoille on olemassa eri urheiluvaatemallistot.

Yksi vastaajista toi esiin vaatteiden mitoitusten vaihtelevuuden ja sen vaikutuksen sopivien urheiluvaatteiden löytämiseen. Käyttäjän vartalotyyppi ei sopinut yleisimpiin urheiluvaatteissa käytettyihin mitoitustyyppihin ja sama oli huomattavissa myös muiden vastaajien kohdalla heidän vastaustensa perusteella. Eräs vastaajista toi puolestaan esiin sen, ettei ollut löytänyt tarpeeksi tukevia urheiluliivejä ja kertoo kuullensa samaa myös muilta isorintaisemmilta henkilöiltä. Niitä hankkiessa on aina tehtävä jokin kompromissi. Myöskään isokokoisempia urheiluvaatteita, jotka olisivat käytännöllisiä, hyvin istuvia ja samalla kauniita, ei koettu olevan helppo löytää.

MIKÄ MÄTTÄÄ??

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa urheiluvaatetuksen fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä epäkohtia käyttäjien kokemusten pohjalta sekä tarkastella löytyneitä epäkohtia suhteessa käyttökontekstiin ja sen luomiin tarpeisiin sekä valintoihin, joita on tehty aina tuotteen kehityksen alkumetreiltä valmiiden tuotteiden hankintatilanteisiin. Tutkimustehtävä kiteytyi kahdeksi tutkimuskysymykseksi: *Mitä epäkohtia käyttäjät kokevat urheiluvaatteissa? Millä asioilla on vaikutusta käyttäjien kokemiin epäkohtiin?*

Urheiluvaatteiden ominaisuuksiin liittyvien epäkohtien osuus oli lähes 20 % annetuista vaihtoehdoista, mikä todisti hypoteesin urheiluvaatteissa olevista epäkohdista paikkansapitäväksi. Suurin osa valituista epäkohdista liittyi urheiluvaatteen toimivuuteen. Yleisimmät toimivuuteen liittyvät puutteet olivat urheiluvaatteen mittasuhteet, istuvuus tai koko. Rakenteellisten asioiden kohdalla näitä olivat taskujen puute, niistä löytyvät kiinnikkeet sekä kiristys- ja säätömahdollisuuksien puute. Ulkonäöllisten/ ulkoisten ominaisuuksien kohdalla näitä olivat yleisesti urheiluvaatteiden ulkonäkö, niiden

tuntu päällä sekä materiaalin laatu, joka tässä tapauksessa tarkoitti sen nopeaa kulumista ja nukkaantumista.

Urheiluvaatteen malliin ja väljyyksiin liittyvillä valinnoilla voidaan vaikuttaa sekä mittasuhteisiin että istuvuuteen, jotka olivat yleisimmät urheiluvaatteissa koetut epäkohdat. Myös käytetyillä materiaaleilla kuten joustavilla kankailla ja näiden sijoittelulla tiettyihin kohtiin voidaan tehdä vaatteesta istuvampia. Kiristys- ja säätömahdollisuudet auttavat vaatteen istuvuuden muokkaamisessa erityyppisille vartaloille. Näiden ominaisuuksien puute oli yksi valituimmista epäkohdista, mikä saattoi vaikuttaa siihen, miksi istuvuuden koettiin epäkohdaksi niin suurissa määrin.

Kokoihin liittyvät epäkohdat liittyvät monesti niiden vaihtelevuuteen eri yritysten ja tuotemerkkien välillä. Tämä puolestaan voi johtua mm. ihmisten rakenteellisista eroavaisuuksista eri maantieteellisillä alueilla tai erilaisista mitoitusjärjestelmistä ja niiden käytöstä kokoja sarjottaessa. Kokojen haasteet näkyvät varsinkin niiden urheiluvaatteiden kohdalla, joiden on tarkoitus olla hyvin istuvia eikä ylimääräisiä väljyyksiä ole tarkoituskaan olla. Myös tässä kohdassa erilaiset suunnittelussa mietityt kiristys- ja säätöjärjestelmät auttaisivat korjaamaan kokojen pienet vaihteluerot.

Kiinnikkeet toimivat monesti urheiluvaatteissa sulkimina tai muokkaavat vaatetta jollain tapaa. Jos urheiluvaate on kovassa käytössä, myös ainakin osan sen kiinnikkeistä on jatkuvassa rasituksessa ja kuluvat ajan ja käytön myötä. Esimerkiksi hihansuissa olevien tarrojen koukut alkavat pikkuhiljaa suoristua tai hajota, eivätkä ne tartu enää vastakappaleessa oleviin lenkkeihin. Kiinnikkeet on yleensä myös suunniteltu antamaan periksi tai hajoamaan ennen kuin vaatteen materiaali hajoaa. Tämä saattaa luoda kuvan heikosta kiinnikkeestä. Vaatteeseen nähden vääränlaisten tai vahvuisten kiinnikkeiden valinta tekee kiinnikkeistä vaatteen epäkohdan, vaikka kiinnikkeet eivät itsessään olisi huonoja tai heikkoja.

Urheiluvaatteiden ulkonäköön vaikuttavat monet asiat. Mikäli käyttäjän tulee esim. hankkia osa urheiluvaatteistaan seuravaatteina, valikoimassa ei yleensä ole kovinkaan paljon valinnanvaraa mallien tai värien suhteen. Tämä on ymmärrettävää, sillä yhden seuran sisällä olevien urheilijoiden joukossa voi olla paljon eri ikäisiä ja kokoisia harrastajia erilaisten lajien parissa, joille kyseisten vaatteiden tulisi sopia. Seuravaatteiden hankintaan liittyy myös paljon taloudellisia asioita, jotka estävät tai tekevät vaatetuksen päivittämisestä kannattamatonta. Joidenkin urheiluvaatteiden kohdalla ulkonäköön voi vaikuttaa tietyntyyppiset vaatimukset näkyvyyden ja turvallisuuden osalta. Heijastimet tai tietyt kirkaat huomiovärit ovat esimerkkejä näistä. Ne voidaan kuitenkin suunnitella sopimaan vaatetuksen

ulkonäkö mielessä pitäen. Ulkonäkö on myös vahvasti mielipidekysymys, joka muuttuu trendien ja ajan mukana. Urheiluvaatteiden irrotettavilla, vaihdettavilla ja muunneltavilla osilla olisi kuitenkin potentiaalia vaatteiden yksilöllistämiseksi.

Urheiluvaatteen tuntuun päällä, voivat vaikuttaa esimerkiksi valitut materiaalit ja niiden tuntu ihoa vasten. Vaatteen istuvuus ja sen ripustusmenetelmät puolestaan vaikuttavat vaatteen muodostamaan paineeseen ja tätä kautta vaatteen tuntuun päällä ja sen käyttömukavuuteen. Materiaalin sen nopea kuluminen ja nukkaantuminen voi puolestaan olla peräisin vaatteessa käytetyn materiaalin laadusta. Myös käyttötilanteeseen sopimaton materiaali voi kulua tai nukkaantua huomattavasti nopeammin ja helpommin. Materiaalien hankaus toisiaan vasten voi kuluttaa vastakkaisia pintoja eri tavoin riippuen materiaalien ominaisuuksista. Joissain tilanteissa materiaalin kuluminen voi johtua myös sen koke-
masta liiallisesta venytyksestä, jolloin joustava materiaali ei enää palaudukaan entiselleen. Pienikin asia voi vaikuttaa siihen, ettei materiaalit kestä niin kuin niiden on oletettu kestävän. Materiaalivalinnoilla ja erilaisten materiaalien sijoittelulla on myös tämän epäkohdan osalta suuri merkitys.

Muilla prosessin vaiheilla ja sidosryhmillä on oma vaikutuksensa yleisimpien epäkohtien synnyssä, mistä taskut ovat hyvä esimerkki. Taskujen puute voi johtua monestakin syystä. Esimerkiksi niiden pois jättäminen tekee tuotantoprosessista nopeamman ja yksinkertaisemmän. Se on myös keino vähentää valmistuksen kustannuksia. Taskujen sijoittaminen voi olla haastavaa hyvin ihonmyötäisiin vaatteisiin, sillä taskuihin laitettavien asioiden ei tulisi häiritä tai olla tiellä vaatteita käytettäessä. Kevyiden materiaalien ja vaatteiden kanssa on huomioitava niihin laitettavien esineiden paino, jottei vaatteen istuvuus tai paikallaan pysyvyys huonone. Kerrospukeutumisessa taskut voivat olla tiellä tai muodostaa epätoivottuja ryppyjä.

Monet urheiluvaatteiden ominaisuuksista ja niihin liittyvistä valinnoista vaikuttavat toisiinsa, minkä takia yhdenkin asian puute tai siinä ilmenevä epäkohta lisäsi mahdollisesti myös muita epäkohtia. Urheiluvaatteen käyttökoneksella sekä hankintatilanteessa tehdyillä valinnoilla oli myös omat vaikutuksensa valmiiden urheiluvaatteiden ominaisuuksiin ja niissä ilmenneiden epäkohtien osuuteen. Näitä olivat mm. urheilu- ja liikuntatottumukset sekä -tavat, urheiluvaatteiden ja arkivaatteiden käyttö liikkeessa/ urheillessa, urheiluvaatteiden käytön muutos, urheiluvaatteiden hankintaan vaikuttavat syyt, niiden hankintapaikka sekä niiden tarjonta, saatavuus ja löydettävyys.

Vaikka urheiluvaatteissa olevat epäkohdat sijoittuivatkin eri puolille kehoa, vyötärön, lantion ja jalkojen yläosan seutu oli niiden yleisin sijainti. Vastaa-
jien tarkentavat kuvaukset vahvistivat epäkohtien

liittyvän näillä alueilla erilaisiin vartalotyyppisiin ja -malleihin. Kyseisillä alueilla erot eri vartalomallien välillä voivat olla hyvinkin suuria. Myös sukupuolten ja eri ikäisten väliset erot vaikuttivat epäkohtien valittuun sijaintiin. Erilaisten vartalotyyppien huomioiminen on haaste, kun vaatteita ei tuoteta mittojen mukaan vaan koot ja mallit standardisoidaan sopimaan suuremmalle joukolle. Erilaiset vartalotyyppit ja asennot voidaan huomioida esim. vaatteiden muokattavuudella kuten lisäämällä erilaisia kiristys ja säätöominaisuuksia sekä miettimällä tarkkaan materiaalivalintoja tai kohtia, joihin olisi hyvä lisätä joustoa. Kehittyvän teknologian kuten kehoskannereiden hyödyntäminen voisi tuoda ratkaisuja mallien ja kokojen standardisointiin tai yksilöllisemmän tuotannon luomiseen suuremmassakin mittakaavassa ja näin edesauttaa huomioimaan erilaiset vartalotyyppit ja -mallit paremmin.

Käyttötilanteiden monimuotoisuus tuo omat haasteensa ja luo paikkoja epäkohtien syntymiselle. Urheiluvaatteiden käyttäjistä suurin osa oli valinnut urheilu- ja liikuntatottumukseen ja -tavoitukseen enemmän liikuntaan kuin urheiluun liittyviä asioita. Tämä selittyy osittain sillä, että monilla urheiluvilla henkilöillä liikunta eri muodoissa on vahvasti osa elämäntapaa. Liikunnan avulla esimerkiksi esim. huolletaan kehoa tai pidetään kuntoa yllä. Liikuntaa ja urheilua on paljon erilaista. Urheilu- ja liikuntatasoilla, -lajeilla ja -ympäristöillä on kaikilla omat kriteerit vaatetukselle, minkä takia eri urheilulajeille voi olla omat urheiluvaatteensa. Liikunnassa käytettävälle vaatetukselle ei ole yhtä tiukoja kriteereitä, jolloin vaatetus on vapaammin valittavissa.

Kuten tuloksista on huomattavissa, urheiluvaatteiden lisäksi liikkussa ja urheillessa käytetään myös ”tavallisia arkivaatteita” eli vaatteita, joita ei ole suunniteltu liikuntaan ja urheiluun. Joihinkin tilanteisiin kuten arjen lomassa tapahtuvaan liikuntaan arkivaatteet voivat soveltua oikein hyvin. Joissain tilanteissa niiden materiaalit tai muut ominaisuudet kuten hengittävyys eivät kuitenkaan täytä käyttötilanteen vaatteelle asettamia vaatimuksia. Joissain tapauksessa liikunta- ja urheilutilanteisiin sopimattomat vaatteet voivat jopa pilata kokemuksen liikkumisesta. Todennäköisesti käyttäjällä on myös useampia vaatekerroksia päällekkäin, mikä lisää urheiluvaatteiden käyttöä tietyissä tilanteissa. Ulkoilu oli yksi yleisimmistä urheiluvaatteiden käyttötilanteista ja sen suosiota voi selittää osittain juuri kerrospukeutumisella. Mm. sääoloilla, ilmastolla ja erilaisilla käyttötilanteilla on vaikutusta tarvittavien kerrosten ja ylipäättään urheiluvaatteiden määrään. Jotkin urheiluvaatteet ovat jatkuvasti käytössä, kun taas kausivaatteet voivat olla jopa puolet vuodesta varastossa. Jos urheiluvaatteita on paljon, yksittäisen vaateen käyttökerrat vähenevät ja varastossa oleva aika pitenee. Tällä tavoin varastolla on oma vaikutuksensa mm. urheiluvaatteiden kulumiseen ja kestävyys.

Urheiluvaatteet soveltuvat hyvin monenlaisiin käyttötarkoituksiin myös niiden käyttötarkoitusten lisäksi, joihin ne on alun perin suunniteltu. Hyvä esimerkki tästä on vastauksissakin esille noussut työympäristö tai urheiluun liittymättömät harrastukset. Urheiluvaatteissa ilmenneisiin epäkohtiin voi kuitenkin vaikuttaa se, että niitä käytetään myös sellaisissa tilanteissa, joihin kyseistä vaatetta ei ole suunniteltu. Tähän voi esimerkiksi vaikuttaa hankintatilanteissa saatu tai saamatta jäänyt informaatio. Urheiluvaatteiden käytön lisääntyminen on varmasti osaltaan lisännyt myös niiden käyttötilanteita. Urheiluvaatteiden ollessa osa sen hetkisiä trendejä, niitä on nähtävillä myös katukuvassa ilman liikunnan tai urheilun kontekstia. Esimerkiksi COVID-pandemian aikana tapahtunut kuluttajien käytöksen muutos ja rennon pukeutumisen suosiminen on varmasti osaltaan lisännyt urheiluvaatteiden käyttöä myös kotiympäristössä.

Urheiluvaatteiden hankintatilanteissa vastuu valintojen, kuten oikean vaatekoon tai mallin, tekemisessä on kuluttajalla. Henkilöt, jotka eivät ole tutustuneet perusteellisesti tai ole aiemmin ostanut kyseistä urheiluvaatetta eivät välttämättä ymmärrä tai osaa aavistaa kaikkia vaatteelle tarkoitettuja käyttötilanteita tai ominaisuuksia, jotka suunnittelussa on huomioitu toimivan tuotteen luomiseksi. Hankintatilanteen yhteydessä tuotteen myyjällä on vastuu informoida ohjeet tuotteen turvalliseen käyttöön, mutta kaikkea muuta tarpeellista informaatiota ei välttämättä onnistuta välittämään tulevalle käyttäjälle. Vaikka vaatteen hoito-ohjeet löytyisivätkin pesulapuista ja muut tiedot esimerkiksi QR-koodien kautta tai valmistajan verkkosivuilta, kukaan ei voi varmistaa käyttäjän lukeneen näitä tai estää häntä leikkaamasta häiritsevää pesulappua irti. Tällöin myöskään seuraavalla vaatteen käyttäjällä ei ole mahdollisuutta saada kyseistä informaatiota epäkohtien välttämiseksi, mikäli käytetty vaate myydään tai annetaan eteenpäin.

Käytettyjä urheiluvaatteita hankittaessa ei ole varmaa tietoa siitä, millä tavoin edellinen käyttäjä on vaatetta kohdellut ja kuinka aika on siihen vaikuttanut. Se voi olla aivan yhtä hyvässä kunnossa kuin uusikin vaate tai ulkonäöllisesti hyvässä kunnossa, mutta vedenpitävyys on pettänyt ajan tai vääräntyyppisen käytön ja huoltotapojen myötä. Urheiluvaatteiden käyttökonteksti kuormittaa myös vaatetta joissain tilanteissa hyvinkin paljon, mikä saattaa vaikeuttaa niiden jälleenmyyntiä tai estää sen kokonaan. Tuotetta hankkivan ei myöskään ole helppo kiinnittää huomiota kaikkiin haluamiinsa asioihin, jos niitä ei ole tuotu esille tai helposti saatavilla oleviksi. Esimerkiksi tieto käytetyistä raaka-aineista, valmistusmenetelmistä, eettisyydestä tai muista asioista, jotka kätkeytyvät valmiin tuotteen taakse on hyvin vaikeaa tai jopa mahdotonta selvittää, ellei niitä tuoda ilmi. Käytettyjä vaatteita hankkiessa tämä voi olla vielä haastavampaa.

Vastaajista läheskään kaikki eivät kokeneet urheiluvaatteiden saatavuutta, tarjontaa tai löydettävyyttä edes usein hyväksi ja tämä vaikuttaa omalta osaltaan epäkohtien osuuteen. Tarjontaa voi esimerkiksi olla paljon, mutta tarjolla olevat tuotteet eivät vastaa kuluttajan tarpeita. Kun saatavuus, tarjonta ja löydettävyyys koetaan huonoiksi, voi hankintatilanteessa joutua tekemään kompromisseja. Käyttäjän sukupuoli tai vaatekoko voivat esim. vaikuttaa kokemukseen näistä. Yleisimpien vaatekokojen (S, M, L) käyttäjien kohdalla kokemus oli parempi verrattuna isoimpien tai pienimpien vaatekokojen käyttäjiin nähden. Vaikka kuluttajille kokoskaalan monipuolisuudella voi olla isokin merkitys, yrityksille yleisimpien ja eniten ostettujen vaatekokojen säilytys voi olla paljon kannattavampaa kuin kokojen, joiden kysyntä on pieni tai jotka jäävät helposti myymättä.

Hankintapaikan valinnalla on myös omat vaikutuksensa. Tiettyihin asioihin erikoistuneissa liikkeissä valikoima on pienempi kuin esimerkiksi yleisissä vaateliikkeissä tai supermarketeissa ja näin ollen siellä työskentelevät myyjät osaavat kertoa ja opastaa oikeanlaisten tuotteiden löytämisessä. Joillain urheilijoilla urheiluvaatteiden hankintapaikka voi olla valmiiksi määrätty esimerkiksi sponsorien tai kaupallisten yhteistöiden myötä. Näin ollen tuotteita on hankittava tietyistä paikoista tai käytettäväm. taloudellisista syistä. Hankintapaikkojen kohdalla katse kääntyy myös yritysten suuntaan. Valmiiden tuotteiden jakelukanaviin liittyvät valinnat vaikuttavat kuluttajien kohdalla valittavissa oleviin urheiluvaatteiden hankintapaikkoihin.

Urheiluvaatteiden hinnat voivat vaihdella hyvinkin paljon. Esimerkiksi laadukkaiden ja sitä kautta kalliiden materiaalien käyttö nostaa urheiluvaatteiden hintaa, milloin ne eivät enää ole kaikkien kuluttajien saatavilla. Kaikkia ongelmiin kehitettyjä ratkaisuja ei myöskään välttämättä voida sijoittaa lopulliseen kaupalliseen tuotteeseen, sillä ne nostaisivat liikaa sen hintaa. Urheiluvaatteiden tuotekehitysprosesseilla on olemassa tietyt budjetit, joiden sisällä niiden tulee pysyä. Esim. prosessien aikana tehtävät käyttökokeet ovat kalliita ja niiden laajuutta tai määrää karsimalla vähennetään kuluja. Tämä voi kuitenkin antaa tilaa epäkohtien syntymiselle.

Kuten voidaan huomata, urheiluvaatteiden toimivuuteen, rakenteeseen ja ulkonäköön/ ulkoisiin ominaisuuksiin liittyvät yleisimmät epäkohdat voivat johtua monestakin eri syystä. Käyttäjien kokemat epäkohdat voivat olla peräisin esim. tuotteen suunnitteluvaiheessa tehdyistä valinnoista, tuotannollisista valinnoista, käyttötilanteiden vaikutuksesta tai jopa hankintatilanteisiin liittyvistä asioista.

6. Loppupohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa urheiluvaatetuksen fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä epäkohtia käyttäjien kokemusten pohjalta sekä tarkastella löytyneitä epäkohtia suhteessa käyttökontekstiin ja sen luomiin tarpeisiin sekä valintoihin, joita on tehty aina tuotteen kehityksen alkumetreiltä valmiiden tuotteiden hankintatilanteisiin. Tavoitteet saavutettiin urheiluvaatteiden käyttäjille suunnatun kyselytutkimuksen ja aineiston tarkan analyysin avulla. Tutkimus tuotti tuoretta tietoa siitä, mitä epäkohtia urheiluvaatteiden käyttäjät kokivat urheiluvaatteissa olevan. Myös ymmärrys epäkohtiin vaikuttavista asioista lisääntyi.

Yleisimmät epäkohdat liittyivät urheiluvaatteiden ominaisuuksien osalta niiden mittasuhteisiin, istuvuuteen, taskujen puutteeseen, kokoon, paikallaan pysyvyyteen, materiaalin kulumiseen ja nukkaantumiseen, hengittävyys, joustavuuteen sekä ulkonäköön. Näihin asioihin vaikuttivat urheiluvaatteiden käyttökonteksti sekä niiden polku ideasta markkinatuotteeksi ja sen aikana tehtävät valinnat. Myös urheiluvaatteiden käyttäjillä ja heidän valinnoillaan mm. urheiluvaatteiden hankintatilanteissa oli vaikutusta ilmenneisiin epäkohtiin. Tutkimus nosti esiin urheiluvaatteiden käyttäjät ja heidän kokemuksensa urheiluvaatteiden epäkohdista. Se toi epäkohdat alalla toimijoiden tietoon, jotta ne voidaan huomioida tulevissa tuotesuunnittelu- ja -kehitysprosesseissa toimivamman lopputuotteen saavuttamiseksi. Epäkohtien tarkastelu suhteessa käyttökontekstiin ja valintoihin auttoi ymmärtämään niiden välisiä yhteyksiä ja täten myös mahdollisuuksia niiden kehittämiseksi.

Tutkimusaiheen rajaus toimi hyvin, mutta olisi voinut olla myös hieman tiukempi. Urheiluvaatteiden käyttökontekstin ja sen luomien tarpeiden sekä erilaisten valintojen osuutta aina tuotekehityksestä hankintaan olisi voinut tarkastella pienemmässä mittakaavassa tai omassa erillisessä tutkimuksessaan. Koin näiden asioiden olevan tärkeä osa käsiteltävää aihetta ja toimivan selittävinä tekijöinä käyttäjien kokemille epäkohdille, minkä takia halusin pitää osuudet mukana tutkimuksessa.

Tutkimuksen metodiset valinnat olivat kaiken kaikkiaan onnistuneet ja tuottivat haluttua tietoa tutkimuskysymyksen ratkaisemiseksi, vaikka niiden käyttö tuottikin joissain tilanteissa haasteita. Tutkimuksen kohderyhmä ja tutkimuskysymykset olivat myös oikeat tälle tutkimukselle. Näin ollen tutkimuksen validiteetin voidaan todeta olevan hyvä. Osa tutkimusmenetelmistä eivät mahdollistaneet tutkimuksen täydellistä toistettavuutta ja näin ollen menetelmien käyttö heikensi myös tutkimuksen

reliabiliteettia. Kaikki tutkimuksen aikana tehdyt valinnat on kuitenkin tehty validiteettia ja reliabiliteettia vaalien.

Kysely aineistonkeruumenetelmänä toimi tässä tutkimuksessa hyvin ja mahdollisti ajankohtaisen aineiston suoraan kokemusasiantuntijoilta eli urheiluvaatteiden käyttäjiltä. Aineiston kerääminen ja mittareiden suunnittelu tehtiin huolella ajan kanssa. Kyselyn rakenteeseen ja pituuteen kiinnitettiin huomiota, jotta vastaaja pysyi aktiivisina ja tutkimuksen kannalta tärkeimpiin kysymyksiin saatiin vastaukset. Kysymykset oli muodostettu vastaajille ymmärrettäviksi ja ne kattoivat koko tutkimusongelman. Myös käytetyt käsitteet ja muuttujat määriteltiin mahdollisimman tarkasti. Näillä asioilla pyrittiin mm. minimoimaan väärinymmärrykset. Samaa aihetta käsittelevää asiaa oli joissain kohdissa kysytty sekä määrällisessä että laadullisessa muodossa, jolloin vastauksen saaminen oli todennäköisempää. Kyselyä luotaessa testivastaajat arvioivat sen toimivuutta ja siinä käytettäviä mittareita.

Kyselyn rakennetta ja sen ulkonäköä rajoitti siinä käytetty Webropol-ohjelma. Vaikka ohjelma oli kokonaisuudessaan toimiva, olisin kaivannut muutamia lisäominaisuuksia, joiden avulla kyselyn rakenteesta olisi saanut kevyemmän ja helpommin luettavan. Parilla henkilöllä ilmeni haasteita muutama kysymyksen lukemisessa mobiililaitteella, vaikka niiden toimivuus olikin tarkistettu useaan otteeseen ennen kyselyn julkaisua. Tämä on voinut olla yksi syistä, miksi kyselyyn vastaaminen on jätetty kesken. Näin jälkikäteen katsottuna ja tulokset analysoineena olisinkin rakentanut osan kysymyksistä eri tavalla. Tiedostan kuitenkin sen, että tuon hetkiseen osaamiseeni ja tietooni nähden kysely oli rakennettu ja suunniteltu hyvin. Tätä tukivat myös vastaajien kommentit, joiden mukaan kyselyyn oli selkeä ja helppo vastata.

Lumipallomenetelmä otantamenetelmänä toi omat haasteensa, vaikka koinkin sen olevan tutkimukselle sopivin otantamenetelmä. Kuten menetelmäosuudessa kävi ilmi, kysely lähetettiin liikkeelle useammassa erässä, sillä ensimmäisen erän vastaajien määrä hiipui odotettua aiemmin eikä lumipallo edennyt toivotulla tavalla. Kyselyn sulkeutumisen jälkeen tuli ilmi, että osa vastaajista ei ollut muistanut vastata kyselyyn aikarajan sisällä, joten asiasta muistuttaminen olisi voinut lisätä vastausten määrää. Menetelmän takia muistutusviestien lähetys olisi kuitenkin ollut hankalaa muille kuin alkukontakteille. Lumipallo-otanta vaikeuttaa myös tutkimuksen toistettavuutta, mutta perusjoukko-otantaa, joka takaisi hyvän pohjan tutkimuksen toistettavuudelle otantamenetelmänä, on yhä vaikeampi toteuttaa sähköisten kyselyjen ajalla.

Aineiston analyysivaiheessa aineiston tallennus ja siirto eri ohjelmien välillä tehtiin huolellisesti, jottei sen sisältämät tiedot vääristy. Sama päti yksittäisten numeeristen arvojen kopiointiin ja uudelleen sijoitteluun, jossa numeroiden siirtämistä manuaalisesti oli vältetty kirjoitusvirheiden ehkäisemiseksi. Siirretyt arvot tarkistettiin myös useampaan otteeseen. Kaavioita piirrettäessä niissä käytetyt arvot ja arvojen suhde toisiinsa tarkistettiin oikeanlaisten kuvaajien muodostamiseksi. Aineiston analyysissä käytetyt menetelmät oli valittu aineistolähtöisesti niin, että ne tuottivat aineistosta tutkimuskysymyksiin vastaavaa tietoa. Kaikki tutkimuksen aikana tehdyt valinnat oli perusteltu ja avattu. Tutkimuksen kulku kuvattiin niin, että se olisi mahdollista toistaa samanlaisena uudelleen.

Urheiluvaatteiden epäkohdista ei löytynyt sellaisenaan tutkimuksia tai kirjallisuutta. Monet urheiluvaatetusta käsittelevät tai sitä sivuavat teokset olivat myös vaikeasti saavutettavissa. Tämän takia tutkimuksessa on käytetty laajasti teoksia, jotka on ollut tutkijan saatavilla sekä käsitellyt aihetta selkeästi ja monipuolisesti. Suomenkielisen kirjallisuuden lisäksi tutkimusaihetta käsittelevää terminologiaa on avattu englanninkielisten lähteiden avulla. Sen kautta tutkimuksessa on onnistuttu kokoaamaan yhteen erilaisia aihetta käsitteleviä käsitteitä.

Tutkimusta tehdessä urheiluvaatetuksen ympäriltä avautui mielenkiintoisia aiheita, joita tutkimalla olisi varmasti mahdollista lisätä tietoa ja ymmärrystä urheiluvaatetuksesta. Tämän tutkimuksen rajausta tarkastellessa löytyy heti muutama aihe, joiden avulla tutkimusta urheiluvaatetuksen parissa voisi syventää. Yksi näistä olisi liikunnassa ja urheilussa käytettävien erilaisten asusteiden ja kenkien tarkastelu. Aihetta voisi myös tarkastella FEA-mallin ilmaisevuuden näkökulmasta, joka oli tässä tutkimuksessa jätetty rajauksen ulkopuolelle. Urheiluvaatteiden ulkonäköön liittyvien asioiden kartoitus kuluttajien näkökulmasta toisi syvemmän tiedon esteettisiin ja visuaalisiin asioihin liittyen. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli syventyä vain urheiluvaatetuksen epäkohtiin, joten urheiluvaatetuksen hyvät ominaisuudet jäivät lähes huomiotta. Niiden kartoittaminen auttaisi muodostamaan paremman kokonais kuvan kehityksen suunnalle.

Erilaiset asiat vaikuttavat eri tavoin epäkohtien syntyyn. Jotkin epäkohdat ovat urheiluvaatteissa valmiiksi, jolloin ne ovat syntyneet esim. materiaalien tai itse tuotteiden suunnittelu tai valmistusvaiheissa. Yksittäisiä viallisia kappaleita voi myös aina eksyä prosessiin, vaikka tuotteet tarkistettaisiinkin huolella. Jotkin epäkohdat muodostuvat vasta valmista tuotetta käytettäessä. Joidenkin epäkohtien taustalla on valintoja, jotka on päätetty toteuttaa, vaikka niiden vaikutus mahdollisiin epäkohtiin tiedostetaankin. Joidenkin epäkohtien taustalla on valintoja, joiden huomataan olevan vääriä

käyttökokeiden tai käyttötilanteiden myötä. Epäkohtia syntyy väistämättä, kun uusia tuotteita suunnitellaan ja valmistetaan. Tärkeintä on kuitenkin näiden asioiden tiedostaminen ja toiminta niiden kehittämiseksi.

Toivottavasti jonain päivänä tiedämme kaikki sen tunteen, kun housut ovat mukavat ja pysyvät hyvin jalassa. Sen, kun lempivaatteen saumat ovat niin huomaamattomat ja kestävät, ettei niiden olemassaoloa tiedosta. Sen, kun olo on kerrankin vetreä, eikä ulkovaatteetkaan tee liikkumisesta kankeaa. Ja jopa sen, että vaatteiden väriyhdistelmät ovat jokaiselle mieluisia puhumattakaan mukavista ja hengittävästä materiaalista!

Kuulostaako hyvältä?

7. Lähteet

- Anttalainen, R. (2000). Työvaatteen kaavoitus – esimerkkinä yksilöllisen haalarin kaavat. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s.175–196). Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Yliopistopaino.
- Anttila, M. (2000). Vaatetuksen kulutus ja sen tutkimuksen problematiikka. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s.31–50). Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Yliopistopaino.
- Bäckmand, H. (2006). *Fyysisen aktiivisuuden yhteys persoonallisuuteen, mielialaan ja toimintakykyyn: Pitkäaikaisseurantatutkimus ikääntyvillä miehillä*. Helsingin yliopisto, kansanterveystieteen laitos. [Väitöskirja]. Haettu 23.2.2024 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc9a0b98-a1b2-4d71-b6c5-8a17aaad4389/content>
- Collins Dictionary. (ei pvm.). *Sportswear*. Collins COBUILD Advanced Learner's Dictionary. HarperCollins Publishers. Haettu 24.10.2023 <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sportswear>
- Cumming, V. Cunningham, C. & Cunningham, P. (2010). *Sportswear*. In The Dictionary of Fashion History (p. 194). Oxford: Berg Publishers. Haettu 24.10.2023 osoitteesta <https://www.bloomsburyfashioncentral.com/dictionary?docid=b-9781474264822-div12811>
- Dufva, M & Rekola, S. (2023). *Megatrendit 2023: Ymmärrystä yllätysten aikaan*. Sitra. Haettu 19.10.2023 osoitteesta <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2023/>
- Engel, J. F. Blackwell, R. D. & Miniard P. W. (1990). Consumer Behavior. Sixth Edition. The Dryden Press.
- Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Raine Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s.180–199). 5., uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Euromonitor International. (2022). *World Market for Apparel and Footwear*. Haettu 19.10.2023 osoitteesta <https://www.euromonitor.com/world-market-for-apparel-and-footwear/report>
- Fogelholm, C. (2009). *Tuoteideasta innovaatioksi*. Mediapinta.

- Hakala, J. (2018). Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (s.11–23). 5., uudistettu painos. PS-kustannus
- Havenith, G. Fogarty, A. Bartlett, R. J. Smith, C. & Ventenat, V. (2008). *Male and female upper body sweat distribution during running measured with technical absorbents*. Eur J Appl Physiol. 104:245–255 doi:10.1007/s00421-007-0636-z
- Ilmarinen, R. (2017). Liikunta kuumassa. Teoksessa Vuori, I. Taimela, S. & Kujala, U. (toim.). *Liikuntalääketiede*. (s.16–29). 3.–9. painos. Kustannus Oy Duodecim.
- Ilmarinen, R & Seppälä, T. (1989). Urheilijan lämpötasapaino ja pukeutuminen. Teoksessa Kantola, H. (toim.). *Suomalainen valmennusoppi: harjoittelu*. Suomen olympiakomitea. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kaipainen, M. (2000). Vaatteilla yrittäminen – tilausvaatteiden suunnittelu ja valmistus. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s.139–158). Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Yliopistopaino.
- Keiser, S. & G. Tortora, P. (2022). *Dictionary of Fashion*. Fairchild Books. 5th Edition. DOI: 10.5040/9781501365287.1184
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto. (ei pvm.). *Käyttöohjeet*. Kkv.fi. Haettu 30.1.2024 osoitteesta <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/tavaroiden-ja-palveluiden-virheet/kayttoohjeet/>
- Kirk, W. & Ibrahim, S. (1966). *Fundamental Relationship of Fabric Extensibility to Anthropometric Requirements and Garment Performance*. Textile Research Journal. 36(1):37-47. doi:10.1177/004051756603600105
- Koppa. (2021). *Laadullinen tutkimus*. Jyväskylän yliopisto. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Koppa. (2015). *Määrällinen tutkimus*. Jyväskylän yliopisto. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Koskennurmi-Sivonen, R. (2000a). Vaatetus, pukeutuminen ja muori – ero ja erottamattomuus. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s.1–16). Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Yliopistopaino.
- Koskennurmi-Sivonen, R. (2000b). Vaate, muoti, taide ja käsityö. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s.109–138). Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen

- julkaisuja 8. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Yliopistopaino.
- Lamb, J.M. & Kallal, M.J. (1992). *A Conceptual Framework for Apparel Design*. Clothing and Textiles Research Journal 10(2) (42–47).
- Liikuntalaki 10.4.2015/390 Haettu osoitteesta 8.4.2024
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>
- Litmanen, H. (2017). Liikunta kylmässä. Teoksessa Vuori, I. Taimela, S. & Kujala, U. (toim.). *Liikuntalääketiede*. (s.16–29). 3.–9. painos. Kustannus Oy Duodecim.
- Londrigan, M. (2009). *In Menswear: Business to Style*. Fairchild Books. Haettu 24.2.2024 osoitteesta
<http://dx.doi.org/10.5040/9781501303883.ch-010>
- Marttila-Vesalainen, R. & Risikko, T. (2006). *Vaatteet ja haasteet*. WSOY.
- Meinander, H. (2012). Vaatteiden toimivuus ja tekninen vaatetutkimus. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, R. (toim.), *Johdatuksia pukeutumisen tutkimukseen*. Tekstiilikulttuuriseuran julkaisuja. Nro 6/2012. Tekstiilikulttuuriseura.
- Nummenmaa, T. Kuusinen, J. Leskinen, E. & Konttinen, R. (1997). *Tutkimusaineiston analyysi*. WSOY.
- Parker, C. Scott, S. & Geddes, A. (2019). *Snowball Sampling*. SAGE Research Methods Foundations.
<http://methods.sagepub.com/foundations/snowball-sampling/>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Puusa, A & Juuti, P. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. (s.138–164). Gaudeamus Oy.
- Pylkkänen, K. (2023). *Tekstiilimerkintöjen uudistuksen tulee olla kokonaisvaltainen ja vastattava kulluttajien odotuksiin*. Suomen Tekstiili & Muoti. Haettu 30.1.2024 osoitteesta
<https://www.stjm.fi/uutiset/tekstiilimerkintojen-uudistuksen-tulee-olla-kokonaisvaltaisen-uusien-tekstiilikuitunimien-kayttoonoton-tulisi-olla-suoraviivaisempaa/>
- Raatikainen, L. (2008). Asiakas, tuote ja markkinat. Edita.
- Rasband, J. Liechty, E. & Pottberg-Steineckert, D. (2024). *Fitting & Pattern Alteration: A Multi-Method Approach to the Art of Style Selection, Fitting, and Alteration*. 4th edition. Fairchild Books. Haettu 5.4.2024 osoitteesta
<http://dx.doi.org/10.5040/9781501377266.ch-4>
- Raunio, A. (2000). Rajoja, reunoja, vaatteita ja tiloja. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s.51–76). Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Yliopistopaino.

- Ruokamo, A. (2020). *Muotialan muutos kiihtyy: State of Fashion 2021 luotaa muodin tulevaisuutta. Suomen tekstiili ja muoti*. Haettu 19.10.2023 osoitteesta <https://www.stjm.fi/uutiset/muotialan-muutos-kiihtyy-state-of-fashion-2021-luotaa-muodin-tulevaisuutta/>
- Salo-Mattila, K. (2000). Vaatteen kaavoitus tutkimuskohteena. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s.159–174). Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Yliopistopaino.
- Salo-Mattila, K. (2009). *Ruumiin ja muodin välissä: Tutkimus vaatteen kaavoituksen kehityksestä*. Helsingin yliopisto Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 22. Vammalan Kirjapaino Oy.
- Sitra. (ei pvm.). *Megatrendit*. Haettu 19.10.2023 osoitteesta <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2023-paivitys-yymmarrysta-yllatysten-aikaan>
- Suomen tekstiili ja muoti. (2021). *Valtavan vaatealan suurimmat kasvun paikat digitalisaatiossa ja vastuullisuudessa*. Suomen tekstiili ja muoti. Haettu 19.10.2023 osoitteesta <https://www.stjm.fi/uutiset/valtavan-vaatealan-suurimmat-kasvun-paikat-digitalisaatiossa-ja-vastuullisuudessa/>
- Suomen Olympiakomitea. (2024). *Suomi – toimintakykyinen maa ja kansa -konsepti kutsuu kaikki mukaan*. Olympiakomitea.fi. Haettu 21.2.2024 osoitteesta <https://www.olympiakomitea.fi/2024/01/12/suomi-toimintakykyinen-maa-ja-kansa-konsepti-kutsuu-kaikki-mukaan/>
- Tiihonen, A. (2015). *Liikuntakulttuurin käsitteitä tiedetoimittajille*. Haettu 28.7.2023 osoitteesta https://www.miksiliikun.fi/wp-content/uploads/2012/08/Liikuntakulttuurin_kasitteita_Tiihonen2015.pdf
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uotila, M. (2000). Vaatetus filosofiana, tuotesuunnittelu- ja tutkimusalana. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A. Raunio (toim.), *Vaatekirja* (s.17–30). Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 8. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Yliopistopaino.
- Uotila, M. (2002). Johdanto. Teoksessa M. Uotila (toim.), *Jälkiä: Kohti urheilu- ja vapaa-ajan vaateuksen uusia ulottuvuuksia*. (s.9–15). Lapin yliopisto.
- Valli, R. (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen*. 2., uudistettu painos. PS-kustannus.
- Valli, R. (2018a). Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (s.81–99). 5., uudistettu painos. PS-kustannus

- Valli, R. (2018b). Numerot ja niiden tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s.216–225). 5., uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus
- Valli, R. (2018c). Vastausten tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s.216–225). 5., uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus
- Valli, R. & Perkkilä, P. (2018). Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (s.100–109). 5., uudistettu painos. PS-kustannus.
- Vastamäki, J. & Valli, R. (2018). Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta kyselylomaketutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. (s.110–121). 5., uudistettu painos. PS-kustannus.
- Vehkalahti, K. (2019). Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bc1c2c8a-0eb8-4881-ba8f-510ce386b810/content>
- Vilka, H. (2021). Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. PS-kustannus.
- Villanen, J. (2016). Tuotteista tähtituotteita. Kauppakamari.
- Vuori, I. (2017). Liikunta, kunto ja terveys. Teoksessa Vuori, I. Taimela, S. & Kujala, U. (toim.). *Liikuntalääketiede*. (s.16–29). 3.–9. painos. Kustannus Oy Duodecim.
- Watkins, S. M. & Dunne, L. E. (2015). *Functional clothing design: from sportswear to spacesuits*. Bloomsbury.
- Winakor, G. (1969). *The process of Clothing Consumption*. Journal of Home Economics 61 (8). s.629-634
- Your Europe. (2023). *Tekstiilituotteiden merkinnät*. Europa.eu. Haettu 30.1.2024 osoitteesta https://europa.eu/youreurope/business/product-requirements/labels-markings/textile-label/index_fi.htm

8. Liitteet

Liite 1 Sähköisen kyselyn saatekirje (Puro, 2024)

MIKÄ MÄTTÄÄ??

Käytätkö liikuntaan tai urheiluun suunniteltuja vaatteita?

Tiedätkö sen tunteen, kun housut puristavat, mutta eivät silti pysy jalassa. Tai, kun lempparivaatteen saumat hajoavat aina ennen aikojaan ja kaikissa muissa malleissa ne vain hiertävät ikävästi. Entä sen, kun shortsien lahkeet rullautuvat ylös kävellessä. Olo on kerrankin vetreä, mutta liike on silti kankeaa ulkovaatteiden kanssa. Väriyhdistelmä on suorastaan hirveä puhumattakaan materiaalista, jossa hikoilee kuin saunassa...

Kuulostaako tutulta? Nyt on loistava tilaisuus kertoa, mikä on pielessä eli MIKÄ MÄTTÄÄ! Vastaa PRO GRADUNI kyselyyn ja kerro, minkälaisia haasteita, epäkohtia tai ongelmia olet kohdannut urheiluvaatteiden kanssa.

Kiitän jo suuresti vastauksestasi! Toivon, että jaat kyselyäni eteenpäin myös muutamalle urheiluvaatteita käyttävälle tutullesi.

♥: Elina

MIKÄ MÄTTÄÄ??

Olen *Elina Puro* ja opiskelen vaatetussuunnittelua *Lapin Yliopistossa*. Teen PRO GRADU-tutkielmaani **urheiluvaatteista**, joilla tarkoitan kaikenlaista liikuntaan ja urheiluun suunniteltua vaatetusta. Mikäli käytät tai olet käyttänyt urheiluvaatteita, toivon sinun vastaavan tähän kyselyyn.

Kyselyn tarkoituksena on selvittää urheiluvaatteiden haasteita, epäkohtia ja ongelmia, joita käyttäjät ovat kokeneet. **Nyt on siis loistava tilaisuus kertoa, MIKÄ MÄTTÄÄ!**

Jos jokin kohta tuntuu vaikealta vastata, voit hypätä sen yli ja jatkaa seuraavaan!

Tavoitteenani on vastausten avulla koota yhteen urheiluvaatetuksen tämänhetkiset ongelmakohdat ja sitä kautta saada avaimet niiden kehittämiseen sopivammaksi käyttäjälle - eli sinulle!

Toivon, että jaat kyselyäni eteenpäin muutamalle urheiluvaatteita käyttävälle tutullesi. Kysely sulkeutuu 9.7.2023. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti. Iso kiitos sinulle jo näin etukäteen kyselyyn osallistumisesta sekä sen jakamisesta eteenpäin.

Muutos lähtee liikkeelle pienistä asioista ja yhdessä tekemällä!

Tutkielma valmistuu vuoden 2023 loppuun mennessä, jonka jälkeen se on luettavissa Lapin Yliopiston Lauda -tietokannasta.

Tallenna ja jatka myöhemmin

Seuraava

Urheiluvaatteet on tässä kyselyssä jaettu kolmeen eri kategoriaan:
ALUSVAATTEET, SISÄVAATTEET JA ULKOVAATTEET

ALUSVAATTEILLA tarkoitan pitkiä tai lyhyitä vaatteita, jotka ovat lähimpänä käyttäjän ihoa.

Esim. urheilukerrastot, urheiluliivit, muut alusvaatteet...

SISÄVAATTEILLA tarkoitan vaatteita, jotka on tarkoitettu sisäkäyttöön alusvaatteiden päälle.

Esim. lyhyt- ja pitkähihaiset paidat, lyhyt- ja pitkälahkeiset housut, hupparit, hameet, mekot...

ULKOVAATTEILLA tarkoitan vaatteita, jotka on tarkoitettu ulkona käytettäväksi ja puetaan sisävaatteiden päälle.

Esim. erilaiset takit, kuorihousut, haalarit...

Vastauksissasi voit sijoittaa urheiluvaatteen oman harkinnan mukaan näihin kolmeen kategoriaan.

Kengät ja asusteet kuten käsineet, päähineet, huivit, kellot, vyöt yms. on tässä kyselyssä jätetty rajauksen ulkopuolelle.

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

Aloitetaan muutamilla urheiluvaatteiden KÄYTTÖÖN liittyvillä kysymyksillä:

1. Minkä vaatetyypin käytössä olet kohdannut ENITEN haasteita/ ongelmia?

- Alusvaatteiden
 Sisävaatteiden
 Ulkovaatteiden

2. Mistä kohdista vaatteesi mättää yleisimmin?

Voit valita useamman vaihtoehdon ja halutessasi tarkentaa mättääkö kyseisellä alueella esim. pituus, leveys vai tilavuus (esim. selän pituus) tai millä tavalla vaate puristaa/kiristää/menee rypylle...

☐ Hartioista	____
☐ Pääntieltä (kaula-aukkosta)	____
☐ Kädenteiltä (kainaloista)	____
☐ Hihoista	____
☐ Rinnan alueelta	____
☐ Vyötärön seudulta	____
☐ Lantion seudulta (myös pakarat)	____
☐ Selästä	____
☐ Jalkojen yläosasta (reisistä)	____
☐ Polvien kohdalta	____
☐ Jalkojen alaosasta (pohkeista/sääristä)	____
☐ Jostain muusta kohdasta, mistä?	____

3. Mitä vaatekokoa käytät yleensä?

Voit valita useamman vaihtoehdon

Suluissa kirjainta vastaavat numerokoot (naiset/miehet)

- XXS tai pienempää
 XS
 S (34-36/44-46)
 M (38-40/48-50)
 L (40-42/52-54)
 XL (44-46/56)
 XXL (46-50/58)
 3XL tai suurempaa (50→/60→)

4. Mitkä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa urheilu-/ liikuntatottumuksiasi?

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Arkiliikunta (arjessa tapahtuvaa liikkumista)
- Kuntoliikunta (liikuntaa, jota kunnan ylläpito tai kohottaminen jollakin tavalla motivoi)
- Harrasteliikunta (urheiluseurojen, muiden yhdistysten/järjestöjen yms. tuottamaa liikuntaa ja urheilua)
- Terveysliikunta (terveyttä edistävä ja ylläpitävä liikunta)
- Erityisliikunta (soveltava liikunta, erityisryhmien liikunta)
- Junioriurheilu (lasten ja nuorten urheilu/liikunta)
- Kilpaurheilu (kansallisen tason urheilu, kilpailumotivoitunut harjoittelu)
- Huippu-urheilu (kansainvälisen tason huippu-urheilu ja kansallisen tason ammattilaisurheilua)
- Aikuis-/veteraaniurheilu (Aikuisten liikunta/urheilu)
- Jokin muu, mikä?

5. Millä eri tavoin liikut/ urheilet?

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Hyötyliikun (liikkumista, josta on muutakin hyötyä kuin itse liikunta mm. puutarhanhoito)
- Liikun ylläpitääkseni terveyttäni
- Liikun kuntoillakseni
- Liikun luonnossa
- Suosin työmatkaliikuntaa (myös koulumatkat)
- Liikunta kuuluu vahvasti työnkuvaani (esim. siivooja, postinkuljettaja)
- Liikunta/ urheilu on harrastukseni
- Liikuntaani/ urheiluuni kuuluu vahvasti sosiaaliset piirit ja yhteisöllisyys
- Osallistun erityisliikuntaan (mm. liikuntaa erityisryhmille, vammaisliikuntaa)
- Urheilen säännöllisesti
- Liikun/urheilen oppiakseni uusia taitoja
- Liikun/urheilen tavoitteellisesti
- Urheilen kilpatasolla
- Urheilen ammattilaisatasolla
- Urheilen kansallisella tasolla (kotimaan rajojen sisällä)
- Urheilen kansainvälisellä tasolla (myös kotimaan rajojen ulkopuolella)
- Käyn urheilun ja liikunnan massatapahtumissa
- Jokin muu, mikä?

6. Tähän voit halutessa tarkentaa tai perustella lyhyesti edellistä vastaustasi:

7. Kuinka usein käytät urheillessa seuraavanlaisia vaatteita?

	En koskaan	Harvoin	Silloin tällöin	Usein	Aina
URHEILUVAATTEITA (urheiluun ja liikuntaan suunniteltuja vaatteita)	☐	☐	☐	☐	☐
"TAVALLISIA ARKIVAATTEITA" (Ei urheiluun ja liikuntaan suunniteltuja vaatteita)	☐	☐	☐	☐	☐

8. Missä eri tilanteissa käytät urheiluvaatteita?

Voit valita useamman vaihtoehdon ja halutessasi tarkentaa vastaustasi

☐ Ulkoillessa	____
☐ Sisällä	____
☐ Töissä	____
☐ Vapaa-ajalla	____
☐ Kotona	____
☐ Julkisilla paikoilla/ tiloissa	____
☐ Urheiluharrastuksissa	____
☐ Harrastuksissa, jotka eivät liity urheiluun	____
☐ Juhlissa	____
☐ Kulttuuritapahtumissa	____
☐ Muualla, missä?	____

9. Miten urheiluvaatteiden käyttösi on muuttunut viimeisten 3 vuoden aikana?

- Vähentynyt
- Pysynyt samana
- Lisääntynyt
- Jotenkin muuten, miten?

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

Seuraavaksi vuorossa urheiluvaatteiden OMINAISUUKSIIN liittyviä kysymyksiä:

10. Mättääkö jokin seuraavista asioista urheiluvaatteidesi toimivuudessa?

HUOM voit jättää osan riveistä myös tyhjiksi

	Alusvaatteissa 	Sisävaatteissa 	Ulkovaatteissa
Pukeminen on hankalaa	☐	☐	☐
Riisuminen on hankalaa	☐	☐	☐
Vaatteen koko on huono	☐	☐	☐
Vaatteen mittasuhteet ovat huonot	☐	☐	☒
Vaate istuu huonosti päällä	☐	☐	☐
Saumat ovat huonoissa kohdissa	☐	☐	☐
Vaatteen materiaali on epämiellyttävää	☐	☐	☐
Vaate rajoittaa liikuntakykyäni	☐	☐	☐
Vaate ei joustaa tarpeeksi	☐	☐	☐
Vaate hankaa ikävästi	☐	☐	☐
Vaate aiheuttaa kitkaa liikkeessäni	☐	☐	☐
Vaate ei ole hengittävä	☐	☐	☐
Vaate ei pidä vettä luvatusi	☐	☐	☐
Vaate ei ylläpidä sopivaa lämpötilaa (liian kuuma tai kylmä)	☐	☐	☐
Vaate ei pysy paikoillaan liikkeessä	☐	☐	☐
Urheiluvaatteessa oleva kompressio ei toimi (esim. parempi suoritusvalmius, maksimaalinen suorituskyky, nopeampi palautuminen)	☐	☐	☐
Muuta, mitä? (Rastita ensin vaihtoehto ja kirjoita vasta tämän jälkeen tekstikenttään)	☐	☐	☐
<input type="text"/>			

11. Tähän voit halutessa tarkentaa tai perustella lyhyesti edellistä vastaustasi:

12. Mättääkö jokin seuraavista asioista urheiluvaatteidesi ulkonäössä/ulkoisissa ominaisuuksissa?

HUOM voit jättää osan riveistä myös tyhjiksi

	Alusvaatteissa 	Sisävaatteissa 	Ulkovaatteissa
Vaateen ulkonäkö on epämiellyttävä	☐	☐	☐
Vaatteesta kuulu epämiellyttävä ääni käytön yhteydessä	☐	☐	☐
Vaatteessa on epämiellyttävä haju	☐	☐	☐
Vaate tuntuu epämiellyttävältä päällä	☐	☐	☐
Vaatteessa on liikaa värejä	☐	☐	☐
Värejä on liian vähän	☐	☐	☐
Väriyhdistelmä on huono	☐	☐	☐
Vaatteessa on liikaa heijastimia	☐	☐	☐
Heijastimia on liian vähän	☐	☐	☐
Heijastimien malli on huono	☐	☐	☐
Heijastimien sijainti on huono	☐	☐	☐
Vaatteessa on liian vähän materiaalia (olo tuntuu paljaalta)	☐	☐	☐
Vaatteessa on liikaa materiaalia (peittää tai estää liikkumista)	☐	☐	☐
Materiaali kuluu tai nukkaantuu liian nopeasti	☐	☐	☐
Vaate näyttää liian tiukalta (paljastaa kaikki vartalon muodot)	☐	☐	☐
Vaate näyttää liian löysältä (peittää kaikki vartalon muodot)	☐	☐	☐
Vaate on epämuodikas/ epätrendikäs	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐

13. Tähän voit halutessa tarkentaa tai perustella lyhyesti edellistä vastaustasi:

14. Mättääkö jokin seuraavista asioista urheiluvaatteidesi rakenteessa?

HUOM voit jättää osan riveistä myös tyhjiksi

	Alusvaatteessa ⓘ	Sisävaatteessa ⓘ	Ulkovaatteessa ⓘ
Vaatteen kiinnikkeet ovat huonot (esim. vetoketjut, napit, soljet, hakaset)	☐	☐	☐
Kiinnikkeiden käyttö on hankalaa	☐	☐	☐
Kiinnikkeet sijaitsevat huonossa paikassa	☐	☐	☐
Vaatteesta puuttuu taskut	☐	☐	☐
Taskuja on liikaa	☐	☐	☐
Taskut sijaitsevat huonossa paikassa	☐	☐	☐
Taskut ovat huonon kokoiset tai muotoiset	☐	☐	☐
Vaatteen saumat hajoavat liian helposti	☐	☐	☐
Saumat kiristävät ikävästi	☐	☐	☐
Saumat eivät pidä vettä luvatusi	☐	☐	☐
Vaatteesta puuttuu kiristys- ja säätömahdollisuudet (esim. hihansuut, olkaimet)	☐	☐	☐
Kiristys- ja säätömahdollisuudet eivät toimi	☐	☐	☐
Kiristys- ja säätömahdollisuuksia on hankala käyttää	☐	☐	☐
Vaatteesta puuttuu irrotettavat osat (esim. huppu, lahkeet)	☐	☐	☐
Vaatteen irrotettavat osat eivät toimi tai niitä on hankala käyttää	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐

15. Tähän voit halutessa tarkentaa tai perustella lyhyesti edellistä vastaustasi:

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

Puoliväli ylitetty jo reilusti!

Sitten muutamat urheiluvaatteiden HANKINTAAN liittyvät kysymykset:

16. Millaisia rahamääriä arvioit käyttäväsi urheiluvaatteisiin vuodessa?

- 0€ - 100€
 100€ - 500€
 500€ - 1000€
 Yli 1000€

17. Mitkä seuraavista asioista saavat sinut hankkimaan urheiluvaatteita?

HUOM voit jättää osan riveistä myös tyhjiksi

	Alusvaatteita hankkiessa i	Sisävaatteita hankkiessa i	Ulkovaatteita hankkiessa i
Tarvitsen uuden urheiluvaatteen	☐	☐	☐
Urheiluvaate liittyy harrastukseeni	☐	☐	☐
Minun tekee mieli hankkia uusi urheiluvaate	☐	☐	☐
Urheiluvaatteen hinta on sopiva	☐	☐	☐
Näin kyseisen urheiluvaatteen mainoksessa	☐	☐	☐
Urheiluvaate oli trendikäs	☐	☐	☐
Näin saman urheiluvaatteen toisella henkilöllä	☐	☐	☐
Ostan aina tietyn brändin uusimpia urheiluvaatteita	☐	☐	☐
Hankkimani urheiluvaate toimii motivaationani urheilla ja liikkua	☐	☐	☐
Urheiluvaate on osa lajikulttuuria ja se kuuluu hankkia	☐	☐	☐
Jokin muu syy, mikä? <input type="text"/>	☐	☐	☐

18. Kun ostat urheiluvaatteita, mihin seuraavista vaihtoehdoista kiinnität huomiota?

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Missä ja miten urheiluvaate on suunniteltu
- Missä ja miten urheiluvaate on valmistettu
- Minkälainen on urheiluvaatteen hinta-laatusuhde
- Minkälainen on urheiluvaatteen jälleenmyyntiarvo
- Onko urheiluvaate mahdollista korjata/ korjauttaa
- Onko urheiluvaate ympäristöystävällinen
- Kuinka monikäyttöinen urheiluvaate on
- Kuinka käytännöllinen urheiluvaate on
- Kuinka ajaton urheiluvaate on
- Kuinka trendikäs urheiluvaate on
- Kuinka hyvin urheiluvaate istuu päälleni (hyvä malli)
- Kuinka mukava urheiluvaatetta on käyttää
- Löytyykö urheiluvaatteesta säätöominaisuuksia
- Minkälaisia materiaaleja urheiluvaatteessa on käytetty
- Miltä kaikelta ja kuinka hyvin urheiluvaate suojaa minua
- Kuinka turvallinen urheiluvaate on käytettäessä
- Kuinka hyvin minä näyn vaatetta käyttäessä (mm. heijastimet)
- Minkälaiset värit urheiluvaatteessa on
- Onko urheiluvaate helppo pukea ja riisua
- Jokin muu, mikä?

19. Millä tavoin hankit urheiluvaatteesi?

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Ostan urheiluvaatteeni uutena
- Ostan urheiluvaatteeni käytettynä
- Linaan urheiluvaatteeni
- Vuokraan urheiluvaatteeni
- Teen urheiluvaatteeni itse
- Saan urheiluvaatteeni
- Jollain muulla tapaa, millä?

20. Mistä paikoista hankit urheiluvaatteesi?

HUOM voit jättää osan riveistä myös tyhjiksi

	Alusvaatteet ⓘ	Sisävaatteet ⓘ	Ulkovaatteet ⓘ
Yleistä vaateliikkeistä (H&M, Lindex...)	☐	☐	☐
Urheiluliikkeistä (Stadium, Intersport...)	☐	☐	☐
Ulkoiluliikkeistä (Partioaitta, Halti...)	☐	☐	☐
Muusta erityisliikkeestä (Urheilulajikohtaiset liikkeet)	☐	☐	☐
Verkkokaupoista	☐	☐	☐
Urheiluvaatteisiin suuntautuneista Verkkokaupoista	☐	☐	☐
Kirpputoreilta	☐	☐	☐
Nettikirpputoreilta	☐	☐	☐
Saan lahjoituksina	☐	☐	☐
Saan lähipiiristä	☐	☐	☐
Saan kaupallisena yhteistyönä	☐	☐	☐
Jostain muualta, mistä? <input type="text"/>	☐	☐	☐

21. Miten koet seuraavat asiat?

	En koskaan	Harvoin	Silloin tällöin	Usein	Aina
Koetko, että urheiluvaatteiden tarjonta on hyvä?	☐	☐	☐	☐	☐
Koetko, että löydät urheiluvaatteita helposti omiin tarpeisiisi?	☐	☐	☐	☐	☐
Koetko, että tarvitsemasi urheiluvaatteet ovat helposti saatavilla?	☐	☐	☐	☐	☐

22. Tähän voit halutessa tarkentaa tai perustella vastauksiasi urheiluvaatteiden hankintaan liittyen:

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

Loppu hämmöttää!

Vielä muutamia taustatietoja vastaustesi tueksi:

23. Ikäsi

- 14 tai nuorempi
- 15 - 19
- 20 - 24
- 25 - 30
- 31- 40
- 41 - 50
- 51 - 60
- Yli 60
- En halua kertoa

24. Sukupuolesi

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua kertoa

25. Asuinpaikkasi tai paikka, jossa käytät urheiluun suunniteltuja vaatteita

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Kaupunki
- Taajama
- Maaseutu
- Etelä-Suomi
- Keski-Suomi
- Pohjois-Suomi
- Itä-Suomi
- Länsi-Suomi
- Ulkomaat
- Muu, mikä?

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Seuraava

Liite 13 Sähköisen kyselyn sivut 7 ja 8 (Puro, 2024)

26. Viimeistä kysymystä viedään!

Saat halutessasi kertoa vapaasti lisää omasta kokemuksestasi liittyen siihen, mikä mättää urheiluvaatteissasi.

Alempana voit liittää kuvan tukemaan kertomustasi
TAI liittää pelkän kuvan aiempien vastausten tueksi.

27. Lisää kuva siitä, mikä urheiluvaatteessasi mättää!

Mikäli kuva on liian iso ladattavaksi, voit lähettää sen minulle myös sähköpostitse epuro@ulapland.fi

Valitse tiedosto ei tiedostoa

28.

KIITOS - TÄMÄ OLI TÄSSÄ!

Alle voit vielä jättää kommentteja kyselyyn liittyen:

Tallenna ja jatka myöhemmin

Edellinen

Lähetä

Iso kiitos vastauksestasi!

Jaathan kyselyäni eteenpäin muutamalle urheiluvaatteita käyttävälle tutullesi.

Halutessasi voit ottaa minuun yhteyttä:
epuro@ulapland.fi

Kysely luotu Webropolilla
Klikkaa tästä ja lue lisää